

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa – profil ogólnoakademicki)

dokonanej w dniach 22- 23 lutego 2017 r. na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* prowadzonym w ramach *obszaru nauk społecznych na poziomie studiów I stopnia o profilu ogólnoakademickim* realizowanym w formie *stacjonarnej i niestacjonarnej* w Instytucie Ekonomii i Zarządzania Państwowej Wyższej Szkoły Techniczno- Ekonomicznej im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:

przewodniczący: dr hab. Krzysztof Szewior, członek PKA

członkowie:

1. dr hab. Andrzej Urban- członek PKA
2. dr hab. Grzegorz Rdzanek – ekspert PKA
3. mgr Beata Sejdak- ekspert PKA ds. wewnętrznych systemów zapewnienia jakości kształcenia
4. Bartosz Kasiński- ekspert PKA ds. studenckich.

INFORMACJA O WIZYTACJI I JEJ PRZEBIEGU

Ocena jakości kształcenia na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* prowadzonym w Instytucie Ekonomii i Zarządzania Państwowej Wyższej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac przyjętego przez Prezydium PKA na rok akademicki 2016/2017. Polska Komisja Akredytacyjna po raz pierwszy oceniała jakość kształcenia na w/w. kierunku.

Aktualna wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą oceny programowej dokonywaną przez Polską Komisję Akredytacyjną. Zespół Oceniający PKA (dalej ZO PKA) poprzedził wizytację zapoznaniem się z Raportem Samooceny przedłożonym przez władze Uczelni, odbył także spotkanie organizacyjne w celu omówienia wykazu spraw wymagających wyjaśnienia z władzami Uczelni i ocenianej Jednostki oraz ustalenia szczegółowego harmonogramu przebiegu wizytacji; dokonano także podziału zadań pomiędzy członków ZO PKA. W trakcie wizytacji odbyły się spotkania z nauczycielami akademickimi prowadzącymi zajęcia na ocenianym kierunku studiów, ze studentami, z osobami i gremiami odpowiedzialnymi za praktyki, wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, z Samorządem Studenckim, przedstawicielem Koła Naukowego, z przedstawicielami otoczenia społecznego. Przeprowadzono także hospitację zajęć oraz wizytację bazy dydaktycznej wykorzystywanej w realizacji zajęć na ocenianym kierunku studiów. W toku wizytacji ZO PKA dokonał przeglądu prac dyplomowych i etapowych, a także przedłożonej dokumentacji. Przed zakończeniem wizytacji dokonano wstępnych podsumowań, sformułowano uwagi i zalecenia, o których Przewodniczący ZO PKA poinformował władze Uczelni i jednostki na spotkaniu podsumowującym.

Podstawa prawna oceny została określona w Załączniku nr 1, a szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji, uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego, w Załączniku nr 2.

OCENA SPEŁNIENIA KRYTERIÓW OCENY PROGRAMOWEJ DLA KIERUNKÓW STUDIÓW O PROFILU OGÓLNOAKADEMICKIM	
Kryterium oceny	Ocena końcowa spełnienia kryterium

	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia			X		
2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia			X		
3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia		X			
4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólnoakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, oraz prowadzenie badań naukowych		X			
5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy		X			
6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów			X		

Jeżeli argumenty przedstawione w odpowiedzi na raport z wizytacji lub wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy będą uzasadniały zmianę uprzednio sformułowanych ocen, raport powinien zostać uzupełniony. Należy, w odniesieniu do każdego z kryteriów, w obrębie którego ocena została zmieniona, wskazać dokumenty, przedstawić dodatkowe informacje i syntetyczne wyjaśnienia przyczyn, które spowodowały zmianę, a ostateczną ocenę umieścić w tabeli nr 1.

W odpowiedzi na Raport z wizytacji ZO PKA, jednostka prowadząca oceniany kierunek Bezpieczeństwo wewnętrzne oraz Władze PWSTE w Jarosławiu odniosły się wyczerpująco do podniesionych uwag i zastrzeżeń oraz przedstawiły listę działań oraz zamierzeń, przyjętych w celu realizacji zaleceń pokontrolnych. W rezultacie uzasadnione jest podwyższenie oceny końcowej spełnienia kryterium: **1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia** z oceny „znacząco” na ocenę „w pełni”.

Senat Uczelni PWSTE w Jarosławiu w dniu 28.06.2017 r. podjął decyzję o przyporządkowaniu kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne, studia I stopnia o profilu praktycznym, dodatkowo do obszaru nauk humanistycznych, dziedzina nauk humanistycznych, dyscyplina historia („Uchwała nr 9/VI/2017 Senatu PWSTE w Jarosławiu”). Przyporządkowanie kierunku studiów również do drugiego, obok nauk społecznych, obszaru nauk, ocenić należy bardzo pozytywnie. Dzięki temu, w większym stopniu, niż dotychczas, kierunkowe efekty kształcenia kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne oraz dorobek naukowy kadry tworzącej minimum kadrowe korespondują teraz z obszarami nauk, które stanowią podstawę ocenianego kierunku.

Jednostka prowadząca kierunek Bezpieczeństwo wewnętrzne dokonała przeglądu, weryfikacji oraz zmian w obrębie zarówno samych przedmiotów/modułów programu studiów, jak również w odniesieniu do przyporządkowania poszczególnych

przedmiotów/modułów do różnych kategorii grup przedmiotów funkcjonujących w programie studiów kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne. Zaproponowane przypisanie przedmiotów/modułów do grup przedmiotów (podstawowych, kierunkowych, specjalnościowych) jest czytelne, logiczne, uzasadnione merytorycznie. Jest ono teraz powiązane przede wszystkim z charakterem treści kształcenia oraz ich znaczeniem i rolą w procesie realizacji kierunkowych efektów kształcenia kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne. Na szczególną uwagę zasługuje ponadto wprowadzenie do programu studiów licznych, nowych przedmiotów, w sposób znaczący wzmacniających możliwości pełnej realizacji przez studenta zakładanych dla kierunku efektów kształcenia. „Uchwała nr 21/17 Rady Instytutu Ekonomii i Zarządzania PWSTE w Jarosławiu z dnia 27 czerwca 2017 roku w sprawie zatwierdzenia Programu studiów na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia na kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne profil praktyczny” wprowadza do programu studiów szereg przedmiotów postulowanych przez ZO, do których zaliczyć należy następujące zajęcia: Metodologia badań, Mikro i makroekonomia, Polityka gospodarcza, Wprowadzenie do polityki publicznej, Wybrane elementy prawa międzynarodowego, Instytucje i proces decyzyjny UE, Mikro i makrostruktury społeczne, Proseminarium.

Pozytywnie ocenić należy zwiększenie w programie kształcenia liczby modułów zajęć (wraz z przypisanymi do nich punktami ECTS), które związane są z prowadzonymi badaniami naukowymi i służą zdobywaniu przez studentów pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych. W zależności od realizowanej przez studenta specjalności uzyskać on może teraz od 91 do 93 punktów ECTS w rezultacie udziału w zajęciach związanych z badaniami naukowymi lub służących pogłębianiu wiedzy. Podkreślić jednak należy w tym kontekście, że realnym sprawdzianem, czy rzeczywiście wskazane przez jednostkę prowadzącą kierunek moduły przyczyniają się do pogłębienia wiedzy studentów oraz służą do doskonalenia ich umiejętności prowadzenia badań, okaże się skuteczność w realizacji przez wykładowców efektów kształcenia przewidzianych dla przedmiotów/modułów o „naukowym” charakterze.

Odpowiadając na zalecenia ZO PKA Władze PWSTE w Jarosławiu podjęły decyzję o wprowadzeniu szeregu rozwiązań, które służyć mają poprawie skuteczności weryfikacji efektów kształcenia na etapie przygotowywania i obrony pracy dyplomowej przez studentów. Przyjęte w Uczelni „Zarządzenie nr 41/2017 Rektora PWSTE w Jarosławiu z dnia 22.06.2017 r. w zakresie okresowej oceny jakości prac dyplomowych jako element Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w PWSTE w Jarosławiu” oraz „Projekt zarządzenia Rektora PWSTE w Jarosławiu w sprawie zasad dyplomowania” uznać należy za wartościowe, zgodne z zaleceniami ZO PKA, rozwiązania o charakterze formalnym. Szczególne warte podkreślenia jest to, że „Projekt zarządzenia Rektora PWSTE w Jarosławiu w sprawie zasad dyplomowania” precyzyjnie definiuje oczekiwania merytoryczne, warsztatowe, metodologiczne oraz założenia badawcze przypisane do pracy dyplomowej realizowanej na zakończenie studiów I stopnia kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne. Co więcej, w dokumencie tym wyczerpująco opisano sposób przeprowadzania egzaminu dyplomowego, w tym przede wszystkim – reguły i mechanizmy weryfikacji efektów kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności przewidzianych dla procesu

dypłomowania. Elementem wzmacniającym proces dypłomowania w ramach kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne jest wprowadzenie przez jednostkę prowadzącą oceniany kierunek studiów nowego arkusza oceny pracy dypłomowej. Należy jednak podkreślić, że jednostka prowadząca oceniany kierunek studiów powinna zwrócić szczególną uwagę na proces wyboru i zatwierdzania tematów prac licencjackich oraz proces ich recenzowania, a także sposób przeprowadzania egzaminów dypłomowych.

W odniesieniu do kryterium nr 2.

W momencie oceny uczelnia nie posiadała minimum kadrowego i nie miała transparentnej polityki kadrowej. Do minimum kadrowego nie zaliczono dwóch osób ze stopniem naukowym doktora z uwagi na dysponowanie dorobkiem naukowym z obszaru nauk technicznych i humanistycznych, które nie zostały wskazane jako właściwe dla kierunku studiów oraz kierunkowych efektów kształcenia (dorobek w zakresie dyscyplin: górnictwa i geologii inżynierskiej oraz historii). Ponadto, z uwagi na ogólnoakademicki profil kształcenia, do minimum kadrowego nie mogą zostać zaliczone dwie osoby z tytułem zawodowym magistra. Stwierdzono, że minimum kadrowe dla kierunku bezpieczeństwo wewnętrznie nie jest spełnione. Brakuje dwóch nauczycieli akademickich ze stopniem naukowym doktora posiadających dorobek naukowy w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku.

Uczelnia w następstwie ustaleń Zespołu Oceniającego PKA podjęła szereg działań.

1. Uchwała 9/VI/2017 dot. przyporządkowania kierunku studiów do dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, jednakże nie sanuje ona stanu prawnego, gdyż dotyczy kierunku praktycznego, a ocenie podlegał profil ogólnoakademicki. Nadto odnosi się i skutkuje względem roku akademickiego 2017 i 2018, a ocenie podlegał rok akademicki 2016/2017.
2. Przedstawiona dokumentacja nie zmienia oceny dorobku naukowego osób zgłoszonych pierwotnie do minimum kadrowego w kontekście ich adekwatności względem realizowanych efektów kształcenia na kierunku aogólnoakademickim. Tym samym nie mogą zapewnić realizacji programu studiów bazującego na efektach kształcenia uwzględniających aktualne ustalenia naukowe, doświadczenia oraz krajowe i międzynarodowe standardy naukowe.
3. W odpowiedzi na raport z wizytacji zgłoszono do minimum kadrowego dwie osoby zatrudnione w uczelni jako podstawowym miejscu pracy i w pełnym wymiarze czasu, prowadzące zajęcia na ocenianym kierunku studiów w wymaganym wymiarze godzin i w zgodności z posiadanym dorobkiem naukowym. Osoby te reprezentują dyscyplinę socjologia oraz nauki ekonomiczne w zakresie nauk o zarządzaniu. Te dziedziny/dyscypliny naukowe zostały zadeklarowane przez uczelnię w raporcie samooceny jako stanowiące podstawę kształcenia. Zatem można uznać, że wskazani post factum: samodzielny pracownik nauki oraz osoba ze stopniem naukowym doktora w przedstawionych powyżej kryteriach spełniają wymagania rozporządzeń o warunkach prowadzenia studiów z 2014 r. w § 12. ust. a także § 13. ust. 1. 2. oraz w rozporządzeniu z 2016 r. § 10. 1. 2. 3. oraz § 11. 1.
4. Uczelnia podjęła decyzje w sprawach kadrowych, tj. polityki kadrowej w powiązaniu z WSZJK.

ZO PKA w ocenie zasobów kadrowych uwzględnia fakt, iż oceniany kierunek o profilu ogólnoakademickim ulega wygaszeniu i zostaje zastąpiony analogicznym kierunkiem studiów o profilu praktycznym. Uczelnia wykorzystwała sugestię ZO PKA skorzystania z przepisów pozwalających zredukować skład minimum kadrowego na ostatnim roku studiów ostatniego cyklu kształcenia, na co pozwalają zapisy rozporządzeń z 2014 i 2016 r. odpowiednio: z 2014 r. w par. 8. ust. 3 oraz z 2016 r. § 7 ustęp 3 punkt 1). Minimum kadrowe dla ocenianego kierunku i profilu kształcenia od roku akademickiego 2017/2018 będzie spełnione.

Traktując akredytację PKA jako wieloetapowy proces oceny i doskonalenia jakości kształcenia należy uznać, że uczelnia w toku podjętych działań naprawczych uwzględniła zalecenia ZO PKA usuwając stwierdzone uchybienia natury prawnej oraz merytorycznej i stosownie to udokumentowała. Z uwagi na moment dokonania oceny działania te mogą odnieść się do nowego roku akademickiego, ale obejmują jeszcze realizowany i oceniony przez PKA kierunek i profil studiów. Tym samym można odstąpić od pierwotnie sformułowanej oceny kryterium 2 i podnieść ją do poziomu „w pełni”, zalecając jednakże w uchwale Prezydium PKA objęcie polityki kadrowej oraz programu kształcenia szczególnym nadzorem.

W odniesieniu do kryterium 6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów należy stwierdzić podjęcie przez Uczelnię działań sugerowanych przez ZO PKA, Uczelnia podjęła uchwały i je przedstawiała, odnoszą się one do:

- wprowadzenia transparentnej polityki kadrowej bazującej na wewnętrznych przepisach w postaci „Polityka zatrudnienia nauczycieli akademickich w Państwowej Wyższej Szkole Techniczno-Ekonomicznej im. ks. B. Markiewicza w Jarosławiu” obejmującej: zasady polityki kadrowej, cele polityki kadrowej, zasady rekrutacji, motywowanie, ocen pracowników, odpowiedzialność;
- podjęcia uchwały i wprowadzenia jej w życie, odnoszącej się do dostosowania do nowych kryteriów oceny programowej PKA.

Należy uznać podjęte działania za zasadne, mogące stanowić należyłą podstawę należytego kształtowania polityki kadrowej w przyszłości. Pozwala to podnieść ocenę spełnienia kryterium z znacząco na w pełni.

Tabela nr 1

Kryterium	Ocena końcowa spełnienia kryterium				
	wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1. Jednostka sformułowała		X			

koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia					
2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia		X			
6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów		X			

1. Jednostka sformułowała koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia.

1.1. Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku studiów jest zgodna z misją i strategią rozwoju uczelni, odpowiada celom określonym w strategii jednostki oraz w polityce zapewnienia jakości, a także uwzględnia wzorce i doświadczenia krajowe i międzynarodowe właściwe dla danego zakresu kształcenia.*

1.2 Plany rozwoju kierunku uwzględniają tendencje zmian zachodzących w dziedzinach nauki i dyscyplinach naukowych, z których kierunek się wywodzi, oraz są zorientowane na potrzeby otoczenia społecznego, gospodarczego lub kulturalnego, w tym w szczególności rynku pracy.

1.3 Jednostka przyporządkowała oceniany kierunek studiów do obszaru/obszarów kształcenia oraz wskazała dziedzinę/dziedziny nauki oraz dyscyplinę/dyscypliny naukowe, do których odnoszą się efekty kształcenia dla ocenianego kierunku.

1.4. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów są spójne z wybranymi efektami kształcenia dla obszaru/obszarów kształcenia, poziomu i profilu ogólniakademickiego, do którego/których kierunek ten został przyporządkowany, określonymi w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, sformułowane w sposób zrozumiały i pozwalający na stworzenie systemu ich weryfikacji. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.), efekty kształcenia są także zgodne ze standardami kształcenia określonymi w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy. Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów, uwzględniają w szczególności zdobywanie przez studentów pogłębionej wiedzy, umiejętności badawczych i kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na rynku pracy, oraz w dalszej edukacji.*

1.5 Program studiów dla ocenianego kierunku oraz organizacja i realizacja procesu kształcenia, umożliwiają studentom osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji o poziomie odpowiadającym poziomowi kształcenia określonemu dla ocenianego kierunku o profilu ogólniakademickim.*

1.5.1. W przypadku kierunków studiów, o których mowa w art. 9b, oraz kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, o którym mowa w art. 9c ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, program studiów dostosowany jest do warunków określonych w standardach zawartych w przepisach wydanych na podstawie wymienionych artykułów ustawy.

1.5.2 Dobór treści programowych na ocenianym kierunku jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia oraz uwzględnia w szczególności aktualny stan wiedzy związanej z zakresem ocenianego kierunku.*

1.5.3. Stosowane metody kształcenia uwzględniają samodzielne uczenie się studentów, aktywizujące formy pracy ze studentami oraz umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w przypadku studentów studiów pierwszego stopnia - co najmniej przygotowanie do prowadzenia badań, obejmujące podstawowe umiejętności badawcze, takie jak: formułowanie i analiza problemów badawczych, dobór metod i narzędzi badawczych, opracowanie i prezentacja wyników badań, zaś studentom studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich – udział w prowadzeniu badań w warunkach właściwych dla zakresu działalności badawczej związanej z ocenianym kierunkiem, w sposób umożliwiający bezpośrednie wykonywanie prac badawczych przez studentów.*

1.5.4. Czas trwania kształcenia umożliwia realizację treści programowych i dostosowany jest do efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku studiów, przy uwzględnieniu nakładu pracy studentów mierzonego liczbą punktów ECTS.

1.5.5. Punktacja ECTS jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach prawa, w szczególności uwzględnia przypisanie modułom zajęć powiązanych z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi w dziedzinie/dziedzinach nauki związanej/związanych z ocenianym kierunkiem więcej niż 50% ogólnej liczby punktów ECTS.*

1.5.6. Jednostka powinna zapewnić studentowi elastyczność w doborze modułów kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30% liczby punktów ECTS wymaganej do osiągnięcia kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia na ocenianym kierunku, o ile odrębne przepisy nie stanowią inaczej.*

1.5.7. Dobór form zajęć dydaktycznych na ocenianym kierunku, ich organizacja, w tym liczebność grup na poszczególnych zajęciach, a także proporcje liczby godzin różnych form zajęć umożliwiają studentom osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej. Prowadzenie zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość spełnia warunki określone przepisami prawa.*

1.5.8. W przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku zostały uwzględnione praktyki zawodowe, jednostka określa efekty kształcenia i metody ich weryfikacji, oraz zapewnia właściwą organizację praktyk, w tym w szczególności dobór instytucji o zakresie działalności odpowiednim do celów i efektów kształcenia zakładanych dla ocenianego kierunku oraz liczbę miejsc odbywania praktyk dostosowaną do liczby studentów kierunku.

1.5.9. Program studiów sprzyja umiędzynarodowieniu procesu kształcenia, np. poprzez realizację programu

kształcenia w językach obcych, prowadzenie zajęć w językach obcych, ofertę kształcenia dla studentów zagranicznych, a także prowadzenie studiów wspólnie z zagranicznymi uczelniami lub instytucjami naukowymi.

1.6. Polityka rekrutacyjna umożliwia właściwy dobór kandydatów.

1.6.1. Zasady i procedury rekrutacji zapewniają właściwy dobór kandydatów do podjęcia kształcenia na ocenianym kierunku studiów i poziomie kształcenia w jednostce oraz uwzględniają zasadę zapewnienia im równych szans w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku.

1.6.2. Zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się na ocenianym kierunku umożliwiają identyfikację efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów oraz ocenę ich adekwatności do efektów kształcenia założonych dla ocenianego kierunku studiów. *

1.7. System sprawdzania i oceniania umożliwia monitorowanie postępów w uczeniu się oraz ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia.*

1.7.1. Stosowane metody sprawdzania i oceniania efektów kształcenia są adekwatne do zakładanych efektów kształcenia, wspomagają studentów w procesie uczenia się i umożliwiają skuteczne sprawdzenie i ocenę stopnia osiągnięcia każdego z zakładanych efektów kształcenia, w tym w szczególności w zakresie pogłębionej wiedzy, umiejętności prowadzenia badań oraz kompetencji społecznych niezbędnych w działalności badawczej, na każdym etapie procesu kształcenia, także na etapie przygotowywania pracy dyplomowej i przeprowadzania egzaminu dyplomowego, oraz w odniesieniu do wszystkich zajęć, w tym zajęć z języków obcych.

1.7.2. System sprawdzania i oceniania efektów kształcenia jest przejrzysty, zapewnia rzetelność, wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania, oraz umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia. W przypadku prowadzenia kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość stosowane są metody weryfikacji i oceny efektów kształcenia właściwe dla tej formy zajęć.*

Ocena – **znacząco**

Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

1.1.

Uczelnia opracowała misję oraz strategię rozwoju, które są integralnie związane z zachodzącymi zmianami społecznymi i gospodarczymi oraz z ewolucją przepisów prawa. Dokumentem ramowym jest Strategia Rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu z dnia 28 stycznia 2015 r. Wyznacza ona czas realizacji w okresie od 2015 do 2020 roku. W Misji wskazuje się publiczny charakter szkoły, troskę o kształcenie młodzieży dla potrzeb otoczenia społecznego na jak najwyższym poziomie. Uczelnię określono jako dobro wspólne, budowaną w oparciu o wartości płynące z nauczania społecznego patrona. Celem głównym jest uczynienie z uczelni najlepszej spośród wyższych szkół zawodowych w regionie. Do celów strategicznych zaliczono: wysoki poziom kształcenia, budowę potencjału badawczego, rozwój współpracy z interesariuszami zewnętrznymi, profesjonalne administrowanie. Do celów strategicznych dopisano po kilka celów operacyjnych, każdy z nich ma szczegółowo zaplanowaną realizację. Analiza SWOT i Karty Strategiczne dla każdego celu operacyjnego stanowią należycie opracowane oprzyrządowanie.

Kontynuacją założeń zawartych w ww. dokumencie jest Strategia Rozwoju Instytutu Ekonomii i Zarządzania na lata 2014-2020. Wynika z niej, iż kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne jest prowadzony obok innych: finanse i rachunkowość, zarządzanie. Misja Instytutu sprowadza się do świadczenia usług edukacyjnych dla podniesienia jakości życia jednostek i społeczeństwa. Za cele strategiczne przyjęto: zapewnienie najwyższej jakości kształcenia i wychowania, wzmocnienie pozycji naukowej, współpracę z interesariuszami, efektywne zarządzanie jednostką. Celom tym przyporządkowano cele operacyjne i bardzo szczegółowo opisano je na poziomie działań. Należy uznać, że te dwa powyższe dokumenty stanowią należytą podstawę dla rozwoju kierunku studiów bezpieczeństwo wewnętrzne, gdyż odnoszą się do sfery zarządzania poprzez jakość, a także mają swe wymiary przedmiotowy i podmiotowy. Zgodnie ze sztuką rzemiosła, takie dokumenty zawierają określenie wagi, stopnia zależności, czasu realizacji oraz pomiaru. Należy wskazać, że inicjatywy te

znajdują swe odzwierciedlenie w działalności WSZJK, co potwierdza spójność przyjętych działań. Przy opracowaniu misji i strategii uczestniczyli lokalni i regionalni partnerzy, co powinno wzmocnić poczucie bezpieczeństwa trafności założeń i kierunków działań.

Widoczny jest ścisły związek pomiędzy celem kształcenia kierunkowego oraz podejściem do niego (przez pryzmat zapewnienia jakości), a ramowymi wyznacznikami funkcjonowania. Kierunek koncentruje się na zaspakajaniu potrzeb edukacyjnych i kulturowych społeczności lokalnej i regionu, na przygotowywanie do podejmowania zatrudnienia a tym samym do przyczyniania się do rozwoju.

1.2.

Rozwój kierunku związany jest bezpośrednio z oczekiwaniami studentów oraz potrzebami otoczenia społecznego i gospodarczego. Wprowadzane przez jednostkę zmiany w obrębie programu studiów oraz kierunkowych efektów kształcenia są wynikiem poszukiwania najbardziej optymalnych form dydaktycznych oraz najwłaściwszych treści kształcenia (z punktu widzenia osiągania założeń dotyczących sylwetki absolwenta). Przejście kierunku (od cyklu kształcenia 2016/2017 – 2018/2019) na profil praktyczny wzmacnia możliwości absolwentów na rynku pracy.

Kierunek studiów bezpieczeństwo wewnętrzne uruchomiony został w roku akademickim 2012/2013. Funkcjonowanie oparte zostało na ciągłym doskonaleniu jego podstawy programowej oraz modyfikacjach treści kształcenia. Dokonywane w programie studiów zmiany wynikają najczęściej z trzech przesłanek: oczekiwań studentów dotyczących wprowadzenia określonych treści kształcenia i powiązanych z nimi zajęć do programu studiów, postulatów interesariuszy (instytucji, firm, służb) współpracujących z instytutem oraz wniosków samej jednostki prowadzącej kierunek wskutek samooceny.

W roku akademickim 2013/2014 działania modyfikacyjne polegały przede wszystkim na zwiększaniu liczby godzin (w takich modułach/przedmiotach, jak: Zwalczanie terroryzmu, Bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej, Stany nadzwyczajne w państwie). Od roku akademickiego 2014/2015 na wniosek studentów program studiów został uzupełniony o dwa moduły/przedmioty: Podstawy strzelectwa oraz Podstawy samoobrony i technik interwencyjnych. Dodatkowo podjęto decyzję o zwiększeniu liczby godzin w ramach modułów/przedmiotów: Ochrona danych osobowych i informacji niejawnych oraz Bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej. Przed rozpoczęciem roku akademickiego 2015/2016 dokonano zwiększenia liczby godzin w ramach dwóch zajęć: Podstawy strzelectwa i Podstawy samoobrony i technik interwencyjnych.

Istotnym działaniem o charakterze rozwojowym w ramach ocenianego kierunku jest wprowadzenie dla cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 trzech specjalności do wyboru, którymi są: Ochrona osób i mienia, Bezpieczeństwo granic państwa, Służby specjalne i policyjne. Decyzja o kształceniu w ramach trzech nowych specjalności była następstwem oczekiwań i postulatów studenckich, które zostały wyrażone w ankietach studenckich z lutego i marca 2015 roku. Poczynając od rozpoczęcia cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 w planach studiów ocenianego kierunku wprowadzono moduł ogólnouczelniany obejmujący przedmioty do wyboru.

Oprócz zmian w programie studiów jednostka weryfikowała kierunkowe efekty kształcenia z punktu widzenia zakładanych celów dydaktycznych oraz zakładanej sylwetki absolwenta. Przed rozpoczęciem roku akademickiego 2013/2014 podjęto decyzję o konieczności modyfikacji kierunkowych efektów kształcenia i poszerzenia liczby efektów. Wprowadzono 3 nowe efekty z zakresu wiedzy, 1 nowy efekt w zakresie umiejętności oraz 2 nowe efekty w zakresie kompetencji społecznych.

Przed rozpoczęciem roku akademickiego 2016/2017 dokonano zmiany profilu kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne, z profilu ogólnoakademickiego na profil praktyczny. Z przekazanych ZO PKA informacji oraz z udostępnionej dokumentacji wynika, że decyzja o zmianie profilu

kształcenia powodowana była sugestiami pracowników stanowiących minimum kadrowe (którzy postulowali „upraktycznienie kierunku”) oraz wnioskami płynącymi z posiedzeń Rady Biznesu z udziałem interesariuszy zewnętrznych. Przedstawiciele policji, władz lokalnych, przedsiębiorstw oraz lokalnego sektora bankowego jednoznacznie opowiedzieli się za zmianą profilu kierunku na profil praktyczny, a co więcej – zgłosili propozycję kilku nowych modułów/przedmiotów (były to: Przeciwdziałanie przemocy, Bezpieczeństwo żywności, Bezpieczeństwo ekonomiczne).

Wraz z formalnym przejściem kierunku na profil praktyczny prowadząca go jednostka dokonała głębokiej modyfikacji kierunkowych efektów kształcenia, równocześnie w programie studiów profilu praktycznego pojawiły się nowe moduły.

Analiza dokonywanych w ramach programu modyfikacji i korekt uzasadnia postawienie tezy, że od momentu uruchomienia, kierunek Bezpieczeństwo wewnętrzne był systematycznie, w sposób przemyślany, udoskonalany i rozwijany, choć w niedostatecznym stopniu uwzględniając rozwój dyscypliny nauki o bezpieczeństwie. W rozwoju kierunku uczestniczyli zarówno studenci, jak i wykładowcy oraz interesariusze zewnętrzni. Zauważyć należy, że główną cechą procesów rozwojowych w ramach kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne jest poszerzanie puli wiedzy oraz umiejętności o znaczeniu praktycznym. Po wprowadzeniu od roku akademickiego 2015/2016 nowych specjalności, student kierunku ma możliwość zdobycia bardzo specjalistycznej wiedzy i specjalistycznych umiejętności. Dzięki nim może podejmować pracę w większości służb oraz instytucji systemu bezpieczeństwa wewnętrznego.

Słabością działań rozwojowych w ramach praktycznego wymiaru kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne jest to, że jedynie w niewielkim stopniu powiązane są one z rozwojem dyscyplin, które wskazano jako stanowiące podstawę procesu kształcenia.

1.3.

Oceniany kierunek studiów przyporządkowany został do obszaru nauk społecznych. W Raporcie samooceny oraz Uchwale Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie określenia opisu efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych w Instytucie Ekonomii i Zarządzania PWSTE w Jarosławiu wskazano trzy dziedziny, do których odnoszą się kierunkowe efekty kształcenia. Są to: Nauk społeczne, Nauk ekonomiczne oraz Nauki prawne. W ramach Nauk społecznych kierunek został przypisany do dwóch dyscyplin: Nauk o bezpieczeństwie oraz Socjologii. W ramach Nauk ekonomicznych kierunek został przypisany do jednej dyscypliny: Nauki o zarządzaniu. W ramach Nauk prawnych kierunek został przypisany do jednej dyscypliny: Prawo.

W świetle Raportu samooceny, moduły / przedmioty z zakresu dziedziny Nauk społeczne realizują 147 punktów ECTS (82 procent całości), moduły / przedmioty z zakresu Nauk ekonomicznych realizują 15 punktów ECTS (8 procent całości), moduły przedmioty z zakresu Nauk prawnych realizują 18 punktów ECTS (10 procent całości).

Zarówno z punktu widzenia obowiązującego prawa, jak również uwzględniając cele kształcenia i sylwetkę absolwenta w ramach kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, przyporządkowanie ocenianego kierunku do obszaru kształcenia zostało dokonane w sposób prawidłowy. We właściwy sposób dokonano przyporządkowania kierunku studiów do dziedzin nauk i dyscyplin wiedzy. Podkreślić należy, że przewidziane dla kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne kierunkowe efekty kształcenia (w obrębie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) odnoszą się do obszaru nauk społecznych oraz dziedzin nauk i dyscyplin wiedzy wskazanych jako podstawowe dla realizowanego procesu kształcenia.

Uwzględniając dorobek naukowy kadry tworzącej minimum kadrowe kierunku z zakresu nauk humanistycznych oraz biorąc pod uwagę, że w przyjętych w 2016 roku kierunkowych efektach

kształcenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego efekt kierunkowy w zakresie wiedzy K_W07 mówi, iż student „posiada wiedzę z zakresu historii, filozofii i innych obszarów...” rozważenia wymaga przyporządkowanie kierunku studiów realizowanego w ramach profilu praktycznego również do drugiego obszaru nauk – nauk humanistycznych, dziedziny nauk humanistycznych.

1.4.

Efekty kształcenia zakładane dla ocenianego kierunku studiów są spójne z wybranymi efektami kształcenia dla obszaru nauk społecznych, studiów pierwszego stopnia profilu ogólnoakademickiego. Każdy z kierunkowych efektów kształcenia powiązany jest w sposób logiczny oraz merytoryczny z określonymi efektami kształcenia dla obszaru nauk społecznych. Pierwsze, obowiązujące dla kierunku efekty kształcenia w ramach cyklu 2012/2013 – 2014/2015 definiowały 9 efektów kierunkowych w zakresie wiedzy, 8 efektów kierunkowych w zakresie umiejętności oraz 6 efektów kierunkowych w zakresie kompetencji społecznych. Opis zakładanych efektów w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych sporządzony został w sposób czytelny i zrozumiały. Sformułowano je tak, aby możliwa była ich realizacja i weryfikacja na poziomie efektów modułowych – przedmiotowych. Oceniane kierunkowe efekty kształcenia umożliwiły zbudowanie właściwej struktury programu studiów oraz pozwoliły prowadzącym na zdefiniowanie szczegółowych treści kształcenia dla każdego modułu / przedmiotu. Tabela odniesień efektów kierunkowych do efektów obszarowych dla cyklu kształcenia 2012/2013 – 2014/2015 zawiera prawidłowe przyporządkowanie efektów kształcenia dla kierunku efektów kształcenia dla obszaru nauk społecznych. Poszczególnym kierunkowym efektem kształcenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego przyporządkowano od jednego do trzech efektów kształcenia dla obszaru nauk społecznych.

W kolejnych latach (Uchwała 2/IV/14 Senatu PWSTE w Jarosławiu z dnia 30 kwietnia 2014 r. w sprawie określenia opisu efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych w Instytucie Ekonomii i Zarządzania PWSTE w Jarosławiu, Uchwała 5/V/15 Senatu PWSTE w Jarosławiu z dnia 06 maja 2015 r. w sprawie określenia opisu efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych w Instytucie Ekonomii i Zarządzania PWSTE w Jarosławiu) dokonywano zmian w ramach zakładanych kierunkowych efektów kształcenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego. Dokonywane korekty polegały na modyfikacjach sposobu opisu kierunkowych efektów kształcenia oraz wprowadzaniu nowych efektów kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności. Kierunkowe efekty kształcenia obowiązujące dla cyklu 2015/2016 – 2017/2018 obejmują 11 efektów w zakresie wiedzy, 9 efektów w zakresie umiejętności oraz 10 efektów w zakresie kompetencji społecznych. W przypadku niemal wszystkich efektów kształcenia dla kierunku prawidłowo przyporządkowano je do efektów kształcenia dla obszaru nauk społecznych. Kierunkowe efekty kształcenia omawianego cyklu odnoszą się do szerokiego spektrum wiedzy i umiejętności z zakresu dziedzin i dyscyplin, do których przyporządkowano kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne. Zostały sformułowane i opisane w sposób właściwy. Możliwe jest budowanie w oparciu o nie programu studiów, definiowanie treści kształcenia oraz formułowanie efektów dla modułów / przedmiotów. Jednocześnie, ponieważ opis niektórych efektów kształcenia odnosi się do obszaru nauk humanistycznych, warte rozważenia jest przyporządkowanie ich do obszaru nauk humanistycznych, dyscypliny: historia.

Obowiązujące dla kierunku efekty kształcenia uwzględniają zdobywanie przez studentów pogłębionej wiedzy oraz podstawowych umiejętności badawczych (K_W02. Ma podstawową wiedzę o trendach rozwojowych z zakresu dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, właściwych dla kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne; K_W05. Zna podstawowe metody i narzędzia badań ilościowych i jakościowych oraz techniki pozyskiwania danych, wykorzystywanych w naukach społecznych; K_U04. Potrafi wykorzystywać podstawowe metody i narzędzia badań ilościowych

oraz jakościowych do prognozy przebiegu procesów i zjawisk z zakresu bezpieczeństwa wewnętrznego).

Dokonana przez ZO PKA ocena prac dyplomowych oraz przeprowadzona analiza zawartości kart opisu przedmiotów pod kątem zakresu przekazywanej wiedzy teoretycznej, pozwalają sformułować tezę o ograniczonej skuteczności jednostki w realizacji przedstawionych powyżej kierunkowych efektów kształcenia związanych ze zdobywaniem przez studentów pogłębionej wiedzy oraz podstawowych umiejętności badawczych. W programie studiów, w ramach poszczególnych cykli kształcenia, zagadnienia związane z szeroko ujmowaną teorią bezpieczeństwa, a także problematyka warsztatu badawczego w zakresie nauk o bezpieczeństwie, powinny zostać uzupełnione przede wszystkim w formie osobnych zajęć. Choć niejednokrotnie, co wynika z kart opisu przedmiotów, tematyka ta jest realizowana częściowo na poziomie modułów/przedmiotów, to jednak takie rozwiązanie nie gwarantuje przekazania studentom wiedzy teoretycznej oraz metodologicznej w wystarczającym stopniu.

Podczas spotkania ZO PKA ze studentami, studenci poinformowali, że znają i rozumieją efekty kształcenia, których opis jest dla nich dostępny na stronie internetowej uczelni. Weryfikacja stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia odbywa się w sposób ustalony wspólnie przez prowadzącego zajęcia i studentów i ma najczęściej formę zaliczenia, lub egzaminu ustnego, co zdaniem studentów, dobrze je weryfikuje. Studenci niezwykle cenią praktyczne podejście prowadzących zajęcia.

1.5.

Oceniając strukturę programu studiów kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne dla cyklu 2014/2015 – 2016/2017 oraz dla cyklu 2015/2016 – 2017/2018 zauważyć należy, że choć pozwala ona studentom na osiągnięcie zakładanych kierunkowych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji o poziomie odpowiadającym poziomowi kształcenia określonego dla ocenianego kierunku o profilu ogólnoakademickim to zauważalna jest dysproporcja pomiędzy modułami/przedmiotami określanymi w programach studiów jako przedmioty kierunkowe i przedmioty specjalnościowe (w ramach programu cyklu 2014/2015 – 2016/2017) lub jako przedmioty kierunkowe, przedmioty specjalizacyjne i przedmioty specjalnościowe (w ramach programu cyklu 2015/2016 – 2017/2018) a przedmiotami podstawowymi. Liczba przedmiotów podstawowych w programach obu cykli kształcenia jest relatywnie niska i wynosi 6. Do grupy przedmiotów podstawowych zaliczono następujące: Psychologia, Socjologia, Organizacja i zarządzanie, Nauka o państwie i prawie, Bezpieczeństwo państwa, Bezpieczeństwo wewnętrzne w Unii Europejskiej.

W sytuacji, kiedy oceniany kierunek studiów przypisany został do takich dyscyplin naukowych, jak ekonomia, nauki o zarządzaniu, socjologia i prawo, fakt braku w grupie modułów treści podstawowych zajęć z zakresu mikro i makroekonomii, polityki gospodarczej, polityk publicznych, teorii grup dyspozycyjnych, integracji europejskiej, teorii bezpieczeństwa, prawa międzynarodowego i wspólnotowego, metodologii badań bezpieczeństwa, prognozowania i symulacji międzynarodowych, struktur etnicznych i religijnych współczesnego świata, teorii komunikowania społecznego, ocenić należy jako przeszkodę w procesie interdyscyplinarnego kształcenia studentów w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego. Nagromadzenie w programie studiów treści kształcenia dotyczących zazwyczaj wąskich, bardzo specjalistycznych obszarów wiedzy, umiejętności i kompetencji (z zakresu: ochrony osób i mienia, realizacji różnorodnych zadań bezpieczeństwa, instrumentów i form przeciwdziałania zagrożeniom zbrojnym i przestępczym, organizacji struktur porządku publicznego i bezpieczeństwa) bez osadzenia ich na solidnych podstawach wiedzy teoretycznej i naukowej prowadzi do pozbawienia studentów umiejętności rozumienia poszczególnych zagrożeń, wyzwań, negatywnych zjawisk społecznych w

możliwie szerokim kontekście uwarunkowań, z uwzględnieniem złożoności poszczególnych zjawisk czy procesów.

Nie ulega wątpliwości, że oceniany program studiów dla cyklu 2015/2016 – 2017/2018 w wyniku rozwijania u studentów specjalistycznej wiedzy i szeregu praktycznych umiejętności daje im możliwość realizacji wszystkich zakładanych dla kierunku efektów kształcenia. Treści kształcenia przypisane do modułów/przedmiotów specjalnościowych przyczyniają się do osiągnięcia przez studenta sylwetki specjalnościowej zgodnej z założeniami procesu kształcenia. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, że kilka kierunkowych efektów kształcenia realizowanych na ocenianym kierunku od roku akademickiego 2016/2017 (profil praktyczny) wprost zapowiada wyposażenie studenta w interdyscyplinarną wiedzę o charakterze naukowym z zakresu nauk o bezpieczeństwie, ekonomii, socjologii (zostały przytoczone w poprzednim punkcie). W związku z tym zasadne wydaje się uzupełnienie programu studiów o wzmiankowane powyżej treści kształcenia.

Warto w tym miejscu podkreślić, że zgodnie z opisem kierunkowych efektów kształcenia realizowanych w cyklu kształcenia 2012/2013 – 2014/2015, po zakończeniu studiów absolwent powinien między innymi: posiadać wiedzę o strukturach społecznych, posiadać wiedzę o miejscu i relacjach nauk społecznych w stosunku do innych nauk, posiadać wiedzę o człowieku jako podmiocie konstytuującym struktury społeczne. Dokonana analiza treści kształcenia poszczególnych przedmiotów ukazuje, iż problematyka ta nie znajduje dostatecznego miejsca w procesie kształcenia.

1.5.1.

Nie dotyczy.

1.5.2.

Dobór treści programowych na ocenianym kierunku jest w przeważającym stopniu zgodny z zakładanymi efektami kształcenia oraz uwzględnia aktualny stan wiedzy związanej z zakresem ocenianego kierunku. Jak wcześniej wskazano w niedostatecznym stopniu uwzględniają one rozwój dyscypliny nauki o bezpieczeństwie, a ponadto w wielu wypadkach nadmierna koncentracja w procesie kształcenia na specjalistycznej – technicznej problematyce prowadzi do pomijania wiedzy o charakterze ogólnym (np. dotyczącej procesów społecznych, procesów ekonomicznych, czy kwestii kulturowo-cywilizacyjnych).

Treści kształcenia przewidywane dla poszczególnych modułów/przedmiotów charakteryzują się różnorodnością i kompleksowością, lecz zauważyć można pewną niespójność występującą pomiędzy treściami programowymi a zapewnieniem możliwości osiągnięcia przez studentów wszystkich efektów kształcenia przewidzianych dla kierunku. Część kierunkowych efektów kształcenia (K_W02. Ma podstawową wiedzę o trendach rozwojowych z zakresu dziedzin nauki i dyscyplin naukowych, właściwych dla kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne; K_W03. Posiada ogólną wiedzę o różnych rodzajach struktur i instytucji społecznych: kulturowych, politycznych, prawnych, ekonomicznych, ich istotnych elementach, relacjach między nimi w skali krajowej, międzynarodowej i międzykulturowej; K_W10. Ma podstawową wiedzę o człowieku, w szczególności jako podmiocie konstytuującym struktury społeczne i zasady ich funkcjonowania, a także działającym w tych strukturach, właściwym dla kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne) nie znajduje pełnego rozwinięcia w ramach treści kształcenia przewidzianych dla poszczególnych modułów/przedmiotów.

Treści kształcenia dla poszczególnych modułów są szczegółowo przedstawione w sylabusach. Opis treści kształcenia dla modułów jest dokonany prawidłowo. Założenia programowe modułów są spójne, klarownie zdefiniowane, bezpośrednio powiązane z efektami kształcenia

modułu/przedmiotu. Prowadzący zajęcia samodzielnie określają zakres treści kształcenia przypisanych do modułu. W analizowanych sylabusach – kartach przedmiotu liczba tematów w ramach treści kształcenia mieści się zazwyczaj w przedziale od 3 do 6 (choć niektóre moduły mają przypisaną wysoką liczbę tematów w ramach treści kształcenia, jak. np. Zarządzanie zasobami ludzkimi z 14 treściami kształcenia). Treści kształcenia realizowane na specjalnościach w cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 są na ogół odpowiednio sformułowane i pozwalają w przeważającym stopniu na realizację przez studenta efektów kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności bezpośrednio powiązanych z specyfiką poszczególnych specjalności oraz zakładanymi sylwetkami absolwentów poszczególnych specjalności.

Sylabusy – karty przedmiotów są oceniane i aktualizowane corocznie pod kątem zgodności treści kształcenia z zakładanymi efektami dla modułów/przedmiotów oraz kierunkowymi efektami kształcenia dla kierunku.

Podstawą realizacji treści kształcenia przewidzianych dla modułów/przedmiotów jest literatura podstawowa i uzupełniająca zawarta w sylabusach – kartach przedmiotów. Prowadzący zajęcia wskazują zazwyczaj od 3 do 7 pozycji literatury podstawowej oraz od 3 do 7 pozycji literatury uzupełniającej. Dokonany przegląd zalecanej studentom literatury podstawowej i uzupełniającej pozwala na sformułowanie tezy, iż literatura stanowiąca podstawę realizacji treści kształcenia dla modułów/przedmiotów obejmuje w przypadku niemal wszystkich zajęć pozycje najważniejsze dla danej problematyki, w większości wypadków pozycje aktualne z punktu widzenia wiedzy naukowej i prowadzonych badań. Krytycznie ocenić należy fakt, że w procesie realizacji treści kształcenia oraz efektów kształcenia dla modułu wykładowcy zupełnie pomijają literaturę zagraniczną – przede wszystkim anglojęzyczne pozycje książkowe dotyczące problematyki teorii bezpieczeństwa, bezpieczeństwa państwa, współczesnych zagrożeń militarnych i niemilitarnych, ekonomicznych i socjologicznych przesłanek bezpieczeństwa.

Analiza treści kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, przeprowadzona w oparciu o przedłożone sylabusy modułów/przedmiotów, pozwala sformułować tezę, iż na płaszczyźnie deklaratywnej jednostka prowadząca kierunek oraz wykładowcy dążą do wyposażenia studenta w szeroki zakres umiejętności praktycznych, która pozwolą absolwentowi kierunku na podjęcie pracy w zawodach właściwych dla ocenianego kierunku. W przeważającej liczbie kart przedmiotów zaznaczono, że celem modułów/przedmiotów – obok realizacji treści kształcenia w zakresie wiedzy – jest osiągnięcie określonych umiejętności, w tym zdolności stosowania wiedzy w praktyce zawodowej. W przypadku przeważającej części modułów/przedmiotów (np. Bezpieczeństwo informacyjne; Identyfikacja zagrożeń, analiza i ocena ryzyka; Techniki negocjacji i mediacji, Pierwsza pomoc przedmedyczna) treści kształcenia oraz zakładane efekty w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych są zgodne z efektami kształcenia określonymi dla ocenianego kierunku, a ponadto prowadzą do osiągnięcia przez studentów niezbędnych na rynku pracy umiejętności praktycznych. Równocześnie jednak, w przypadku szeregu modułów/przedmiotów realizacja pewnych bardzo specjalistycznych treści kształcenia wymaga odniesienia się do wiedzy podstawowej, bardziej ogólnej, bez posiadania której osiągnięcie przez studenta zakładanych efektów w zakresie wiedzy i umiejętności może być utrudnione. Zajęcia zatytułowane Bezpieczeństwo wewnętrzne w Unii Europejskiej realizowane są bez przeprowadzenia analizy kompetencji i zadań instytucji Unii Europejskiej w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego (np. ochrony granic zewnętrznych, zwalczania zorganizowanej przestępczości, handlu ludźmi). Zajęcia zatytułowane Zwalczanie terroryzmu realizowane są bez przeprowadzenia analizy kulturowych, psychologicznych, ideologicznych i politycznych uwarunkowań przemocy. Prowadzący pomija również w ramach treści kształcenia zagadnienie konfliktu społecznego jako podstawy przemocy politycznej. Podobne zastrzeżenia sformułować można w odniesieniu do pewnej liczby modułów/przedmiotów.

Tematyka prac dyplomowych jest zgodna z koncepcją kształcenia oraz efektami kształcenia przewidzianymi dla kierunku. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że w efekcie podnoszonego wcześniej braku istotnych w procesie kształcenia treści kształcenia (np. związanych z metodologią badań naukowych oraz dotyczących analizy zjawisk i procesów społecznych lub politycznych), realizacja zadań badawczych – czyli samodzielne rozwiązywanie problemu badawczego – nastęrcza studentom wiele problemów.

1.5.3.

Stosowane w procesie nauczania metody kształcenia stwarzają studentom możliwości samodzielnego uczenia się oraz pozwalają na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Istniejące w programie studiów właściwe proporcje pomiędzy zajęciami realizowanymi w formie wykładów, a zajęciami realizowanymi w formie ćwiczeń i laboratoriów, sprzyjają aktywizacji studentów.

W programie studiów ważną rolę odgrywają zajęcia klasyfikowane jako laboratoria. Zaliczono do nich następujące moduły/przedmioty: Język obcy, Ochrona osób, mienia, obiektów i obszarów, Podstawy strzelectwa, Wywiad gospodarczy, Podstawy samoobrony i technik interwencyjnych, Bezpieczeństwo informacyjne, Seminarium dyplomowe, Pierwsza pomoc przedmedyczna, Ochrona przeciwpożarowa. Główny nacisk w zajęciach o charakterze laboratoryjnym położony jest na rozwój konkretnych umiejętności studentów, bezpośrednio związanych z zakładanymi umiejętnościami studenta w ramach kierunkowych efektów kształcenia dla Bezpieczeństwa wewnętrznego. W ich toku główny nacisk położony został na metody dydaktyczne aktywizujące studentów oraz przygotowujące do samodzielnego wykonywania określonych zadań (np.: praca z urządzeniami informacyjnymi, realizacja zadań projektowych w grupach, praca indywidualna na strzelnicy).

Wykładowcy na szeroką skalę stosują różnorodne metody dydaktyczne. Obejmują one między innymi: pracę w grupach, gry decyzyjne, prezentacje, metody sytuacyjne, analizę przykładów. Różnorodność stosowanych w ramach modułów/przedmiotów metod dydaktycznych sprzyja osiągnięciu przez studentów zarówno kierunkowych efektów kształcenia, jak również stwarza dogodne warunki dla realizacji przez studentów efektów kształcenia przewidzianych dla modułu / przedmiotu.

W trakcie spotkania przedstawicieli ZO ze studentami, studenci podkreślali, że przyjęte przez prowadzących metody nauczania zachęcają ich do samodzielnej pracy, sprzyjają samodzielnemu pogłębianiu wiedzy, pozwalają na skuteczną realizację efektów kształcenia (kierunkowych i modułowych) w zakresie wiedzy i umiejętności.

Warunkiem niezbędnym dla skutecznej, samodzielnej pracy studentów jest dostęp do literatury zadawanej przez prowadzących zajęcia. Większość pozycji książkowych wskazywanych przez prowadzących jako literatura zalecana i uzupełniająca znajduje się w zasobach uczelnianej biblioteki. Analiza zalecanej literatury pod kątem jej dostępności w uczelnianej bibliotece, przeprowadzona na podstawie kilku, losowo wybranych sylabusów – kart przedmiotu, pozwala jednakże na sformułowanie tezy, że nie wszystkie książki wskazane jako zalecane i uzupełniające są dostępne dla studentów (Zwalczanie przestępczości – brak jednej książki literatury podstawowej /z trzech; Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych – brak jednej książki literatury podstawowej /z trzech; Bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej – brak trzech książek literatury podstawowej /z pięciu).

Krytycznie ocenić należy dobór treści kształcenia, modułów / przedmiotów oraz metod dydaktycznych z perspektywy przygotowania studentów do prowadzenia badań. Moduły zajęć związane z prowadzonymi badaniami naukowymi w dziedzinie/dziedzinach nauki właściwej/właściwych dla prowadzonego kierunku studiów, służące zdobywaniu przez studenta

pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych obejmują zajęcia, do których przypisano 48 punktów ECTS. Wartość ta nie stanowi połowy punktów ECTS przewidzianych dla sześciomiesięcznego cyklu kształcenia. Analiza treści kształcenia sylabusów – kart przedmiotu kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne potwierdza, że kwestie teoretyczne i zagadnienia metodologiczne pojawiają się w procesie nauczania jedynie w niewielkim zakresie.

Stosowane są metody kształcenia takie jak: praca w grupach, analiza przypadku, burza mózgów, symulacje, praca z podręcznikiem. Z punktu widzenia studentów, metody kształcenia zachęcają do samodzielnej pracy oraz zdobywania wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Studenci są włączani w prowadzenie badań naukowych głównie w ramach pracy na zajęciach laboratoryjnych, ale także podczas pracy samodzielnej np. w ramach działalności Studenckiego Koła Naukowego.

1.5.4.

Czas trwania kształcenia pozwala na realizację treści programowych i dostosowany jest do efektów kształcenia określonych dla ocenianego kierunku studiów.

W ramach cyklu kształcenia **2014/2015 – 2016/2017** łączna liczba godzin zajęć kontaktowych przewidzianych dla sześciu semestrów studiów stacjonarnych wynosi 1995 (w tym: 885 godzin wykładów, 765 godzin ćwiczeń oraz 345 godzin zajęć o charakterze laboratoryjnych – nazwanych Laboratorium). Moduły/przedmioty pogrupowane zostały w programie studiów w następujące bloki: Przedmioty kształcenia ogólnego (łącznie 330 godzin), Przedmioty podstawowe (łącznie 300 godzin), Przedmioty kierunkowe (łącznie 660 godzin) oraz Przedmioty specjalnościowe (łącznie 705 godzin). Proporcje godzinowe pomiędzy poszczególnymi formami zajęć są prawidłowe i pozwalają na realizację zakładanych kierunkowych efektów kształcenia. Rozkład godzin zajęć pomiędzy poszczególnymi semestrami studiów jest równomierny. Rozkład punktów ECTS pomiędzy poszczególnymi semestrami studiów jest prawidłowy. Przypisana do każdego semestru liczba punktów jest stała i wynosi 30.

W ramach cyklu kształcenia **2015/2016 – 2017/2018** łączna liczba godzin zajęć kontaktowych realizowana w trakcie sześciu semestrów studiów stacjonarnych wynosi 1935. W zależności od realizowanej przez studenta specjalności liczba godzin wykładów, ćwiczeń oraz zajęć laboratoryjnych jest różna (w ramach specjalności Ochrona osób i mienia student realizuje w toku sześciu semestrów 885 godzin wykładów, 630 godzin ćwiczeń oraz 420 godzin laboratoriów; w ramach specjalności Bezpieczeństwo granic państwa student realizuje 915 godzin wykładów, 615 godzin ćwiczeń oraz 405 godzin laboratoryjnych; w ramach specjalności Służby specjalne i policyjne student realizuje 930 godzin wykładów, 600 godzin ćwiczeń oraz 405 godzin laboratoriów).

Moduły/przedmioty pogrupowane zostały w programie cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 w następujące bloki: Przedmioty kształcenia ogólnego (łącznie 330 godzin), Przedmioty podstawowe (łącznie 300 godzin), Przedmioty kierunkowe (łącznie 660 godzin), Przedmioty specjalizacyjne (łącznie 435 godzin), Przedmioty specjalnościowe (łącznie 210 godzin). Rozkład godzin pomiędzy poszczególnymi semestrami studiów jest równomierny i właściwy z punktu widzenia obciążeń i nakładu pracy studenta.

W ramach cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 studiów niestacjonarnych łączna liczba godzin zajęć kontaktowych wynosi 1167. Liczba godzin zajęć dla przedmiotów kształcenia ogólnego wynosi 207. Liczba godzin zajęć dla przedmiotów podstawowych wynosi 150. Liczba godzin zajęć dla przedmiotów kierunkowych wynosi 435. Liczba godzin zajęć dla przedmiotów specjalizacyjnych wynosi 234. Liczba godzin zajęć dla przedmiotów specjalnościowych (w ramach każdej z trzech specjalności) wynosi 141. W grupie przedmiotów podstawowych liczba godzin kontaktowych przewidzianych dla poszczególnych modułów/przedmiotów zawiera się w przedziale od 12 godzin

(Psychologia) do 45 godzin (Nauka o państwie i prawie). W grupie przedmiotów kierunkowych liczba godzin kontaktowych przewidzianych dla poszczególnych modułów/przedmiotów zawiera się w przedziale od 15 godzin (Prawa człowieka, Etyka zawodowa funkcjonariuszy służb państwowych) do 135 godzin (Ochrona osób, mienia, obiektów i obszarów; zajęcia realizowane przez 3 semestry). W grupie przedmiotów specjalizacyjnych liczba godzin kontaktowych przewidzianych dla poszczególnych modułów/przedmiotów zawiera się w przedziale od 15 godzin (Subkultury we współczesnych społeczeństwach, Historia wojen i wojskowości, zajęcia z modułu ogólnouczeniowego do wyboru) do 39 godzin (Podstawy samoobrony i technik interwencyjnych, Bezpieczeństwo informacyjne). W grupie przedmiotów specjalnościowych liczba godzin kontaktowych przewidzianych dla poszczególnych modułów/przedmiotów zawiera się w przedziale od 12 godzin (Służba graniczna, Terenoznawstwo, Przeciwdziałanie nielegalnej migracji, Nowe ruchy religijne) do 33 godzin (Techniki interwencyjne, Techniki zabezpieczenia mienia).

Porównując liczbę godzin zajęć bezpośrednich na studiach stacjonarnych oraz na studiach niestacjonarnych stwierdzić należy, że istniejące pomiędzy nimi proporcje są właściwe. Liczba godzin zajęć kontaktowych przewidziana w programie studiów niestacjonarnych pozwala na realizację zakładanych efektów kształcenia (zarówno kierunkowych, jak i przewidzianych dla modułu/przedmiotu).

Czas trwania kształcenia na ocenianym kierunku pozwala na uzyskanie zakładanych efektów kształcenia. W sylabusach przewidziano stosunkowo dużą liczbę godzin przewidzianych na samodzielną pracę studenta.

1.5.5.

Punktacja ECTS jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach. Zasady budowania systemu punktacji ECTS zostały zawarte w następujących dokumentach: Uchwale nr 3/I/12 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu z dnia 18 stycznia 2012 r. w sprawie wytycznych dotyczących projektowania programów kształcenia i planów studiów, ich realizacji i oceny rezultatów oraz Zarządzeniu nr 57/2013 Rektora z dnia 07.06.2013 r. w sprawie badań dotyczących przypisywania punktów ECTS dla modułu/przedmiotu. W Instytucie Ekonomii i Zarządzania działa Koordynator ds. ECTS.

Punkty ECTS odzwierciedlają pracę, jakiej wymaga każdy przedmiot w stosunku do całkowitego nakładu pracy, jaki musi wykonać student, aby zaliczyć pełny semestr i rok akademicki studiów. Punktacja ECTS poszczególnych modułów/przedmiotów uwzględnia zarówno pracę własną studenta niezbędną dla przygotowania się do zajęć, jak również nakład pracy studenta konieczny dla przygotowania się do rozliczenia zajęć, w tym przygotowania do egzaminu.

Łączna liczba punktów dla sześciu semestrów studiów w ramach cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 wynosi 180 ECTS. Każdemu semestrowi studiów przypisano w programie 30 punktów ECTS. Przypisanie punktów ECTS do poszczególnych modułów/przedmiotów kształcenia zostało dokonane w sposób prawidłowy. Punktacja ECTS za poszczególne moduły/przedmioty realizowane przez studenta obejmuje szeroki przedział wartości: od 1 punktu ECTS do 18 punktów ECTS (w przypadku przedmiotu realizowanego przez 3 semestry studiów o łącznej liczbie godzin zajęć w wymiarze 150). W przypadku modułów/przedmiotów realizowanych w ramach jednego semestru, o liczbie godzin zajęć mieszczącej się w przedziale: 30 do 60 godzin zajęć na studiach stacjonarnych, przypisana do nich liczba punktów ECTS zawiera się zazwyczaj w przedziale od 3 ECTS do 6 ECTS.

We wszystkich sylabusach – kartach przedmiotu znajduje się tabelaryczne zestawienie całkowitego nakładu pracy studenta w powiązaniu z liczbą punktów ECTS za dany moduł/przedmiot. Nakład

pracy studenta wynikający z punktów ECTS jest dzielony w oparciu o następujące formy aktywności: udział w zajęciach kontaktowych, przygotowanie do ćwiczeń (czytanie zadanej literatury), rozwiązanie wskazanych problemów, przygotowanie do kolokwium/egzaminu, udział w konsultacjach. W tabelach całkowitego nakładu pracy studenta nie dokonano rozróżnienia pomiędzy pracą studenta wymagającą bezpośredniego kontaktu z nauczycielem akademickim a pracą własną. Trudno jest oszacować zatem jaka liczba punktów przypisana do modułu/przedmiotu powiązana jest z aktywnością studenta w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem akademickim. Jednostka prowadząca kierunek 1 punktowi ECTS przypisała 25 godzin nakładu pracy studenta. Szacunkowe wartości godzin różnych form aktywności studenta ustalone są poprawnie. Wątpliwości może jednak w wielu wypadkach budzić znaczna liczba godzin pracy studenta związana z udziałem w konsultacjach i przygotowywaniem się do kolokwium/egzaminu. Powszechną praktyką jest przypisywanie udziałowi studenta w konsultacjach 15 godzin pracy (np. Nauka o państwie i prawie, Bezpieczeństwo wewnętrzne w UE, Bezpieczeństwo informacyjne, Zarządzanie zasobami ludzkimi). Biorąc pod uwagę, że semestr trwa 15 tygodni, oznaczać to musi, że wszyscy studenci danej grupy regularnie uczestniczą w konsultacjach w wymiarze jednej godziny tygodniowo. W takiej sytuacji konsultacje muszą mieć charakter regularnych zajęć. Niejasna jest ponadto jedna z form aktywności studenta, określana jako „rozwiązywanie wskazanych problemów”. W ramach podziału całkowitego nakładu pracy studenta ma ona zazwyczaj przypisane od 10 do 15 godzin. Z sylabusów – kart opisu przedmiotu nie wynika, na czym konkretnie polega ta forma aktywności studenta i czy rozwija wiedzę i umiejętności.

Moduły zajęć związane z prowadzonymi badaniami naukowymi w dziedzinie/dziedzinach nauki właściwej/właściwych dla prowadzonego kierunku studiów, służące zdobywaniu przez studenta pogłębionej wiedzy oraz umiejętności prowadzenia badań naukowych obejmują zajęcia, do których przypisano 48 punktów ECTS. Do modułów powiązanych z prowadzonymi badaniami, które przyczyniają się do pogłębienia u studentów umiejętności prowadzenia badań naukowych zaliczono następujące zajęcia: Bezpieczeństwo państwa, Zwalczanie przestępczości, Bezpieczeństwo społeczne, Zwalczanie terroryzmu, Międzynarodowe konflikty polityczne, Wywiad gospodarczy, Strategie bezpieczeństwa wewnętrznego, Stany nadzwyczajne w państwie oraz Seminarium dyplomowe i praca dyplomowa. W programie studiów cyklu realizowanego w latach 2015/2016 – 2017/2018 zajęcia te przypisane zostały do niemal wszystkich bloków zajęć: bloku Przedmiotów podstawowych, bloku Przedmiotów kierunkowych, bloku Przedmiotów specjalizacyjnych, bloku Przedmiotów specjalnościowych. Jednostka prowadzi badania z tego zakresu, co oznacza, że dokonano właściwego doboru zajęć.

Udział zajęć powiązanych z prowadzonymi badaniami naukowymi jest niski (wynosi około 27% ogółu ECTS), co ogranicza pełne przygotowanie studentów do prowadzenia badań naukowych i uwidacznia się w szczególności na etapie dyplomowania.

W programie studiów, zgodnie z uregulowaniami prawnymi odnoszącymi się do warunków prowadzenia studiów uwzględniono na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych łączną liczbę punktów ECTS, które student musi uzyskać w ramach zajęć: z zakresu nauk podstawowych właściwych dla danego kierunku studiów; o charakterze praktycznym (w tym zajęć laboratoryjnych, warsztatowych i projektowych); niezwiązanych z kierunkiem studiów; z obszaru nauk humanistycznych; języka obcego; wychowania fizycznego. Liczba punktów ECTS, które student musi uzyskać w ramach zajęć z obszaru nauk humanistycznych wynosi 6. Liczba punktów ECTS, które student musi uzyskać w ramach zajęć z języka obcego wynosi 11. Liczba punktów ECTS, które student musi uzyskać w ramach zajęć z wychowania fizycznego wynosi 2. W ramach zajęć ogólnouczeniowych student musi uzyskać 4 punkty ECTS. Praktyki studenckie są częścią programu studiów i przypisano im 7 punktów ECTS.

Analiza programów kształcenia, poczynając od cyklu kształcenia rozpoczynającego się w roku

akademickim 2012/2013 nie dała podstaw do ustalenia łącznej liczby punktów ECTS, które student uzyskuje na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych w wyniku aktywności związanej z bezpośrednim kontaktem z nauczycielem akademickim. W sytuacji, kiedy w pewnej liczbie sylabusów stwierdzono przyporządkowanie zbyt dużej liczby punktów ECTS samodzielnej pracy studenta, wskazane jest przeprowadzenie przez jednostkę prowadzącą kierunek dokładnego szacunku całkowitej liczby punktów, które student uzyskuje w ramach zajęć bezpośredniego kontaktu z nauczycielem akademickim.

1.5.6.

Oceniany program studiów zapewnia studentowi elastyczność w doborze modułów kształcenia w wymiarze nie mniejszym niż 30 procent liczby punktów ECTS wymaganej dla osiągnięcia kwalifikacji odpowiadających poziomowi kształcenia.

Do roku akademickiego 2014/2015 moduły/przedmioty wybieralne ujęte były w programie studiów w grupie przedmiotów nazwanych: Przedmioty specjalnościowe. W ramach tej grupy przedmiotów student mógł dokonać wyboru łącznie 14 modułów/przedmiotów, którym przypisano łącznie 66 punktów ECTS. Wybór modułów/przedmiotów dokonywany był w oparciu o formułę, iż student wybiera jeden z dwóch zaproponowanych przedmiotów. W grupie Przedmiotów specjalnościowych znalazło się 12 takich zestawów do wyboru na zasadzie „jeden z dwóch”. Ponadto, student mógł dokonywać wyboru jednego z dwóch oferowanych języków obcych (język angielski, język niemiecki). Modułowi kształcenia języka obcego przypisano w programie studiów realizowanych do roku akademickiego 2014/2015 łącznie 9 punktów ECTS.

W roku akademickim 2015/2016 oceniana jednostka dokonała istotnej modyfikacji programu studiów. Program został wzbogacony o specjalności oraz powiązane z nimi moduły/przedmioty specjalnościowe. W ramach cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 zaoferowano studentom trzy specjalności do wyboru, które nazwano: Ochrona osób i mienia; Bezpieczeństwo granic państwa; Służby specjalne i policyjne. Studenci mogą samodzielnie, bez ograniczeń natury formalnej, dokonywać wyboru preferowanej specjalności. W przypadku każdej specjalności, blok przedmiotów specjalnościowych obejmuje 210 godzin zajęć. Za realizację przedmiotów przypisanych do poszczególnych bloków specjalnościowych student uzyskać może 17 punktów ECTS. W każdym z bloków specjalnościowych znajdują się lektorat języka branżowego, nazwany: Język obcy specjalnościowy. Warto podkreślić jest w tym kontekście to, że w ramach bloków przedmiotów specjalnościowych student ma możliwość samodzielnego dokonywania wyboru przedmiotów. W bloku przedmiotów specjalnościowych student ma możliwość wyboru sześciu przedmiotów w ramach formuły „jeden z dwóch”.

W programie studiów cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 do grupy przedmiotów/modułów podlegających wyborowi studentów zaliczyć także należy blok przedmiotów określanych jako: Przedmioty specjalizacyjne. Łącznie do tej grupy przedmiotów przypisano 48 punktów ECTS. Zaliczono do nich: Moduł ogólnouczelniany do wyboru (2 ECTS), Seminarium dyplomowe i Pracę dyplomową (łącznie 10 ECTS). Wybór modułów / przedmiotów w tym bloku dokonywany jest w oparciu o formułę, iż student wybiera jeden z dwóch zaproponowanych przedmiotów. W ramach programu studiów realizowanego od roku akademickiego 2015/2016 student może dokonywać wyboru jednego z dwóch oferowanych języków obcych (język angielski, język niemiecki). Modułowi kształcenia języka obcego przypisano łącznie 9 punktów ECTS.

W roku akademickim 2016/2017 jednostka przystąpiła do realizacji programu studiów kierunku Bezpieczeństwo wewnętrzne w ramach profilu praktycznego.

Podsumowując, program studiów realizowany dla cykli kształcenia przed rokiem akademickim 2015/2016, kiedy wprowadzono do niego specjalności i bloki przedmiotów specjalnościowych, jak

również program kształcenia cyklu 2015/2016 – 2017/2018 gwarantują studentom możliwość kształtowania własnej ścieżki edukacyjnej poprzez wybór modułów/przedmiotów oraz specjalności i przedmiotów specjalnościowych (od roku akademickiego 2015/2016). Elastyczność i swoboda wyboru modułów/przedmiotów przez studenta obejmuje także wybór opiekuna pracy licencjackiej (w ramach szerokiej oferty potencjalnych opiekunów) oraz języka obcego, nauczanego do poziomu B2.

Podkreślić należy, że liczba przedmiotów wybieralnych oraz liczba przypisanych do nich punktów ECTS są identyczne na studiach stacjonarnych oraz studiach niestacjonarnych. Na studiach niestacjonarnych obowiązuje ta sama oferta specjalności (i powiązanych z nimi przedmiotów specjalnościowych), jak na studiach stacjonarnych.

Według studentów, nie ma problemu z doбором specjalności, a oferta jednostki, w tym zakresie, w pełni ich satysfakcjonuje. Studenci podkreślają jednak niewielki wachlarz możliwości doboru nauki języka obcego, gdyż wybór możliwy jest jedynie spośród dwóch: angielski i niemiecki bez możliwości doboru stopnia zaawansowania nauki tego języka. Studenci poinformowali także, że uczelnia oferuje odpłatne dodatkowe kursy językowe.

1.5.7.

W ramach kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne w cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 oraz cyklu kształcenia 2014/2015 – 2016/2017 zajęcia prowadzone są w trzech formach: wykładów, ćwiczeń i laboratoriów. Dobór form dydaktycznych, ich organizacja i liczebność reguluje Uchwała nr 12III/2016 Senatu PWSTE w Jarosławiu z dnia 30 marca 2016r. Niniejsza uchwała ustala, że grupa wykładowa powinna obejmować nie mniej niż 30 osób, grupa ćwiczeniowa minimum 30 osób, grupa laboratoryjna/ projektowa minimum 15 osób, grupa seminaryjna minimum 15 osób. Maksymalna liczba studentów w grupach zajęciowych dla poszczególnych form zajęć ustalona została prawidłowo. Pozwala na skuteczną i komfortową z punktu widzenia studenta realizację procesu kształcenia.

W ramach cyklu kształcenia na studiach stacjonarnych 2015/2016 – 2017/2018 w grupie przedmiotów podstawowych zajęcia w formie wykładów realizowane są w wymiarze 180 godzin, zajęcia w formie ćwiczeń realizowane natomiast w wymiarze 120 godzin. W toku tego samego cyklu kształcenia, w grupie przedmiotów kierunkowych zajęcia w formie wykładów realizowane są w wymiarze 360 godzin, zajęcia w formie ćwiczeń realizowane natomiast w wymiarze 240 godzin. W grupie przedmiotów specjalizacyjnych zajęcia w formie wykładów realizowane są w wymiarze 180 godzin, zajęcia w formie ćwiczeń realizowane natomiast w wymiarze 90 godzin.

W cyklu kształcenia 2015/2016 – 2017/2018 realizowany jest program studiów umożliwiający wybór przez studenta jednej z trzech specjalności. W ramach specjalności Ochrona osób i mienia rozkład poszczególnych form zajęć w programie studiów przedstawia się w następujący sposób: wykłady – stanowią 45% godz. zajęć na studiach stacjonarnych i 46% godzin zajęć na studiach niestacjonarnych; ćwiczenia – stanowią 33% godzin zajęć na studiach stacjonarnych i 32% godzin zajęć na studiach niestacjonarnych; laboratoria – stanowią 22% godzin zajęć na studiach stacjonarnych oraz studiach niestacjonarnych. W ramach specjalności Bezpieczeństwo granic państwa rozkład poszczególnych form zajęć w programie studiów przedstawia się w następujący sposób: wykłady - stanowią 47% godzin zajęć na studiach stacjonarnych i 48% godzin zajęć na studiach niestacjonarnych; ćwiczenia – stanowią 32% godzin zajęć na studiach stacjonarnych i 31% godzin zajęć na studiach niestacjonarnych, laboratoria – stanowią 21% godzin zajęć na studiach stacjonarnych oraz studiach niestacjonarnych. W ramach specjalności Służby specjalne i policyjne rozkład poszczególnych form zajęć w programie studiów przedstawia się w następujący sposób: wykłady – stanowią 48% godzin zajęć na studiach stacjonarnych i 49% godzin zajęć na studiach

niestacjonarnych, ćwiczenia – stanowią 31% godzin zajęć na studiach stacjonarnych i 30% godzin zajęć na studiach niestacjonarnych, laboratoria – stanowią 21% godzin zajęć na studiach stacjonarnych oraz na studiach niestacjonarnych.

Przedstawione proporcje pomiędzy różnymi formami zajęć pozwalają studentom na pełną realizację kierunkowych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Wykłady służą przede wszystkim zdobywaniu przez studentów wiedzy, podczas gdy ćwiczenia i laboratoria służą powiązaniu zdobytej wiedzy z umiejętnościami i kompetencjami. Powszechną praktyką stosowaną w programie studiów kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne jest łączenie w ramach jednego modułu/przedmiotu dwóch form (typów jak określa się w wewnętrznych dokumentach jednostki prowadzącej oceniany kierunek) zajęć, najczęściej są to wykłady i ćwiczenia. Dotyczy to między innymi następujących modułów / przedmiotów: Organizacja i zarządzanie, Nauka o państwie i prawie, Kryminologia i kryminalistyka, Zwalczenie przestępczości, Bezpieczeństwo w komunikacji powszechnej i transporcie, Bezpieczeństwo społeczne, Bezpieczeństwo społeczności lokalnych i kształtowanie bezpiecznych przestrzeni, Ochrona danych osobowych i informacji niejawnych, Zwalczenie terroryzmu, Prawo administracyjne, Komunikacja interpersonalna w sytuacjach zagrożenia, Metody działania jednostek specjalnych. Przyjęcie takiego rozwiązania powoduje, że oprócz stosowania przez wykładowców w module jednostronnych, podawczych form dydaktycznych w postaci wykładu, realizacja efektów kształcenia (szczególnie w zakresie umiejętności) odbywa się poprzez szeroki wachlarz aktywizujących studenta metod dydaktycznych (praca w grupach, prezentacje, rozwiązywanie problemów, gry decyzyjne) przypisanych do ćwiczeń i laboratoriów.

Będąc częścią programu studiów praktyka zawodowa (w związku z precyzyjnie i jednoznacznie przypisanymi do niej efektami kształcenia) wzmacnia skutecznie realizację zakładanych dla kierunku efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji społecznych.

Realizowane w ramach programu studiów formy zajęć w niedostatecznym stopniu służą rozwojowi umiejętności prowadzenia badań. Jedynymi zajęciami w programie studiów bezpośrednio ukierunkowanymi na przekazanie studentom istotnej wiedzy teoretycznej i metodologicznej z zakresu nauk społecznych (ze szczególnym uwzględnieniem nauk o bezpieczeństwie) są seminaria dyplomowe. Realizowane są one w ostatnim roku studiów, przez dwa semestry, a ich łączna liczba godzin wynosi jedynie 60. Ponieważ do rozpoczęcia zajęć seminaryjnych studenci nie realizują żadnych zajęć, które przygotowywałyby do wykonywania podstawowych zadań badawczych oraz uczyły metodologii wybranych dyscyplin nauk społecznych, studenci nie dysponują odpowiednio ugruntowaną wiedzą, wystarczającymi umiejętnościami i kompetencjami do podejmowania i skutecznego wykonywania prostych zadań badawczych (szczególnie wymagających zastosowania odpowiedniej metodologii badawczej, odpowiednich narzędzi analitycznych, przeprowadzenia badań porównawczych, zastosowania metod ilościowych lub jakościowych).

Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu od 2013 roku dysponuje platformą zdalnego nauczania (Moodle ver. 2.8), która pozwala na realizację kursów internetowych zarówno wspomagających tradycyjne zajęcia, jak i częściowo je zastępujących. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że brak w analizowanych sylabusach – kartach przedmiotów informacji wskazujących na czynne korzystanie przez wykładowców z dostępnej platformy zdalnego nauczania i wykorzystywanie jej w procesie dydaktycznym.

Studenci poinformowali ZO PKA, że ustalona liczebność grup zapewnia im swobodne możliwości realizacji zajęć dydaktycznych. Studenci doceniają przewagę praktycznych form zajęć takich jak ćwiczenia i laboratoria nad zajęciami teoretycznymi jakimi są wykłady. Podczas spotkania z ZO PKA studenci poinformowali, że odpowiada im przyjęta przez jednostkę sekwencja przedmiotów w programie studiów, zaznaczyli natomiast, że nie są zadowoleni ze swojego harmonogramu zajęć, który przewiduje zajęcia do późnych godzin popołudniowych (np. do 19:40) w prawie każdy,

roboczy dzień tygodnia. Studenci, którzy studiowanie łączą np. z pracą zawodową, mają możliwość dostosowania harmonogramu zajęć do potrzeb, w miarę możliwości jednostki, dzięki studiowaniu w trybie Indywidualnego Toku Studiów. Regulamin Studiów PWSTE w Jarosławiu przewiduje ponadto dwie inne formy indywidualizacji procesu kształcenia tj. studiowanie w trybie Indywidualnego Planu Studiów i Indywidualnego Programu Studiów. Mogą one być wykorzystywane np. przez studentów szczególnie uzdolnionych lub niepełnosprawnych. Studenci są zadowoleni z możliwych form indywidualizacji procesu kształcenia, jaki oferuje im uczelnia i nie dostrzegają problemów w ich funkcjonowaniu.

Stosowane formy zajęć na studiach niestacjonarnych, a zwłaszcza proporcje pomiędzy liczbą godzin wykładów, ćwiczeń i zajęć laboratoryjnych stwarzają odpowiednie warunki dla osiągnięcia celów kształcenia (w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych zakładanych przez wykładowców). Organizacja zajęć na studiach niestacjonarnych jest prawidłowa. Harmonogram zajęć w trakcie zjazdów jest zgodny z zasadami higieny pracy umysłowej. Nie następuje nadmierna koncentracja zajęć z jednego przedmiotu lub z jednym prowadzącym w trakcie zjazdów.

Pewną słabością struktury programu studiów ocenianego kierunku jest brak jasnych kryteriów determinujących przydzielanie poszczególnych modułów/przedmiotów do określonych bloków zajęć. W ramach cyklu kształcenia rozpoczynającego się od roku akademickiego 2014/2015 do grupy przedmiotów kierunkowych zaliczono np. Zwalczanie przestępczości i Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych, podczas gdy dwa inne przedmioty (stanowiące podstawę dla realizacji wskazanych przedmiotów kierunkowych): Subkultury we współczesnych społeczeństwach oraz Rola administracji rządowej i samorządowej w zarządzaniu BW, zaliczono do grupy przedmiotów specjalnościowych. W ramach cyklu kształcenia realizowanego od roku akademickiego 2015/2016 do grupy przedmiotów specjalizacyjnych zaliczono między innymi następujące zajęcia: Prawo administracyjne; Podstawy prawa karnego, materialnego i procesowego; Techniki negocjacji i mediacji, mające wszelkie cechy przedmiotów kierunkowych. Równocześnie, w ramach tego samego cyklu kształcenia do grupy przedmiotów kierunkowych zaliczono specjalistyczne przedmioty, takie jak np.: Bezpieczeństwo w komunikacji powszechnej i transporcie oraz Ochrona danych osobowych i informacji niejawnych.

1.5.8.

Jednostka precyzyjnie określiła efekty kształcenia przewidziane dla praktyk studenckich. Stworzono przejrzysty i skuteczny system weryfikacji stopnia osiągnięcia przez studenta założonych efektów kształcenia. W ocenie stopnia osiągnięcia przez studenta założonych efektów kształcenia uczestniczą zakładowy opiekun praktyk oraz instytutowy opiekun praktyk. Program praktyk zawodowych na kierunku oraz efekty kształcenia przypisane do modułu praktyk podlegają stałemu, systematycznemu doskonaleniu w oparciu o propozycje i postulaty podmiotów oraz instytucji przyjmujących na praktyki. Studenci odbywają praktyki w podmiotach oraz instytucjach stanowiących kluczowe ogniwa regionalnego systemu bezpieczeństwa wewnętrznego.

Cele, warunki oraz organizacja praktyk są ujęte w dokumentach PWSTE w Jarosławiu, trwa ona 160 godzin, realizowana jest przez 4 tygodnie po czwartym semestrze studiów (20 dni roboczych, najczęściej w miesiącach: lipiec, sierpień lub wrzesień). Zaliczenie praktyki wiąże się z przyznaniem studentowi 7 punktów ECTS.

Jednostka nie posiada przedmiotowych umów z partnerami zewnętrznymi dotyczących realizacji praktyk studenckich przez studentów kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne. Z rozmów z przedstawicielami władz uczelni wynika, że odniesienia do praktyk studenckich zawarte są zazwyczaj w ramowych porozumieniach o współpracy, które PWSTE w Jarosławiu zawiera z różnymi formacjami: policją, wojskiem, innymi służbami mundurowymi. Z informacji przekazanych

przez opiekuna praktyk wynika, że w sposób stały jednostka prowadząca kierunek współpracuje z 20 podmiotami gwarantującymi przyjmowanie studentów na praktyki. Pomimo braku umów o współpracy w dziedzinie praktyk, studenci corocznie dysponują możliwością odbywania ich w strukturach wielu podmiotów. W roku akademickim 2015/2016 studenci studiów stacjonarnych i niestacjonarnych ocenianego kierunku realizowali praktyki między innymi u następujących podmiotów: Wojskowa Komenda Uzupelnień w Jarosławiu, Urząd Miasta w Jarosławiu, Prokuratura Okręgowa w Przemyślu, Sąd Rejonowy w Jarosławiu, Komenda Miejska Policji w Przemyślu, Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej, Jednostka Wojskowa w Przemyślu, Izba Celna w Przemyślu, Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Jarosławiu, Przedsiębiorstwo Ochrony Mienia i Usług Detektywistycznych Sp. z o.o., 14 Dywizjon Artylerii Samobieżnej.

Stwierdzić należy, że działalność instytucji i podmiotów, w których odbywają praktyki studenci jest zgodna z kierunkowymi efektami kształcenia, co oznacza, że w ramach praktyk student może w pełni doskonalić i rozwijać wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne wynikające z kierunkowych efektów kształcenia.

W ramach programu studiów ocenianego kierunku praktykom studenckim przypisane zostały efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Jednostka prowadząca oceniany kierunek dysponuje sylabusem (kartą przedmiotu), gdzie szczegółowo opisane zostały założenia, cele oraz efekty kształcenia dla tego modułu kształcenia. Na podstawie karty przedmiotu praktyk przygotowana została Karta oceny praktyki, która służy weryfikacji efektów kształcenia. Realizacja – stopień osiągnięcia przez studenta zakładanych dla modułu efektów kształcenia (2 z zakresu wiedzy, 2 z zakresu umiejętności, 3 z zakresu kompetencji społecznych) podlega ocenie zarówno przez zakładowego opiekuna praktyk, jak również instytucyjowego opiekuna praktyk. Praktykom przypisano w programie kształcenia 7 treści kształcenia. Stopień osiągnięcia przez studenta założonych efektów kształcenia jest oceniany w następującej skali ocen: 2, 3, 3 plus, 4, 4 plus, 5.

W trakcie praktyk, zakładowy opiekun praktyk jest zobowiązany do odnotowywania skali realizacji efektów kształcenia przez studenta w Dzienniczku praktyki studenckiej. Instytucyjowy opiekun praktyk weryfikuje i ocenia stopień realizacji przez studenta założonych efektów kształcenia w oparciu o ustne zaliczenie na podstawie dzienniczka praktyk. Student zobowiązany jest do odpowiedzi na szereg pytań dotyczących realizowanych zadań w trakcie odbywania praktyki oraz zasad funkcjonowania organizacji, w której odbywa się praktyka.

Program praktyk na ocenianym kierunku studiów podlega systematycznej aktualizacji (ostatnia miała miejsce 13.01.2017 roku). Instytucyjowy opiekun praktyk przygotowuje coroczne sprawozdania z organizacji praktyk. Instytucje przyjmujące na praktyki przygotowują w oparciu o specjalny formularz propozycje efektów kształcenia, które mogą podnosić konkurencyjność absolwentów na rynku pracy. Od 2014 roku przedstawione przez instytucje przyjmujące na praktyki propozycje efektów kształcenia stanowią podstawę modyfikacji i uzupełnienia efektów kształcenia przede wszystkim dla kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, a w mniejszym stopniu dla samych praktyk.

Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że otrzymują od uczelnianego opiekuna praktyk listę zakładów pracy takich jak komendy straży pożarnej, policji, urzędy miast lub jednostki wojskowe, w których mogą realizować praktykę. Ponadto studenci mają możliwość zaproponowania własnego zakładu pracy. Po zaakceptowaniu wyboru studenta przez pracownika odpowiedzialnego za zaliczanie praktyk, student każdorazowo otrzymuje umowę, którą musi podpisać przedstawiciel zakładu pracy. Opiekun praktyk, podczas spotkania z ZO PKA poinformował, że dokonuje telefonicznej weryfikacji obecności studenta w zakładzie pracy w około 40% przypadków. Zaliczenie praktyki odbywa się na podstawie Dzienniczka Praktyki Studenckiej oraz odpowiedzi ustnej u pracownika dydaktycznego jednostki. Studenci potwierdzają, że organizacja praktyk ze strony jednostki spełnia ich oczekiwania, a liczba miejsc oferowanych przez jednostkę jest

dostosowana do ilości studentów na ocenianym kierunku studiów. Studenci poinformowali także, że ze względu na praktyczne umiejętności, które nabywają w trakcie realizacji praktyki zawodowej, ich zdaniem, wymiar obowiązkowej praktyki powinien zostać zwiększony w programie studiów. Warto zaznaczyć, że jednostka rozpoczęła proces wygaszania ocenianego kierunku o profilu ogólnoakademickim i w roku akademickim 2016/2017 rozpoczęła kształcenie na kierunku „bezpieczeństwo wewnętrzne” o profilu praktycznym, gdzie wymiar obowiązkowej praktyki został powiększony względem aktualnie przyjętego wymiaru godzin. ZO PKA pragnie także zaznaczyć, że PWSTE w Jarosławiu do końca roku akademickiego 2015/2016 zwracało koszty podróży, oraz zakwaterowania do wysokości kosztów najtańszego miejsca w Domu Studenckim PWSTE w Jarosławiu, w przypadku studenta odbywającego praktyki w miejscu oddalonym od Jarosławia o ponad 50 km. Zaniechano tej praktyki ze względów finansowych.

1.5.9.

W programie ocenianego kierunku studiów nie znajdują się żadne moduły/przedmioty prowadzone w językach obcych. Nie przewidziano możliwości wyboru zajęć prowadzonych w językach obcych. Co więcej, program studiów nie przewiduje realizacji w formie stałej oferty modułów/przedmiotów w językach obcych przeznaczonych dla zagranicznych studentów uczestniczących w wymianie studenckiej w ramach programu Erasmus Plus. Program studiów przewiduje natomiast nauczanie studentów jednego z wybranych języków obcych (do wyboru: język angielski albo niemiecki, 120 godzin zajęć, liczba przypisanych punktów ECTS – 9) do poziomu B2 oraz realizację zajęć tzw. Języka obcego branżowego (30 godzin zajęć, liczba przypisanych punktów ECTS – 2).

Poziom umiędzynarodowienia procesu kształcenia jest niski. Obok braku w ofercie zajęć modułów / przedmiotów prowadzonych w językach obcych, odnotować należy niewielką liczbę zagranicznych pozycji książkowych wskazywanych przez prowadzących jako literatura podstawowa i literatura uzupełniająca.

Studenci mają możliwość nauki języka obcego branżowego jednego spośród możliwych dwóch do wyboru: angielskiego i niemieckiego, co, jak przyznali podczas spotkania z ZO PKA, nie spełnia ich oczekiwań co do elastyczności wyboru, jednak nie wskazali jakich języków chcieli by się uczyć, ponadto studenci nie mają możliwości dopasowania poziomu nauki języka obcego do własnego poziomu jego opanowania, pomimo, iż Studium Języków Obcych uczelni oferuje odpłatne kursy językowe z 6 języków obcych, oraz możliwość wyboru poziomu nauczania w przypadku języka angielskiego i niemieckiego na tych kursach. Od 2014 roku jednostka gościła dwóch pracowników nauki z uczelni zagranicznych związanych z ocenianym kierunkiem. Miał miejsce wykład „Zarządzanie kryzysowe w ekonomii instytucjonalnej” prowadzony przez dr hab. Aleksander Charnowalę (Białoruś) w 2014 roku oraz wykład wygłoszony przez prof. Koji Soma - prezesa i założyciela Instytutu Badań nad Pokojem w japońskim Kobe w 2015 roku.

Ze względu na bliskość uczelni z Ukrainą, uczelnia cieszy się stosunkowo dużym powodzeniem wśród obywateli ukraińskich, chcących studiować w Polsce. Studenci ocenianego kierunku przyznają, że integracja studentów narodowości ukraińskiej przebiega w sposób prawidłowy, zauważają jednak niewielkie problemy językowe tych studentów podczas zajęć dydaktycznych. Uczelnia stara się reagować na tego typu trudności np. poprzez organizacje odpłatnych wydarzeń dających możliwość nauki języka polskiego takich jak Letnia Szkoła Języka Polskiego i Kultury Polskiej PWSTE w Jarosławiu.

1.6.

1.6.1.

Warunki i tryb rekrutacji na studia w PWSTE w Jarosławiu na rok akademicki 2016/2017 zawarte są w Uchwale nr 5/V/15 Senatu z dnia 27 maja 2015 r., Uchwale nr 5/IX/15 Senatu z dnia 2 września 2015 r. oraz Zarządzeniu nr 27/2016 Rektora z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie zasad działania Punktu Rekrutacyjnego, Instytutowych Komisji Rekrutacyjnych oraz Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej. Rekrutacja na kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne odbywa się na podstawie konkursu świadectw maturalnych. W pierwszej kolejności przyjmowani są laureaci i finaliści olimpiad szczebla centralnego i okręgowego. Punkty przeliczeniowe ze świadectwa dojrzałości dla kandydatów na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne dotyczą następujących przedmiotów: język polski, język obcy nowożytny wskazany przez kandydata, jeden przedmiot spośród: matematyka, historia, wiedza o społeczeństwie, geografia, biologia, informatyka. Do postępowania kwalifikacyjnego byli dopuszczeni kandydaci, którzy zdali na egzaminie maturalnym wszystkie przedmioty obowiązkowe. Suma punktów uzyskanych w postępowaniu kwalifikacyjnym decydowała o kolejności na liście rankingowej i przyjęciu na studia. Warunkiem przyjęcia na studia jest uzyskanie przez kandydata progowej liczby punktów przeliczeniowych. Minimalna liczba punktów uzyskanych w postępowaniu wynosi 30, natomiast maksymalna 150. Warunkiem ubiegania się o przyjęcie na studia jest posiadanie ocen z przynajmniej dwóch przedmiotów uwzględnionych w procedurze kwalifikacyjnej. Obowiązującą dla kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne procedurę rekrutacyjną uznać należy za umożliwiającą właściwy dobór kandydatów. Przedmioty maturalne zdane przez kandydata na poziomie rozszerzonym, pozwalają na uzyskanie wyższej liczby punktów przeliczeniowych. W postępowaniu rekrutacyjnym obok języka polskiego oraz języka obcego nowożytnego uwzględniane są przedmioty maturalne bezpośrednio powiązane z kierunkiem studiów. Warto zwrócić uwagę na fakt, że wśród przedmiotów maturalnych uwzględnianych w postępowaniu rekrutacyjnym ocenianego kierunku znajduje się także informatyka, co oznacza, że jest on otwarty na kandydatów o zainteresowaniach i predyspozycjach związanych z naukami technicznymi.

Minimalny poziom punktów przeliczeniowych gwarantujący przyjęcie na studia odpowiada minimalnemu poziomowi zdawalności egzaminu maturalnego. Przyjęcie takiego punktowego progu rekrutacyjnego stwarza możliwość pozyskiwania dużej liczby kandydatów. Obowiązujące na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne wymagania punktowe przyjęcia na studia powiązane są z wynikami matur w regionie podkarpackim. Warunki przyjęcia na studia na ocenianym kierunku ocenić należy jako bardzo afirmatywne.

Warunki rekrutacji zapewniają kandydatom równe szanse w podjęciu kształcenia na ocenianym kierunku.

1.6.2.

Jednostka prowadząca kierunek studiów nie jest uprawniona do potwierdzania efektów uczenia się na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne.

1.7.1.

Metody sprawdzania realizacji przez studentów zakładanych efektów kształcenia dla modułów/przedmiotów oraz przypisanych do nich treści kształcenia są zapisane w kartach przedmiotów – sylabusach. Metody te są określane przez wykładowców, którzy realizują poszczególne przedmioty. Prowadzący zajęcia samodzielnie ustalają formy weryfikacji stopnia realizacji przez studentów zakładanych efektów kształcenia oraz treści kształcenia. W ramach ocenianego kierunku stosuje się szeroki zakres metod weryfikacji wiedzy oraz umiejętności przypisanych do poszczególnych modułów/przedmiotów. Są to następujące formy sprawdzające:

egzaminu pisemne oparte na pytaniach otwartych, egzaminu pisemne oparte na testach jednokrotnego i wielokrotnego wyboru, kolokwia, referaty, pisemne prace problemowe, prezentacje, zadawanie pytań na zajęciach, ocena aktywności studentów na zajęciach, ocena udziału studenta w grach decyzyjnych.

Sposób weryfikacji i oceny osiągniętych przez studenta efektów kształcenia jest szczegółowo i kompleksowo opisany w sylabusie każdego modułu / przedmiotu. Kryteria oceny i wymagania egzaminacyjne powiązane są z efektami kształcenia dla modułu. Formalne kryteria różnicowania ocen w powiązaniu ze stopniem realizacji efektów kształcenia są jednak nieprecyzyjne i nieczytelne. W wielu wypadkach (przykład: na ocenę 3 - Student potrafi interpretować najważniejsze wydarzenia historyczne, na ocenę 4 - Student potrafi dokonać analizy najważniejszych faktów historycznych), system sprawdzania i oceniania efektów kształcenia nie funkcjonuje w ocenianej jednostce prawidłowo.

Z przedłożonego Raportu samooceny wynika, że w strukturze ocen z ostatniej sesji egzaminacyjnej roku akademickiego 2015/2016 oraz egzaminu dyplomowego w tym samym roku akademickim dominowały następujące oceny: bardzo dobry (366 ocen bdb), dobry plus (168 ocen db plus) oraz dobry (365 ocen db) – w przypadku sesji egzaminacyjnej oraz bardzo dobry (172 oceny bdb), dobry plus (78 ocen db plus) oraz dobry (130 ocen db) – w przypadku egzaminu dyplomowego. W obu przypadkach oceny z przedziału bdb-db stanowiły zdecydowaną większość ocen. Szczególnie widoczna jest dysproporcja pomiędzy ocenami bardzo dobry, dobrymi plus i dobrymi a ocenami dostatecznymi i dostatecznymi plus. W ostatniej sesji egzaminacyjnej wystawiono 144 oceny z przedziału dst-dst plus, natomiast w przypadku egzaminu dyplomowego wystawiono 88 ocen z przedziału dst-dst plus.

Dominacja ocen z przedziału bdb-db jest silnie widoczna podczas analizy protokołów zaliczeniowych i egzaminacyjnych. W trakcie wizytacji dokonano losowego wyboru protokołów zaliczeniowych i egzaminacyjnych z letniej sesji egzaminacyjnej roku akademickiego 2015/2016. Analizie struktury ocen w ramach poszczególnych zajęć poddano następujące moduły / przedmioty: Ochrona osób, mienia, obiektów i obszarów (wykład, zaliczenie z oceną), Ochrona danych osobowych i informacji niejawnych (ćwiczenia, zaliczenie z oceną), Seminarium dyplomowe (seminarium, zaliczenie z oceną), Bezpieczeństwo w komunikacji powszechnej i transporcie (ćwiczenia, zaliczenie z oceną), Europejska polityka integracji i bezpieczeństwa (wykład, zaliczenie z oceną). W protokołach wszystkich analizowanych zajęć oceny z przedziału bdb-db stanowiły zdecydowaną większość wystawionych ocen (między 60 a 70 procent całości ocen). Dominującymi formami zaliczenia w ramach wymienionych zajęć były: przygotowanie prezentacji, pisemne kolokwium zaliczeniowe, test, rozwiązanie wskazanego zadania problemowego.

Wnikliwa ocena wybranych losowo okresowych prac zaliczeniowych pokazuje, że stosowane przez wykładowców formy weryfikacji stopnia i zakresu realizacji przez studenta modułowych/przedmiotowych efektów kształcenia wymagają udoskonalenia. W module/przedmiocie o nazwie Zwalczanie terroryzmu (II rok, IV semestr, 5 ECTS, wykład i ćwiczenia, egzamin oraz zaliczenie ćwiczeń na ocenę) weryfikacja zakładanych efektów kształcenia oraz wystawienie oceny odbywa się w oparciu o testy. Test egzaminacyjny liczy 15 pytań, ma charakter testu wielokrotnego wyboru. Test zaliczeniowy dla ćwiczeń liczy 10 pytań, ma charakter testu jednokrotnego wyboru. Liczba pytań w obu testach oraz ich treść nie pozwalają na weryfikację wszystkich przypisanych do modułu treści kształcenia oraz efektów kształcenia w obrębie wiedzy. W dokumentacji okresowego rozliczenia omawianych zajęć brak informacji o sposobach weryfikacji i oceny stopnia osiągnięcia przez studenta modułowych efektów kształcenia w zakresie umiejętności (ZT_U_01. Dokonać oceny sytuacji kryzysowej w przypadku ataku terrorystycznego; ZT_U_02. Sformułować i zaproponować rozwiązanie konkretnych zadań z zakresu zwalczania terroryzmu). Podobne zastrzeżenia budzą formy oraz metody weryfikacji efektów kształcenia oraz sposób oceny

w ramach modułu/przedmiotu o nazwie Subkultury we współczesnych społeczeństwach (III rok, VI semestr, 3 ECTS, wykład i ćwiczenia, zaliczenie wykładu i ćwiczeń na ocenę). Podstawą weryfikacji efektów kształcenia i oceny dla wykładu i ćwiczeń są testy. W przypadku rozliczania wykładu jest to test jednokrotnego wyboru (10 pytań), w przypadku ćwiczeń jest to test wielokrotnego wyboru (15 pytań). Liczba pytań oraz ich treść w teście zaliczeniowym wykładu (semestr letni, rok akademicki 2015/2016) nie pozwalają na sprawdzenie wiedzy studenta w obrębie wszystkich treści kształcenia przewidzianych dla modułu oraz wszystkich zakładanych efektów kształcenia. Co warto podkreślić, zastosowana dla wykładu metoda weryfikacji efektów kształcenia nie pozwala na ocenę stopnia realizacji przez studentów efektów kształcenia w dziedzinie umiejętności. Brak w dokumentacji okresowego rozliczenia wykładu z przedmiotu Subkultury we współczesnych społeczeństwach wskazania, w jaki sposób prowadzący sprawdzą stopień realizacji przez studenta efektu kształcenia: SwWS_U_01. Dokonać wyboru metod przeciwdziałania pojawiającym się subkulturom.

Analiza częściowych prac okresowych pokazuje, iż weryfikacja efektów kształcenia ogranicza się niemal wyłącznie do wiedzy, bez sprawdzania stopnia realizacji efektów w zakresie umiejętności. Stopień trudności ocenianych prac okresowych jest niewysoki, raczej niski. Pytania stanowiące podstawę testów egzaminacyjnych oraz zaliczeniowych nie pozwalają na skuteczne różnicowanie ocen, zgodnie z obowiązującymi kartami przedmiotów.

Kluczowe znaczenie dla procesu weryfikacji zakładanych efektów kształcenia ma praca dyplomowa oraz egzamin dyplomowy. W jednostce prowadzącej oceniany kierunek, studenci mają możliwość dokonywania wyboru opiekuna z grupy do 10 nauczycieli akademickich, zaproponowanych jako potencjalni Opiekunowie. Każdy ze zgłoszonych do wyboru ma obowiązek skutecznego poinformowania studentów o tematach realizowanych pod jego opieką naukową. Tematy prac dyplomowych są zatwierdzane przez radę jednostki prowadzącej kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne.

Zasady i organizacja egzaminu dyplomowego na studiach ocenianego kierunku jest precyzyjnie i kompleksowo określona przez jednostkę. W świetle obowiązujących zasad egzamin dyplomowy jest egzaminem ustnym i składa się z dwóch części: prezentacji pracy dyplomowej (powinna obejmować między innymi: określenie przyjętych celów pracy, omówienie metodyki badawczej, zaprezentowanie wyników badań) oraz weryfikacji efektów kształcenia osiągniętych podczas studiów poprzez odpowiedź ustną na dwa pytania losowane z puli zagadnień z zakresu tematyki studiów. Co ważne, jednostka prowadząca kierunek jednoznacznie określiła elementy składowe, które powinny znajdować się w pracy dyplomowej. Wśród nich jest określenie celu pracy, analiza literatury związanej z tematem pracy, omówienie metodyki pracy. Lista zagadnień do egzaminu dyplomowego na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne liczy 30 pozycji, które odpowiadają kierunkowym efektom kształcenia, treściom kształcenia realizowanym w ramach modułów/przedmiotów oraz wynikają z modułów / przedmiotów realizowanych przez studentów w toku studiów.

Przedstawiona przez władze jednostki lista prac dyplomowych (lata obrony 2014-2016) zawiera 390 pozycji. Wszystkie tematy prac mieszczą się w zakresie problematyki bezpieczeństwa państwa, a w szczególności bezpieczeństwa wewnętrznego. Dyplomanci podejmowali w nich niemal wszystkie aspekty bezpieczeństwa wewnętrznego: problematykę zagrożeń militarnych i niemilitarnych, problematykę ochrony granic, podstawy prawne oraz organizację zarządzania kryzysowego, analizę funkcjonowania policji, wojska, innych służb w systemie bezpieczeństwa państwa. Prace dotyczą zarówno wybranych podmiotów bezpieczeństwa wewnętrznego, jak i poruszają zagadnienia wymiaru przedmiotowego bezpieczeństwa państwa. Rozważania podejmowane w pracach dyplomowych odnoszą się do wszystkich poziomów analizy problematyki bezpieczeństwa: poziomu lokalnego, regionalnego, państwowego, międzynarodowego. Bez wątplenia tematy prac

dypłomowych realizowanych w latach 2014-2016 w większości bezpośrednio lub pośrednio powiązane były z realizowanymi w ramach kierunku efektami kształcenia, wynikały z realizowanych przez studentów treści kształcenia oraz związane były z modułami/przedmiotami zawartymi w programie studiów. Tematyka części prac dypłomowych jest jednak w niewielkim stopniu powiązana z treściami kształcenia w ramach kierunku, o czym w dalszej części oceny.

Krytycznie ocenić należy jakość prac dypłomowych, ich treść oraz zasady przeprowadzania egzaminu dypłomowego (szerzej w Załączniku).

Dokumentacja egzaminu dypłomowego oraz dokumentacja ocen pracy dypłomowej przedłożona przez jednostkę bywa wypełniona nieczytelnie. Recenzje prac dypłomowych są zazwyczaj mało rozbudowane i zdawkowe. W przypadkach, w których ZO PKA stwierdził niezadawalający poziom prac, zgodne i wysokie oceny z prac dypłomowych muszą budzić wątpliwość, co do jakości i wnikliwości procesu ich recenzji. Zaobserwować można niezgodność określonych przez jednostkę zasad organizacji egzaminu dypłomowego z praktyką przeprowadzania tego egzaminu. Analizowane, losowo wybrane prace w znacznym stopniu nie odpowiadają wymogom stawianym przez jednostkę prowadzącą kierunek studiów przed pracami dypłomowymi. Brakuje w nich podstawowych elementów pracy dypłomowej pisanej w zgodzie z wytycznymi Instytutu Ekonomii i Zarządzania PWSTE w Jarosławiu, jak np.: określenia metodyki pracy, poprawnie sformułowanego celu pracy, charakterystyki literatury, analizy wyników prowadzonych badań własnych. Co więcej, z dokumentacji przebiegu egzaminu dypłomowego nie wynika, iż student dokonał prezentacji pracy dypłomowej, a w szczególności, że określił przyjęte cele pracy oraz omówił metodykę badawczą.

Jak wynika z przedstawionej dokumentacji, w ramach instytutowego systemu jakości kształcenia, tematy prac dypłomowych są zatwierdzane przez Radę Instytutu Ekonomii i Zarządzania PWSTE w Jarosławiu, a wyniki egzaminów dypłomowych podlegają ocenie i dyskusji podmiotów wpisanych w wydziałowy system jakości kształcenia. Postawić zatem można tezę, że głównym problemem procesu dypłomowania na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne jest niewykonywanie obowiązujących rozwiązań weryfikacyjnych, przede wszystkim niska skuteczność systemu zatwierdzania i oceny prac dypłomowych. W sytuacji braku w programie studiów treści kształcenia – modułów/przedmiotów istotnych z punktu widzenia przygotowywania prac dotyczących szerokiej grupy problemów (bezpieczeństwa międzynarodowego, funkcjonowania międzynarodowych organizacji bezpieczeństwa, teorii bezpieczeństwa) wyrażanie zgody na pisanie przez studentów prac dotyczących tej problematyki jest błędem. Realizacja procedury recenzowania prac dypłomowych powinna zostać znacząco polepszona, poprzez większą wnikliwość i skrupulatność w ocenie prac.

Studenci ocenianego kierunku poinformowali, że weryfikacja stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia odbywa się zgodnie z sylabusem przedmiotu np. w formie egzaminu, którego termin i formę – ustną lub pisemną, ustalają studenci w porozumieniu z prowadzącym przedmiot na początku semestru. Studenci poinformowali, że ich zdaniem sposoby weryfikacji mobilizują studentów do uczenia się. Według założeń Regulaminu Studiów PWSTE w Jarosławiu, studenci wykonują pracę dypłomową pod kierunkiem nauczyciela akademickiego, posiadającego co najmniej stopień naukowy doktora, egzamin dypłomowy przewiduje weryfikację efektów kształcenia osiągniętych na ocenianym kierunku studiów oraz obronę pracy dypłomowej, co potwierdzają studenci na podstawie doświadczeń absolwentów ocenianego kierunku. Studenci poinformowali, że pracę dypłomową piszą głównie na podstawie dostępnej literatury. Weryfikacja stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia dla praktyk odbywa się na podstawie Dzienniczka Praktyki Studenckiej i odpowiedzi ustnej u nauczyciela odpowiedzialnego za zaliczanie praktyk, co ich zdaniem jest metodą adekwatną i skuteczną sprawdzania i oceniania realizacji efektów kształcenia dla praktyk.

1.7.2.

Sposoby weryfikacji i oceny osiągniętych efektów kształcenia dla poszczególnych modułów/przedmiotów są zdefiniowane w sylabusach – kartach przedmiotów. Prowadzący zajęcia samodzielnie określają sposoby zaliczenia poszczególnych form zajęć. Przyjętym powszechnie w ramach kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne kryterium oceny jest stopień (głębokość, zakres) osiągnięcia przez studenta efektów kształcenia dla modułu. W kartach przedmiotów dominują odpowiednio skonstruowane matryce powiązujące ocenę z zakładanym efektem kształcenia zdefiniowanym w sposób zrozumiały i logiczny. Obok właściwie określonych kryteriów oceny zdarzają się jednak sformułowania niezrozumiałe np.:

- a) Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych: Na ocenę 5 – Student potrafi ocenić planowane działania do konkretnego zagrożenia;
- b) Bezpieczeństwo państwa: Na ocenę 5 – Student potrafi określić stan bezpieczeństwa państwa oraz wskazać aspekty bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- c) Bezpieczeństwo społeczne: Na ocenę 4 - Student potrafi wyjaśnić, opisać i interpretować zjawiska towarzyszące bezpieczeństwu.

Sposób zdefiniowania wiedzy lub umiejętności wymaganych dla uzyskania przez studenta danej oceny ma nadmiernie ogólny charakter. Tak sformułowane kryteria są niemożliwe do weryfikacji. Dominującymi formami rozliczenia wykładów jest test (zarówno w przypadku zajęć kończących się zaliczeniem z oceną, jak również zajęć kończących się egzaminem). Zajęcia ćwiczeniowe oceniane i rozliczane są zazwyczaj na podstawie kolokwium, testu, oceny pisemnej pracy zaliczeniowej lub oceny prezentacji (wykonywanej najczęściej w grupie). Z deklaracji zawartych w sylabusach wynika, że oceniając ćwiczenia większość prowadzących posługuje się zasadą sumowania ocen cząstkowych otrzymywanych przez studenta za różne elementy składowe weryfikacji zakładanych dla przedmiotu efektów kształcenia.

Obowiązujący w ramach kierunku system weryfikacji i oceny stopnia osiągnięcia przez studenta efektów kształcenia jest przejrzysty oraz stwarza właściwe warunki dla rzetelnego, realnego oceniania. Prowadzący stosują różnorodne metody weryfikacji i oceny, z analizy przedłożonych przez jednostkę prac okresowych wynika jednak, że przy rozliczaniu zajęć po semestrze dominują przede wszystkim pisemne formy sprawdzające wiedzę studentów. Zastrzeżenia (o czym wspomniano wcześniej) może budzić ograniczone wykorzystanie przez prowadzących skutecznych metod weryfikacji stopnia osiągnięcia przez studentów modułowych efektów kształcenia w zakresie umiejętności. Niezależnie od tak sformułowanego zastrzeżenia, uznać należy, że w procesie sprawdzania i oceniania efektów kształcenia studenci traktowani są w identyczny, równy sposób.

W ramach zdefiniowanych przez prowadzących zajęcia zasad procesu sprawdzania i oceny efektów kształcenia zachowane są warunki równego traktowania studentów. Przyjęte przez wykładowców pisemne formy weryfikacji wiedzy studentów (z przewagą formy testowej) zapewniają bezstronność, rzetelność oceny oraz przejrzystość i porównywalność wyników oceny. Ich słabością jest jednak nadmierne koncentrowanie się na wybranych aspektach wiedzy (np. czystej faktografii), kosztem weryfikacji głębi i zakresu realizacji zakładanych efektów.

Zastrzeżenia ZO PKA – co już wcześniej zostało podniesione – budzi praktyka sprawdzania i oceniania efektów kształcenia na poziomie egzaminu dyplomowego oraz pracy dyplomowej. Warto równocześnie podkreślić, iż prace dyplomowe podlegają sprawdzeniu w oparciu o system antyplagiatowy.

Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że znają i rozumieją zasady zaliczenia dla wszystkich przedmiotów objętych programem studiów ocenianego kierunku, o których są informowani, lub którą ustalają wspólnie z prowadzącym, na pierwszych zajęciach z danego

przedmiotu. Poinformowali, że mają wgląd do wszystkich swoich prac pisemnych na zasadach określonych przez prowadzącego. Studenci wiedzą, że mają możliwość ubiegania się o zaliczenie, lub egzamin w formie komisyjnej, jednak jak poinformowali nie korzystają z takiej możliwości, nie zgłaszali zastrzeżeń do sposobów i terminów dostarczania informacji zwrotnej o wynikach sprawdzenia oraz ocenie osiągniętych efektów kształcenia.

Uzasadnienie:

- a) Przyjęte dokumenty wraz z zarysowanymi w nich kierunkami działań, środkami i narzędziami oraz działaniami kontrolnymi potwierdzają ujęcie kierunku studiów w ramowe rozwiązania decydujące o istnieniu i rozwoju kierunku studiów, a także o objęciu ich działaniami projakościowymi. Specyfika kierunku dowodzi ponadto uwzględnienia dobrych doświadczeń i wzorców przy jego opracowaniu oraz realizacji.
- b) Jednostka w sposób właściwy sformułowała koncepcję kształcenia oraz realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia pozwalający na osiągnięcie w znaczącym stopniu zakładanych kierunkowych efektów kształcenia. Program studiów oraz realizowane treści kształcenia w niedostatecznym stopniu poszerzają wiedzę teoretyczną studenta oraz niewystarczająco przygotowują studenta do realizacji podstawowych zadań badawczych, w tym pisania prac dyplomowych.
- c) Przyporządkowanie kierunkowych efektów kształcenia kierunku do obszaru nauk oraz dziedzin i dyscyplin dokonane zostało w sposób prawidłowy. Obowiązujące w kolejnych cyklach kształcenia kierunkowe efekty kształcenia realizują treści kształcenia z obszaru nauk oraz dziedzin i dyscyplin, do których zostały przypisane. Kierunkowe efekty kształcenia nie zostały przyporządkowane do obszaru nauk humanistycznych, dyscypliny: historia, mimo iż opis części efektów kształcenia odnosi się do tej dyscypliny.
- d) Jednostka dokonuje weryfikacji kierunkowych efektów kształcenia, dokonując ich modyfikacji i doskonalenia. Zmiany w obrębie kierunkowych efektów kształcenia nie wykraczały ponad poziom dopuszczalnych 30% zmian ogółu efektów. Podstawą takich działań są przede wszystkim oczekiwania studentów oraz interesariuszy zewnętrznych – kooperujących z jednostką partnerów instytucjonalnych reprezentujących służby mundurowe oraz podmioty bezpieczeństwa wewnętrznego. Założone dla ocenianego kierunku efekty kształcenia sformułowano w sposób prawidłowy. Są spójne z efektami kształcenia dla obszaru nauk społecznych, poziomu studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim.
- e) Program studiów realizowany w kolejnych, ocenianych cyklach, jest logicznym i merytorycznym rozwinięciem zakładanych, kierunkowych efektów kształcenia. Pozwala na realizację przez studentów wszystkich zakładanych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji o poziomie odpowiadającym poziomowi studiów pierwszego stopnia o profilu ogólnoakademickim. Słabością koncepcji kształcenia jest ograniczona liczba zajęć oraz treści kształcenia związanych z zagadnieniami teoretycznymi oraz dających studentom szerszą perspektywę poznawczą w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego. W procesie kształcenia szczególnie silny nacisk położony został na rozwój i doskonalenie konkretnych umiejętności studentów. Odpowiednio zdefiniowane kierunkowe efekty kształcenia znajdują bezpośrednie odzwierciedlenie w przedmiotach/modułach wchodzących w skład programu studiów oraz w treściach kształcenia realizowanych przez wykładowców w ramach poszczególnych modułów/przedmiotów. Po zapoznaniu się z zaliczeniowymi pracami okresowymi studentów oraz kartami opisu przedmiotów, stwierdzić należy jednak, że choć zakładane efekty kształcenia się zazwyczaj prawidłowo weryfikowane, to szczególnie weryfikacja umiejętności na poziomie modułów/przedmiotów i pisania przez studenta pracy dyplomowej nie jest

prowadzona w sposób właściwy i wystarczający. Dobór treści programowych dokonany został na ogół prawidłowo. Pozwalają one na realizację zakładanych efektów kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Brak jest jednak w programie studiów oraz treściach merytorycznych przypisanych do modułów/kierunków wiedzy dotyczącej: metodologii badań społecznych i bezpieczeństwa, teorii bezpieczeństwa, polityk publicznych, socjologii grup dyspozycyjnych, prognozowania i symulacji międzynarodowych, ekonomii.

- f) Słabością ocenianego kierunku studiów jest relatywnie niska liczba przedmiotów/modułów oraz treści kształcenia przygotowujących studentów do prowadzenia badań.
- g) Prowadzący stosują szeroki wachlarz metod kształcenia. Kładą nacisk na aktywizujące formy pracy ze studentami. Stosowane metody kształcenia pozwalają na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia. Zachowane są odpowiednie proporcje pomiędzy wykładami, a zajęciami wymagającymi dużego nakładu pracy własnej studenta. Czas trwania kształcenia, liczba godzin zajęć stwarzają solidną podstawę dla realizacji treści programowych oraz zakładanych kierunkowych efektów kształcenia.
- h) Punktacja ECTS jest zgodna z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach prawa.
- i) Modułom/przedmiotom powiązanim z prowadzonymi w uczelni badaniami naukowymi lub przygotowującym do prowadzenia przez studentów badań przypisano mniej niż 50 procent liczby punktów ECTS – jedynie 27 procent liczby punktów ECTS.
- j) Liczba przedmiotów/modułów wybieralnych jest wysoka, jednostka oferuje studentom możliwość wyboru jednej z trzech specjalności. Stosowane formy zajęć są odpowiednie do realizowanych w ich ramach treści kształcenia oraz przypisanych do nich efektów kształcenia.
- k) Praktyki zawodowe są trwałym, ważnym elementem procesu kształcenia, studenci odbywają praktyki w podmiotach bezpośrednio i pośrednio tworzących system bezpieczeństwa. Rozliczanie praktyk i weryfikacja stopnia realizacji w ich trakcie zakładanych efektów kształcenia odbywają się w sposób wzorcowy.
- l) Proces kształcenia w ramach kierunku oraz program studiów charakteryzują się niskim stopniem umiędzynarodowienia.
- m) System rekrutacji jest zgodny z obowiązującymi w polskim szkolnictwie wyższym rozwiązaniami
- n) System sprawdzania i monitorowania realizacji przez studentów zakładanych efektów kształcenia oraz system oceny efektów kształcenia zostały prawidłowo zorganizowane i zdefiniowane, problemem jest jednak w ocenianej jednostce realizacja przyjętych założeń - na poziomie praktycznym prowadzący nie realizują obowiązujących w ramach kierunku warunków sprawdzania i oceniania prac dyplomowych oraz prac okresowych. Poziom prac dyplomowych jest niski zarówno od strony faktograficznej, jak i metodologicznej. Prace licencjackie podejmowały często problematykę zbyt obszerną i złożoną w stosunku do wiedzy studentów i posiadanej przez nich warsztatu metodologicznego i teoretycznego.
- o) Program studiów w niewielkim stopniu sprzyja umiędzynarodowieniu.

Zalecenia:

- a. Wprowadzenie do programu studiów w większym stopniu zajęć z zakresu: mikro i makroekonomii, polityki gospodarczej, polityk publicznych, teorii bezpieczeństwa, prawa międzynarodowego i wspólnotowego, metodologii badań, prognozowania i symulacji międzynarodowych, struktur społecznych.
- b. Zwiększenie liczby punktów ECTS uzyskiwanych przez studenta na zajęciach związanych z prowadzonymi badaniami naukowymi przygotowujących studentów do prowadzenia

<p>podstawowych badań (przede wszystkim przygotowujących studentów do pisania prac dyplomowych).</p> <p>c. Dokonanie przeglądu poprawności przydziału poszczególnych modułów/przedmiotów do grup przedmiotów kierunkowych i specjalizacyjnych.</p> <p>d. Zwiększenie nadzoru nad procesem dyplomowania oraz weryfikacją efektów kształcenia.</p> <p>e. Program studiów powinien zostać uzupełniony o zajęcia prowadzone w języku obcym.</p> <p>f. Zasoby biblioteczne powinny zostać wzbogacone i skorelowane z literaturą wykorzystywaną w procesie kształcenia.</p> <p>g. Zaleca się poszerzenie oferty lektoratów, oraz wprowadzenie mechanizmów różnicujących poziom znajomości języka obcego.</p>
<p>2. Liczba i jakość kadry naukowo-dydaktycznej oraz prowadzone w jednostce badania naukowe zapewniają realizację programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia</p>
<p>2.1 Nauczyciele akademicki stanowiący minimum kadrowe posiadają dorobek naukowy – zapewniający realizację programu studiów w obszarze wiedzy odpowiadającym obszarowi kształcenia, wskazanemu dla tego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku. Struktura kwalifikacji nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe odpowiada wymogom prawa określonym dla kierunków studiów o profilu ogólnoakademickim, a ich liczba jest właściwa w stosunku do liczby studentów ocenianego kierunku.*</p> <p>2.2 Dorobek naukowy, doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia. W przypadku, gdy zajęcia realizowane są z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, kadra dydaktyczna jest przygotowana do prowadzenia zajęć w tej formie.*</p> <p>2.3 Prowadzona polityka kadrowa umożliwia właściwy dobór kadry, motywuje nauczycieli akademickich do podnoszenia kwalifikacji naukowych i rozwijania kompetencji dydaktycznych oraz sprzyja umiędzynarodowieniu kadry naukowo-dydaktycznej.</p> <p>2.4 Jednostka prowadzi badania naukowe w zakresie obszaru/obszarów wiedzy, odpowiadającego/odpowiadających obszarowi/obszaram kształcenia, do którego/których został przyporządkowany kierunek, a także w dziedzinie/dziedzinach nauki oraz dyscyplinie/dyscyplinach naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia.*</p> <p>2.5 Rezultaty prowadzonych w jednostce badań naukowych są wykorzystywane w projektowaniu i doskonaleniu programu kształcenia na ocenianym kierunku oraz w jego realizacji.</p>
<p>Ocena – znacząco.</p> <p>Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.</p> <p>2.1.</p> <p>Przeprowadzona w toku wizytacji analiza spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego dla profilu ogólnoakademickiego dotyczyła posiadanych tytułów i stopni naukowych, specjalizacji naukowych oraz dorobku naukowego nauczycieli akademickich, a także obciążeń dydaktycznych w bieżącym roku akademickim oraz złożonych oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego.</p> <p>Instytut Ekonomii i Zarządzania zgodnie z raportem z samooceny nie zapewnił minimum kadrowego w roku akademickim 2016/2017, które na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne o profilu ogólnoakademickim powinno stanowić 3 samodzielnych pracowników naukowych i sześciu doktorów. Zgodnie z dyspozycją artykułu 11 ustęp 3 punkt 2a Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym Instytut w roku akademicki 2016/2017 rozpoczął kształcenie na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne o profilu praktycznym.</p> <p>W myśl przepisów bazujących na rozporządzeniu w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia z 2014 r. w par. 8. ust. 3 w przypadku podjęcia przez senat uczelni uchwały o zniesieniu określonego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia</p>

podstawowa jednostka organizacyjna uczelni jest obowiązana spełniać wymagania dotyczące minimum kadrowego w stopniu zapewniającym prowadzenie zajęć przewidzianych w planie studiów na ostatnim roku studiów ostatniego cyklu kształcenia na tym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia, z tym że liczba nauczycieli akademickich zaliczonych do minimum kadrowego nie może być mniejsza niż 30% ogólnej liczby nauczycieli akademickich wymaganej na tym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia.

Względem minimum kadrowego zgodnie § 7 ustęp 3 punkt 1) rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 26 września 2016 roku w sprawie warunków prowadzenia studiów - w przypadku podjęcia przez senat uczelni uchwały o zniesieniu określonego kierunku studiów, poziomu i profilu kształcenia, podstawowa jednostka organizacyjna uczelni jest obowiązana spełniać wymagania dotyczące minimum kadrowego na tym kierunku studiów, poziomie i profilu kształcenia w pełnym zakresie, z tym że wymagania dotyczące minimum kadrowego mogą być spełnione w stopniu zapewniającym prowadzenie zajęć przewidzianych w planie studiów w przypadku studiów pierwszego stopnia – od początku trzeciego roku studiów ostatniego cyklu kształcenia.

Należy zatem uznać pewną ciągłość uregulowania w przedmiotowej sprawie, do którego Uczelnia powinna się dostosować w związku ze zmianą stanu faktycznego.

W trakcie oceny jakości kształcenia Dyrektor Instytutu zgłosiła do minimum kadrowego dodatkowego nauczyciela o stopniu naukowym doktora. Po sprawdzeniu wymogów w systemie POL-on ustalono, że wymieniony nauczyciel akademicki był prawidłowo zarejestrowany w systemie POL-on.

Przeprowadzona w toku wizytacji analiza spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego dla profilu ogólnoakademickiego dotyczyła posiadanych tytułów i stopni naukowych, specjalizacji naukowych oraz dorobku naukowego nauczycieli akademickich, a także obciążeń dydaktycznych w bieżącym roku akademickim oraz złożonych oświadczeń o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego. Trzon minimum kadrowego jest stabilny i w zasadzie nie zmienił się od początku kształcenia na tym kierunku.

Uczelnia zgłosiła do minimum kadrowego na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne prowadzonym na poziomie studiów I stopnia 11 osób, w tym 3 osoby posiadające stopień naukowy doktora habilitowanego, 6 osób ze stopniem naukowym doktora oraz 2 osoby z tytułem zawodowym magistra.

Do minimum kadrowego kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne prowadzonego na poziomie studiów I stopnia zaliczono 7 osób (w tym 3 samodzielnych nauczycieli akademickich oraz 4 nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora), gdyż mają zapewniający realizację programu studiów dorobek naukowy w obszarze wiedzy, odpowiadającym obszarom kształcenia, wskazanym dla ocenianego kierunku studiów, w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia zdefiniowane dla tego kierunku.

Do minimum kadrowego nie zaliczono dwóch osób ze stopniem naukowym doktora z uwagi na dysponowanie dorobkiem naukowym z obszaru nauk technicznych i humanistycznych, które nie zostały wskazane jako właściwe dla kierunku studiów oraz kierunkowych efektów kształcenia (dorobek w zakresie dyscyplin: górnictwa i geologii inżynierskiej oraz historii). Ponadto, z uwagi na ogólnoakademicki profil kształcenia, do minimum kadrowego nie mogą zostać zaliczone dwie osoby z tytułem zawodowym magistra (szczegóły w Załączniku nr 4). Zatem ZO PKA stwierdza, że minimum kadrowe dla kierunku bezpieczeństwo wewnętrznie nie jest spełnione. Brakuje dwóch nauczycieli akademickich ze stopniem naukowym doktora posiadających dorobek naukowy w zakresie jednej z dyscyplin naukowych, do których odnoszą się efekty kształcenia określone dla tego kierunku.

Osoby zaliczone do minimum kadrowego zostały zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy oraz nie później niż od początku semestru studiów, a zatem spełniają wymagania określone

przepisami prawa. W wyniku przeprowadzonej analizy obciążeń dydaktycznych kadry akademickiej stanowiącej minimum kadrowe należy stwierdzić, iż realizowana przez nią minimalna liczba godzin zajęć dydaktycznych jest zgodna wymogami prawa powszechnie obowiązującego.

Dokumentacja i informacje zamieszczone w zintegrowanym systemie o nauce i szkolnictwie wyższym POL-on, a w szczególności oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego pozwalają na stwierdzenie, iż osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. W przypadku jednej osoby – szczegóły w załączniku nr 4 raportu w dniu wizytacji uzupełniono dane z oświadczenia o wyrażeniu zgody na wliczenie do minimum kadrowego w zintegrowanym systemie o nauce i szkolnictwie wyższym POL-on.

2.2.

Analiza dorobku naukowego poszczególnych nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku wskazuje na poprawną obsadę zajęć dydaktycznych. W szczególności dotyczy to nauczycieli z minimum kadrowego. Wątpliwości budzi liczba zajęć przypisana osobom o znaczącym doświadczeniu zawodowym zdobytym poza uczelnią i nie posiadających stopni i tytułów naukowych. To przypisanie ocenić można jako poprawne na kierunku praktycznym, ale trudne do zaakceptowania na kierunku ogólnoakademickim. Przykładem takich zajęć są: *Techniki interwencyjne, Pierwsza pomoc przedmedyczna, Ochrona przeciwpożarowa, Filozofia, Technologia informacyjna*.

Oprócz minimum kadrowego zajęcia na oceniamy kierunku studiów prowadzi 44 nauczycieli akademickich z czego 1 profesor, 4 nauczycieli ze stopniem naukowym doktora habilitowanego, 18 ze stopniem naukowym doktora i 21 z tytułem zawodowym magistra. Większość nauczycieli spoza minimum kadrowego zatrudnionych jest na podstawie umowy o pracę, reszta na podstawie umowy zlecenia. Zajęcia dydaktyczne hospitowane podczas wizytacji prowadzone były na dobrym poziomie, z wykorzystaniem infrastruktury Uczelni oraz zgodnie z kartą przedmiotu.

Na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne nie są prowadzone zajęcia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Zostało to wskazane w analizie SWOT jako słaba strona kierunku. Część kadry prowadząca zajęcia odbyła stosowne przeszkolenia i jest gotowa do podjęcia tego typu zajęć.

2.3.

W Instytucie Ekonomii i Zarządzania pracownicy dydaktyczni zatrudnieni są na stanowiskach: profesora wizytującego, docenta, starszego wykładowcy, wykładowcy i instruktora. Procedura zatrudniania pracowników w Instytucie prowadzona jest na drodze konkursu. Ścieżka awansu naukowego nie jest jasno określona. Samodzielni pracownicy naukowcy stanowiący minimum kadrowe są zatrudnieni na stanowiskach profesora nadzwyczajnego, profesora wizytującego i starszego wykładowcy, co pociąga za sobą różnice w pensum dydaktycznym od 180 do 360 godzin dydaktycznych. Osoby stanowiące minimum kadrowe, a posiadające stopień naukowy doktora zajmują stanowiska głównie starszego wykładowcy. W niektórych przypadkach Rektor Uczelni obniża pensum dydaktyczne na prośbę nauczyciela akademickiego w celu ułatwienia zdobywania kolejnych stopni naukowych. ZO PKA potwierdził tą praktykę (pismo PWSTE – IEZ-012-100/2016 z dnia 28 września 2016 roku). Analiza dokumentów pozwoliła na stwierdzenie, że 3 nauczycieli stanowiących minimum kadrowe ma obniżone pensum dydaktyczne. Dotyczy to magistra, doktora i doktora habilitowanego. W roku 2015 Instytut wzbogacił się o 1 doktora habilitowanego, jednak w

roku 2014 i 2016 nie zanotowano żadnych osiągnięć w zakresie rozwoju naukowego nauczycieli Instytutu.

Umędzynarodowienie kadry naukowo dydaktycznej polega najczęściej na udziale kadry dydaktycznej w przyjazdach i wyjazdach na konferencje organizowane w obszarze przygranicznym. Nauczyciele akademicki oceniani są co dwa lata. Ocena obejmuje: sprawdzenie dorobku naukowego nauczycieli akademickich, hospitacje zajęć dydaktycznych, badania ankietowe prowadzone wśród studentów, a także proporcji nauczycieli akademickich wchodzących w skład minimum kadrowego w stosunku do liczby studentów.

2.4 i 2.5.

Badania naukowe prowadzone są w sposób nieuporządkowany w oparciu o dotacje na działalność statutową. Nauczyciele akademicki podczas spotkania z ZO PKA wskazywali na pomoc Uczelni i Instytutu w tej sprawie. Pracownicy nie ubiegają się o granty naukowe finansowane ze źródeł zewnętrznych, mimo iż wszyscy pracownicy otrzymują *newsletter* informujący o takiej możliwości. Wsparcie finansowe nauczyciele otrzymują na uczestnictwo w konferencjach czy ponoszeniu kosztów związanych z publikacjami (np. udział trzech pracowników Instytutu w konferencji naukowej „Okrągły stół” organizowanej przez Instytut Badań Regionalnych Ukrainy we Lwowie, sfinansowanie uczestnictwa w XIII Konferencji Naukowej „Pomoc dzieciom-ofiarom przestępstw” w „Mediacja misją dobrych usług”).

Badania naukowe są prowadzone przez poszczególnych nauczycieli akademickich, a wsparcie Instytutu ogranicza się do pokrycia kosztów udziału w konferencjach naukowych i szkoleniach. W roku 2014 przeznaczona na ten cel 8054 zł, w 2015 13693 zł, a w roku 2016 11571 zł. Publikacje poszczególnych nauczycieli stanowią niewątpliwie ścisły związek z dziedzinami i dyscyplinami nauki, do których odnoszą się efekty kształcenia. Przykładem mogą być badania, których efektem są publikacje Bezpieczeństwo państwa, Zarządzanie kryzysowe w Polsce w sytuacjach zagrożeń niemilitarnych jako sposób umacniania bezpieczeństwa państwa, Zwalczenie terroryzmu w Unii Europejskiej, Wektory bezpieczeństwa, Determinanty bezpieczeństwa człowieka a rozwój regionalny, Dylematy bezpieczeństwa człowieka, Zagrożenia bezpieczeństwa współczesnego państwa i ich wpływ na rozwój gospodarczy, Współczesne uwarunkowania bezpieczeństwa Polski, Polskie formacje graniczne w systemie bezpieczeństwa Drugiej Rzeczypospolitej, Kontrola ruchu granicznego realizowana przez organa Policji Państwowej w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, Rola czynnika psychologicznego w zwalczaniu zjawiska korupcji – kształtowanie postaw godnościowych funkcjonariuszy i pracowników państwowych, które stanowią wzbogacenie treści w przedmiotach podstawowych, kierunkowych, specjalizacyjnych i specjalnościowych.

Uzasadnienie:

- a) Instytut nie posiada minimum kadrowego na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne prowadzonym na poziomie studiów I stopnia o profilu ogólnoakademickim, co może wynikać z niezrozumienia przepisów i z fazy przejścia na profil praktyczny. Obecnie Wydział kształci w wygaszanym profilu ogólnoakademickim na 2 i 3 roku studiów oraz w nowopowstałym profilu praktycznym na pierwszym roku studiów.
- b) Dorobek naukowy, doświadczenie w prowadzeniu badań naukowych oraz kompetencje dydaktyczne nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku studiów są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia.

- c) Polityka kadrowa umożliwia właściwy dobór nauczycieli akademickich jednak zasady awansu zawodowego nie są jasno określone. Uczelnia nie sprzyja umiędzynarodowieniu kadry naukowo-dydaktycznej. Badania naukowe ograniczają się do aktywności pojedynczych nauczycieli akademickich i nie stanowią systemu, a wsparcie w tym zakresie ograniczające się do opłat konferencyjnych i pomocy w publikowaniu dorobku naukowego są niewystarczające. Brak wsparcia w zakresie prowadzenia badań zostało zaniechane przez Instytut w związku z przejściem na profil praktyczny.
- d) Zajęcia na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne nie są prowadzone z wykorzystaniem technik kształcenia na odległość.
- e) Część publikacji naukowych jest ściśle związana i wykorzystywana na prowadzonych zajęciach.

Zalecenia:

- a) Uzupełnić minimum kadrowe poprzez wzbogacenie składu osobowego.
- b) Ustalić przejrzyste zasady awansu zawodowego i naukowego w Instytucie oraz podjąć działania sprzyjające rozwojowi naukowemu kadry.
- c) Stworzyć możliwości umiędzynarodowienia kadry naukowej i dydaktycznej.
- d) Podjąć działania do prowadzenia kształcenia z wykorzystaniem technik kształcenia na odległość.

3. Współpraca z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym w procesie kształcenia

3.1 Jednostka współpracuje z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym, w tym z pracodawcami i organizacjami pracodawców, w szczególności w celu zapewnienia udziału przedstawicieli tego otoczenia w określaniu efektów kształcenia, weryfikacji i ocenie stopnia ich realizacji, organizacji praktyk zawodowych, w przypadku, gdy w programie studiów na ocenianym kierunku praktyki te zostały uwzględnione.*

3.2 W przypadku prowadzenia studiów we współpracy lub z udziałem podmiotów zewnętrznych reprezentujących otoczenie społeczne, gospodarcze lub kulturalne, sposób prowadzenia i organizację tych studiów określa porozumienie albo pisemna umowa zawarta pomiędzy uczelnią a danym podmiotem. *

Ocena – w pełni.

Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

3.1.

Instytut Ekonomii i Zarządzania aktywnie i efektywnie współpracuje z otoczeniem społecznym reprezentatywnym dla miasta i szerszego regionu. W tym celu powołano w Uczelni stosowne gremia, w tym. Radę Biznesu (od 2013 roku), a także Radę Praktyków Kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne (od 2016 r.). Przedstawiona dokumentacja oraz rozmowy ZO PKA potwierdzają ścisłą współpracę jednostki prowadzącej kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne z interesariuszami. Zaangażowanie regionalnych pracodawców w kształtowanie strategicznych decyzji jest bardzo wysoko oceniane przez Uczelnię. Wnoszą oni istotny wkład w opracowywanie efektów kształcenia (po cyklu spotkań – np. z Radą Praktyków, konsultacji – na podstawie Kwestionariusza ankiety dla Członków Rady Biznesu...), obsługują praktyki studenckie, opiniują moduły i treści kształcenia. Dokonywane zmiany dotyczyły wprowadzania nowych kursów i specjalności, przejścia na profil praktyczny, tematyki prac dyplomowych, nowych podejść dydaktycznych w nauczaniu przedmiotowym. Zwrócono uwagę na potrzebę upracticznienia kształcenia, wykształcenia u studentów posiadania w szczególności kompetencji z zakresu: wiedzy o obronności kraju, umiejętności informatycznych, „wykształcone” kompetencje społeczne.

Pracodawcy pełnią fundamentalną rolę w prowadzeniu praktyk studenckich, w merytorycznym nadzorze. Względem absolwentów pracodawcy reprezentując sferę publiczną stanowią grupę największych pracodawców. Dominujący kooperanci jednostki to podmioty publiczne reprezentujące sferę obronną, obsługi pogranicza, policji, władz samorządowych, lokalni pracodawcy (np. huta, sektor bankowy). Taki ich dobór optymalizuje ofertę kształcenia i w jakimś stopniu – z uwagi na zaangażowanie praktyków w proces dydaktyczny – gwarantuje jakość kształcenia w wymiarze umiejętności praktycznych i kompetencji społecznych. Współpraca Instytutu z otoczeniem społecznym jest realizowana także na poziomie szkół niższego szczebla, czy organizacji np. Strzelec. Szereg tych działań ma silnie wykrystalizowany charakter edukacyjny na rzecz podniesienia świadomości bezpieczeństwa społeczności lokalnej, krzewienia kultury i tradycji wyrażanej w postawach patriotycznych. Należy stwierdzić, że Uczelnia poprzez relacje z otoczeniem społecznym pełni w sposób powszechnie aprobowany i doceniany rolę lokalnego ośrodka kulturotwórczego i kreowania lokalnych elit społecznych.

3.2.

Instytut nie prowadzi studiów we współpracy lub z udziałem podmiotów zewnętrznych reprezentujących otoczenie społeczne, jednakże relacje te układa w sposób partnerski i subsydiarny.

Uzasadnienie:

- a) Instytut współpracuje z lokalnym i regionalnym otoczeniem społecznym reprezentowanym przez pracodawców (szczególnie sfery publicznej), z przedstawicielami szkół i placówkami sfery społeczno-socjalnej dla optymalizacji procesu kształcenia na każdym z etapów, tj. projektowania, realizacji, oceny. Mimo, iż współpraca ta nie jest sformalizowana umowami, to rozwija partnerskie relacje, które pozwalają na systemowe działania w zakresie organizacji praktyk zawodowych i aktywnego udziału przedstawicieli otoczenia w projektowaniu i realizacji procesu kształcenia.

Zalecenia - brak zaleceń.

4. Jednostka dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu ogólnoakademickim i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów kształcenia, a także prowadzenie badań naukowych

4.1 Liczba, powierzchnia i wyposażenie sal dydaktycznych, w tym laboratoriów badawczych ogólnych i specjalistycznych są dostosowane do potrzeb kształcenia na ocenianym kierunku, tj. liczby studentów oraz do prowadzonych badań naukowych. Jednostka zapewnia studentom dostęp do laboratoriów w celu wykonywania zadań wynikających z programu studiów oraz udziału w badaniach.*

4.2 Jednostka zapewnia studentom ocenianego kierunku możliwość korzystania z zasobów bibliotecznych i informacyjnych, w tym w szczególności dostęp do lektury obowiązkowej i zalecanej w sylabusach, oraz do Wirtualnej Biblioteki Nauki.*

4.3 W przypadku, gdy prowadzone jest kształcenie na odległość, jednostka umożliwia studentom i nauczycielom akademickim dostęp do platformy edukacyjnej o funkcjonalnościach zapewniających co najmniej udostępnianie materiałów edukacyjnych (tekstowych i multimedialnych), personalizowanie dostępu studentów do zasobów i narzędzi platformy, komunikowanie się nauczyciela ze studentami oraz pomiędzy studentami, tworzenie warunków i narzędzi do pracy zespołowej, monitorowanie i ocenianie pracy studentów, tworzenie arkuszy egzaminacyjnych i testów.

Ocena - w pełni.

Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

4.1.

Uczelnia PWSTE w Jarosławiu posiada bardzo dobrą bazę lokalową o powierzchni użytkowej budynków wynoszącej łącznie 20 085 m². Budynki Uczelni znajdują się w dogodnej lokalizacji, są w bardzo dobrym stanie technicznym. Aule i sale przeznaczone do ćwiczeń są wyposażone w niezbędny sprzęt do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Standardem wyposażenia sal dydaktycznych są projektory wizyjne i systemy nagłaśniające. W sumie 23 sale wykładowe oraz 29 sal ćwiczeniowych zapewniają komfortowe warunki prowadzenia zajęć dydaktycznych. Sale wykładowe mają od 80 do 222 miejsc co wydaje się wystarczające oceniając liczbę studentów w poszczególnych rocznikach. Podobnie sale ćwiczeniowe posiadające najczęściej ponad 30 miejsc. Uczelnia dysponuje bezprzewodowym Internetem, 13 pracowniami komputerowymi oraz laboratoryjnymi. Własna hala sportowa, akademiki uzupełniają pozytywną ocenę infrastruktury. Studenci podczas spotkania z ZO PKA, poinformowali, że zaplecze dydaktyczno-naukowe jednostki jest dla nich w pełni satysfakcjonujące. Grupy laboratoryjne i projektowe liczą maksymalnie 15 studentów, a ćwiczeniowe 30 studentów, do czego, ich zdaniem, przystosowane są pomieszczenia Instytutu Ekonomii i Zarządzania PWSTE w Jarosławiu. Sale i laboratoria są przystosowane do form zajęć, które się tam odbywają, wyposażone są w sprzęt multimedialny, który wykorzystywany jest podczas zajęć oraz komputery z aktualnym oprogramowaniem. Studenci mogą korzystać z szybkiego, bezprzewodowego Internetu, zarówno podczas zajęć jak i poza nimi. Laboratoria i inne pomieszczenia wykorzystywane przez studentów ocenianego kierunku w procesie kształcenia, zapewniają, ich zdaniem, dostęp do wszystkich niezbędnych materiałów i technologii koniecznych do uzyskania zakładanych efektów kształcenia. Podczas zajęć mają możliwość samodzielnego wykonywania zadań z wykorzystaniem dostępnej infrastruktury, z której mogą korzystać także poza zajęciami przewidzianymi harmonogramem, jak i w celu prowadzenia badań naukowych.

4.2.

Infrastrukturę znakomicie uzupełnia biblioteka. Księgozbiór biblioteki to obecnie około 55 tysięcy wolumenów. Księgozbiór dla kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne liczy 963 egzemplarze oraz prenumeratę 7 tytułów na potrzeby tego kierunku. Imponująco przedstawia się także czytelnia dysponująca 107 miejscami do indywidualnej pracy studentów i nauczycieli akademickich i 50 miejscami z dostępem do komputerów. Od 2015 roku na multimedialnej platformie internetowej Equella tworzona jest Biblioteka Cyfrowa. Systematycznie rozbudowywana zapewnia dostęp do materiałów filmowych, publikacji pracowników Uczelni, e-booków, bazy danych, norm oraz danych statystycznych. Dostęp do specjalistycznego oprogramowania bibliotecznego, porozumienia z innymi bibliotekami, funkcjonujące wypożyczenia międzybiblioteczne oraz dostęp do Wirtualnej Biblioteki Nauki uzupełnia pozytywną ocenę biblioteki. Wszyscy studenci pierwszego roku odbywają obowiązkowe szkolenie biblioteczne, którego celem jest między innymi zapoznanie się z zasadami korzystania z zasobów biblioteki i czytelnia.

ZO PKA dokonał sprawdzenia dostępności literatury opisanej w sylabusach wybranych przedmiotów jako obowiązkowa, ustalono iż;

- a) z przedmiotu kształcenia ogólnego – filozofia w bibliotece nie znajduje się żadna pozycja opisana w karcie przedmiotu jako obowiązkowa;
- b) przedmiot podstawowy - psychologia w bibliotece znajdują się wszystkie pozycje literatury obowiązkowej;
- c) przedmiot kierunkowy – etyka zawodowa funkcjonariuszy służb państwowych w bibliotece znajdują się wszystkie pozycje opisane w karcie przedmiotu jako literatura obowiązkowa;
- d) przedmiot specjalizacyjny – bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej w bibliotece są 2 z 5 pozycji literatury obowiązkowej;
- e) przedmiot specjalizacyjny – bezpieczeństwo gospodarcze w bibliotece są dostępne

wszystkie pozycje określone jako literatura obowiązkowa.

Liczba tych pozycji jest na ogół zbyt mała dla liczby studentów.

Na podstawie katalogów bibliotecznych zespół oceniający ustalił, że do biblioteki jest zapisanych 572 studentów kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, a w roku 2016 pracownicy dydaktyczni złożyli zapotrzebowanie na 106 nowych tytułów.

Godziny otwarcia biblioteki w pełni satysfakcjonują studentów, a także są przystosowane dla studentów studiów niestacjonarnych. Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że zasoby biblioteczne zgromadzone w bibliotece PWSTE w Jarosławiu odpowiadają literaturze obowiązkowej i zalecanej w sylabusach, a ponadto mogą zgłaszać swoje propozycje wybranych publikacji, na które czekają około jednego tygodnia. Do dyspozycji studentów jest wirtualny katalog, dzięki któremu mogą przeglądać dostępną w bibliotece literaturę także spoza terenu Uczelni. Elektroniczna Legitymacja Studencka jest jednocześnie Kartą Biblioteczną, co znacząco ułatwia i przyspiesza wypożyczanie wybranych tytułów przez studentów. Studenci mają dostęp do Wirtualnej Biblioteki Nauki z komputerów uczelni.

4.3.

Na ocenianym kierunku studiów nie jest prowadzone kształcenie na odległość.

Uzasadnienie:

- a) Nowoczesna, zadbane, dogodnie położona infrastruktura Uczelni zapewnia znakomite warunki do studiowania.
- b) Baza lokalowa jednostki jest, zdaniem studentów, w pełni przystosowana do prowadzenia ocenianego kierunku studiów.
- c) Biblioteka jest nowoczesna i z informatyzowana, zapewniająca dostęp do większości niezbędnych publikacji wymaganych do przedmiotów.

Zalecenia:

Należy zwiększyć liczbę egzemplarzy i rozszerzyć literaturę na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne co najmniej do wszystkich pozycji zalecanych w kartach przedmiotów jako literatura obowiązkowa.

5. Jednostka zapewnia studentom wsparcie w procesie uczenia się, prowadzenia badań i wchodzenia na rynek pracy

5.1 Pomoc naukowa, dydaktyczna i materialna sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów, poprzez zapewnienie dostępności nauczycieli akademickich, pomoc w procesie uczenia się i skutecznym osiągnięciu zakładanych efektów kształcenia oraz zdobywaniu umiejętności badawczych, także poza zorganizowanymi zajęciami dydaktycznymi. W przypadku prowadzenia kształcenia na odległość jednostka zapewnia wsparcie organizacyjne, techniczne i metodyczne w zakresie uczestniczenia w e-zajęciach.*

5.2 Jednostka stworzyła warunki do udziału studentów w krajowych i międzynarodowych programach mobilności, w tym poprzez organizację procesu kształcenia umożliwiającą wymianę krajową i międzynarodową oraz nawiązywanie kontaktów ze środowiskiem naukowym.*

5.3 Jednostka wspiera studentów ocenianego kierunku w kontaktach ze środowiskiem akademickim, z otoczeniem społecznym, gospodarczym lub kulturalnym oraz w procesie wchodzenia na rynek pracy, w szczególności, współpracując z instytucjami działającymi na tym rynku.*

5.4 Jednostka zapewnia studentom niepełnosprawnym wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne, umożliwiające im pełny udział w procesie kształcenia oraz w badaniach naukowych.

5.5 Jednostka zapewnia skuteczną i kompetentną obsługę administracyjną studentów w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną, a także publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów.

Ocena - **w pełni**.

Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

5.1.

Studenci podczas spotkania z ZO PKA poinformowali, że nauczyciele są dostępni dla nich poza godzinami zajęć dydaktycznych poprzez konsultacje, których godziny są podane do wiadomości zarówno bezpośrednio przez nauczycieli jak i na stronie internetowej uczelni, a terminy tych konsultacji w pełni satysfakcjonują. Studenci ponadto mają możliwość kontaktu z prowadzącymi za pośrednictwem poczty elektronicznej jak i telefonicznie. Nauczyciele przekazują studentom, zarówno podczas zajęć, jak i konsultacji, materiały i pomoce naukowe, których jakość oceniają jednoznacznie pozytywnie.

W jednostce działa skuteczny system przyznawania świadczeń pomocy materialnej na podstawie Zarządzenia nr 90/2016 Rektora... z dnia 21 listopada 2016 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu przyznawania świadczeń pomocy materialnej dla studentów PWSTE w Jarosławiu. Z dokumentu tego wynika, iż studenci mogą ubiegać się o stypendium socjalne, stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych, stypendium Rektora dla najlepszych studentów, oraz zapomogę. Podczas spotkania z ZO PKA studenci poinformowali, że zasady przyznawania wyżej wymienionych świadczeń są dla nich zrozumiałe i dostępne. Podział środków pomiędzy poszczególnymi rodzajami pomocy materialnej ustala Rektor PWSTE w porozumieniu z Samorządem Studenckim PWSTE. Wnioski stypendialne rozpatruje Instytutowa Komisja Stypendialna, która liczy siedmioro członków, z czego cztery osoby to studenci. Studenci PWSTE mają możliwość otrzymania miejsca w jednym obecnie funkcjonującym Domu Studenckim. Zasady przyznawania miejsc w Domu Studenckim są jasno określone i zrozumiałe – brana jest pod uwagę odległość od miejsca zamieszkania kandydata, oraz jego dochody, a ilość miejsc jest wystarczająca. Studenci przyznali, że uczelnia nie dysponuje stołówką studencką, co ich zdaniem poprawiłoby jakość i komfort studiowania. Literatura zarówno zalecana jak i uzupełniająca, podana w sylabusach przedmiotów jest dobrana prawidłowo, oraz jest dostępna u prowadzących zajęcia lub w bibliotece uczelnianej.

Do każdego rocznika studiów przypisany jest opiekun będący pracownikiem dydaktycznym jednostki i prowadzącym zajęcia na kierunku. Do zadań opiekunów należy organizacja spotkań ze studentami i przekazywanie im najważniejszych informacji dot. studiów. Studenci są zadowoleni z pracy swoich opiekunów. W bibliotece uczelnianej funkcjonuje skuteczny system zamawiania publikacji niedostępnych w zbiorach uczelni. Ponadto studenci mają możliwość przeglądania dostępnych w bibliotece tytułów zdalnie przez wirtualny katalog biblioteki, oraz bezpłatny dostęp do literatury dostępnej w serwisie ebook.pl, co, jak przyznają sami pracownicy biblioteki, jest słabo rozpowszechnione wśród studentów.

Studenci PWSTE w Jarosławiu mogą studiować w trybie Indywidualnego Programu Studiów, Indywidualnego Planu Studiów oraz Indywidualnego Toka Studiów na zasadach określonych w Regulaminie Studiów. Zasady przyznawania i odbywania studiów według jednej z powyższych możliwości są dla studentów dostępne i zrozumiałe, oraz często wykorzystywane.

W jednostce działają trzy Studenckie Koła Naukowe: „Focus”, „Kapitał”, oraz „Bezpieczeństwo Wewnętrzne”, przy czym należy zauważyć, że bezpośrednio z ocenianym kierunkiem jest związane ostatnie z wymienionych. Członkowie tego Koła podczas spotkania z ZO PKA poinformowali, że dysponują określonym, przypisanym do danego koła, niewielkim budżetem, który nie jest w stanie pokryć ich potrzeb, a ponadto często mają problemy z pozyskaniem dodatkowych funduszy na swoją

działalność taką jak organizacja konferencji, spotkań z przedstawicielami służb mundurowych, wyjazdów na strzelnicę, organizacji kursów samoobrony oraz Kwalifikowanej Pierwszej Pomocy. Koszty na organizację powyższych wydarzeń członkowie Koła często muszą pokrywać z własnych, prywatnych funduszy, a ich pisemne wnioski do władz uczelni o zwiększenie budżetu czasami pozostają bez odpowiedzi, lub odpowiedź jest negatywna. Przedstawiciele SKN poinformowali także, że od władz jednostki otrzymują pomoc jaka ich w pełni satysfakcjonuje, jednak nie zgłaszali nigdy prośby o interwencję do władz uczelni w sprawie budżetu SKN.

Podczas procesu dyplomowania studenci mają możliwość wyboru opiekuna spośród 10 pracowników dydaktycznych jednostki, a na jednego opiekuna pracy dyplomowej przypada maksymalnie 10 studentów. Wybór tematu pracy dyplomowej dokonywany jest ze znanej wcześniej studentom listy, studenci mają także możliwość zaproponowania własnego tematu. Studenci ocenianego kierunku poinformowali, że są zadowoleni z przebiegu procesu dyplomowania w jednostce, a na ich dobrą ocenę tego stanu wpływa dobry kontakt z opiekunem – głównie bezpośredni i za pomocą poczty elektronicznej, oraz regularnie organizowane spotkania podczas seminariów dyplomowych. Zasady dyplomowania są dostępne na stronie internetowej uczelni i są dla studentów zrozumiałe i przejrzyste.

Na ocenianym kierunku nie stosuje się metod kształcenia na odległość, jednak studenci poinformowali ZO PKA, że oczekują od jednostki wprowadzenia platformy e-learningowej, co ich zdaniem, w dużym stopniu wspomogłoby proces kształcenia na ocenianym kierunku.

5.2.

Na przestrzeni trzech ostatnich lat z międzynarodowych programów mobilności studenckiej oferowanych przez jednostkę skorzystało łącznie 17 studentów ocenianego kierunku, oraz 15 studentów przyjechało w ramach tych programów odbyć część studiów w Instytucie Ekonomii i Zarządzania PWSTE w Jarosławiu na kierunku „Bezpieczeństwo Wewnętrzne”. Wymiany te następowały zawsze w ramach programu *Erasmus* lub *Erasmus+*. W ostatnich trzech latach żaden student ocenianego kierunku nie wyjechał na żadną inną polską uczelnię, ani jednostka nie przyjęła żadnego studenta z innej polskiej uczelni, co w połączeniu z niewielką liczbą studentów korzystających z międzynarodowych programów mobilności, wskazuje, zdaniem ZO PKA na niewielkie zainteresowanie studentów ocenianego kierunku możliwościami wymian studenckich. Podczas spotkania studentów z ZO PKA studenci poinformowali, że jednostka organizuje spotkania informacyjne ze studentami dotyczące możliwości wyjazdów zarówno krajowych jak i zagranicznych, znają i rozumieją zasady rekrutacji na te programy, jednak nie chcą z nich korzystać ze względu na zbyt słabą znajomość języka obcego oraz obawy przed tym, że nie odnajdą się w zupełnie obcym i nowym miejscu. Uczelnia ma podpisanych łącznie 100 umów partnerskich z uczelniami zarówno w kraju jak i za granicą, jednak, jak poinformował pracownik jednostki odpowiedzialny za wymiany studenckie podczas spotkania z ZO PKA, niewiele z tych uczelni posiada w swojej ofercie kierunek studiów „Bezpieczeństwo wewnętrzne” lub pokrewny, co zdaniem ZO PKA może również rzutować na niewielkie zainteresowanie studentów ocenianego kierunku programami mobilności. Student chcący odbyć część studiów w innej uczelni, wskazuje uczelnię oraz kierunek studiów osobie odpowiedzialnej w jednostce za programy wymian studenckich, która weryfikuje zakładane efekty kształcenia na uczelni przyjmującej i ich zgodność z efektami kształcenia w uczelni macierzystej, co stanowi podstawę do rozpoczęcia procesu rekrutacji. Po powrocie z wymiany, student, ewentualne różnice programowe, ustala i zalicza u nauczyciela odpowiedzialnego za realizację danego efektu kształcenia równoległe z nauką na kolejnym semestrze studiów. Jednostka wspiera studentów przyjeżdżających z innych uczelni poprzez oferowanie miejsca w uczelnianym Domu Studenckim, kursów językowych, udziału w

wydarzeniach i imprezach naukowych oraz kulturalnych. Wszystkie informacje na ten temat dostępne są na stronie internetowej uczelni w trzech językach obcych: angielskim, hiszpańskim i ukraińskim. Jednostka stwarza studentom ocenianego kierunku możliwości uczestnictwa w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych w takich instytucjach jak: „Akademia Bezpieczeństwa Pożarnictwa we Lwowie”, „Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Koszycach”, lub „Lwowski Państwowy Uniwersytet Spraw Wewnętrznych”. Na ocenianym kierunku studiów nie są prowadzone zajęcia w językach obcych. Studenci mają możliwość wyboru nauki języka obcego spośród dostępnych dwóch: angielski i niemiecki, co, jak przyznali podczas spotkania z ZO PKA, nie odpowiada ich oczekiwaniom ze względu na zbyt mały wybór oraz brak możliwości wyboru poziomu nauczania języka obcego.

5.3.

W uczelni działa Akademickie Biuro Karier PWSTE w Jarosławiu, które zajmuje się organizacją szkoleń i warsztatów takich jak „Rola zainteresowań, predyspozycji i umiejętności w wyborze zawodu, „Metody i techniki kontroli stresu”, lub „Sprawne zarządzanie czasem”. Ponadto Biuro Karier udziela porad odnośnie pisania CV i listu motywacyjnego, współpracuje m.in. z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Rzeszowie, prowadzi podstronę dostępną ze strony internetowej uczelni z ofertami staży, praktyk i pracy oraz udziela porad dotyczących możliwych ścieżek kariery zawodowej lub dalszej edukacji. Biuro Karier organizuje spotkania informacyjne dla studentów II oraz III semestru studiów, co potwierdzili studenci ocenianego kierunku, jednak jak sami przyznali podczas spotkania z ZO PKA nie korzystają z usług Akademickiego Biura Karier, gdyż nie mają takiej potrzeby.

Przy jednostce działa Rada Praktyków kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne oraz Rady Biznesu, które zapewniają studentom kontakt z otoczeniem społecznym np. poprzez spotkania pracodawców ze studentami. Studenci podkreślają, że zajęcia w dużej mierze prowadzone są przez praktyków, którzy pomagają wchodzić im na rynek pracy po ukończeniu studiów. Jednostka zapewnia studentom kontakt z otoczeniem społecznym także poprzez organizowanie zajęć terenowych w Policji lub Straży Granicznej.

5.4.

W uczelni, na podstawie Zarządzenia nr 47/2015 Rektora... funkcjonuje Pełnomocnik ds. Systemu opieki i kontaktu z osobami niepełnosprawnymi studiującymi w PWSTE w Jarosławiu. Podczas rozmowy z ZO PKA poinformował on, że na ocenianym kierunku grupa osób niepełnosprawnych nie jest duża i są to studenci tylko z niepełnosprawnościami ruchowymi. Jednostka zapewnia im udział w procesie kształcenia poprzez organizację zajęć na parterze. Budynek uczelni, w tym biblioteka, wyposażone są w podjazdy dla wózków inwalidzkich, windy, oraz szerokie korytarze. Podczas spotkania z ZO PKA przedstawiciele Samorządu Studenckiego poinformowali, że uczelnia organizuje, specjalnie z myślą o studentach z niepełnosprawnościami, wyjazdy na mecze piłkarskie, wyjścia na siłownię, basen oraz zajęcia z jazdy konnej. Studenci niepełnosprawni mogą starać się o przyznanie stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych, oraz o studiowanie w trybie Indywidualnego Toku Studiów.

5.5.

Obsługę administracyjną studentów w jednostce prowadzącej oceniany kierunek zapewnia Centrum Obsługi Studentów. Studenci, podczas spotkania z ZO PKA, poinformowali, że są zadowoleni z

jakości obsługi administracyjnej. Godziny funkcjonowania Centrum Obsługi Studentów zostały w ubiegłym roku akademickim wydłużone zgodnie z prośbą studentów wyrażoną w anonimowych ankietach studenckich i obecnie satysfakcjonują studentów ocenianego kierunku i są dostosowane do ich harmonogramu zajęć. Studenci przyznali, że poprzez stronę internetową mają pełny dostęp do sylabusów przedmiotów, efektów kształcenia i informacji o procedurach toku studiów i nigdy nie czuli się niedoinformowani. Wszystkie informacje są dla nich jasne i zrozumiałe.

Uzasadnienie:

- a) Jednostka zapewnia studentom wsparcie dydaktyczne, naukowe i materialne, a także w kontaktach ze środowiskiem społecznym i pracodawcami.
- b) Studenci niepełnosprawni otrzymują odpowiednie wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne, oraz mają możliwość pełnego uczestnictwa w procesie kształcenia.
- c) Obsługa administracyjna studentów jest kompetentna i zadowala z warunków zatrudnienia oraz zaangażowania na rzecz wsparcia procesu uczenia.
- d) Studenci mają swobodny dostęp do informacji dotyczących procedur toku studiów.

Zalecenia:

- a) Zaleca się rozwijanie i wzmocnienie wsparcia działalności Kół Naukowych. Jednostka powinna zadbać o większą mobilność studentów zwłaszcza poprzez rozszerzenie oferty nauki języków obcych, wprowadzenie możliwości wyboru poziomu nauki języka obcego oraz przedmiotów realizowanych w języku obcym, a także dążenie do nawiązania współpracy z większą liczbą uczelni mających zbliżoną ofertę studiów.
- b) Zaleca – za opinią studentów – rozwijanie technik kształcenia na odległość i rozważenie uwzględnienia ich w procesie dydaktycznym.

6. W jednostce działa skuteczny wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenia programu kształcenia oraz podniesienie jakości na ocenianym kierunku studiów

6.1 Jednostka, mając na uwadze politykę jakości, wdrożyła wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia, umożliwiający systematyczne monitorowanie, ocenę i doskonalenie realizacji procesu kształcenia na ocenianym kierunku studiów, w tym w szczególności ocenę stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia i okresowy przegląd programów studiów mający na celu ich doskonalenie, przy uwzględnieniu:*

6.1.1. projektowania efektów kształcenia i ich zmian oraz udziału w tym procesie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych,*

6.1.2 monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia na wszystkich rodzajach zajęć i na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania,

6.1.3 weryfikacji osiągniętych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć, w tym zapobiegania plagiatom i ich wykrywania,*

6.1.4 zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów,

6.1.5 wykorzystania wyników monitoringu losów zawodowych absolwentów do oceny przydatności na rynku pracy osiągniętych przez nich efektów kształcenia,*

6.1.6. kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia na ocenianym kierunku studiów, oraz prowadzonej polityki kadrowej,*

6.1.7. wykorzystania wniosków z oceny nauczycieli akademickich dokonywanej przez studentów w ocenie jakości kadry naukowo-dydaktycznej,

6.1.8. zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej i naukowej oraz środków wsparcia dla studentów,

6.1.9 sposobu gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości

kształcenia,

6.1.10. dostępu do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach,

6.2. Jednostka dokonuje systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu.

Ocena – **znacząco**.

Opis spełnienia kryterium, z uwzględnieniem kryteriów oznaczonych dwiema i trzema cyframi.

6.1.

Polityka jakości, w tym cele strategiczne, które realizuje Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu zostały określone w Strategii rozwoju Uczelni, zatwierdzonej Uchwałą Senatu nr 1/I/2012 z dnia 28.01.2015 r. oraz Instytutu Ekonomii i Zarządzania, przyjętej Uchwałą Rady Instytutu nr 21/14 z dn. 30.09.2014 r. Cele te zostały wyznaczone do realizacji na lata 2014-2020. Wprowadzenie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w wizytowanej Uczelni nastąpiło na mocy Zarządzenia Rektora nr 98/2011 z dnia 13.12.2011 r. w sprawie *Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością Kształcenia oraz wprowadzenia Regulaminu Uczelnianej Komisji do spraw Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia oraz Zespołów do spraw Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia w PWSTE w Jarosławiu*. Opis procedur systemu zapewnienia jakości kształcenia zamieszczony został w Zarządzeniu Rektora nr 23/2012 z dnia 09.03.2012 r. z późn. zm. w sprawie *wewnętrznych procedur oceny jakości kształcenia w PWSTE w Jarosławiu*. Aktualnym aktem prawnym regulującym kwestię zapewnienia jakości kształcenia jest Uchwała Senatu nr 4/XII/16 z dn. 21.12.2016 r. w sprawie *Uczelnianego Systemu Zarządzania Jakością w PWSTE w Jarosławiu*. Wewnętrzne procedury zapewnienia jakości kształcenia umożliwiają: ocenę stopnia realizacji efektów kształcenia, zdefiniowanych dla prowadzonych przez jednostkę studiów; udział pracodawców i innych przedstawicieli rynku pracy w określeniu i ocenie efektów kształcenia; monitorowanie losów absolwentów w celu oceny efektów kształcenia na rynku pracy; monitorowanie i okresowe przeglądy programów kształcenia; ocenę zasad oceniania studentów i słuchaczy oraz weryfikację efektów ich kształcenia; ocenę jakości kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia, w tym także przez studentów i słuchaczy oraz realizowanej polityki kadrowej; ocenę poziomu naukowego jednostki; ocenę zasobów materialnych, w tym infrastrukturę dydaktyczną i naukową, a także środki wsparcia dla studentów; funkcjonowanie systemu informacyjnego, tj. sposobu gromadzenia, analizowania i wykorzystywania stosownych informacji w zapewnieniu jakości kształcenia; publiczny dostęp do aktualnych i obiektywnie przedstawionych informacji o programach studiów, zakładanych efektach kształcenia, organizacji i procedurach toku studiów. Narzędziami stosowanymi w ramach systemu są: okresowe przeglądy i analiza programów nauczania, prac dyplomowych; hospitacje zajęć dydaktycznych; monitorowanie zasobów służących kształceniu oraz środków wsparcia dla studentów; badania ankietowe o charakterze ogólnouczelnianym, prowadzone wśród interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia wdrożony w Instytucie Ekonomii i Zarządzania jest spójny z systemem uczelnianym. Wizytowana jednostka stosuje wystandaryzowane procedury i mechanizmy systemu zapewniania jakości kształcenia o charakterze ogólnouczelnianym, jednakże posiada zapewnioną swobodę w kształtowaniu systemu, co potwierdza uszczegółowienie na poziomie Instytutu np. zasad dyplomowania. Struktura organizacyjna wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest dwupoziomowa, stąd na poziomie Uczelni tworzą ją: Rektor, Prorektor ds. Dydaktycznych, Pełnomocnik ds. Jakości Kształcenia, Dział Toku Studiów, Biuro Karier, Zespół Badawczy ds. Monitorowania Losów Zawodowych Absolwentów PWSTE w Jarosławiu oraz Uczelniana Komisja ds. Zapewnienia i

Oceny Jakości Kształcenia. Z kolei na poziomie Instytutu Ekonomii i Zarządzania: Dyrektor Instytutu, Zastępca Dyrektora, Instytutowa Komisja Dydaktyczna, Rada Instytutu, Instytutowy Koordynator ds. Punktów ECTS, przedstawiciele poszczególnych zakładów, Instytutowy Zespół ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia, Komisja ds. Oceny Tematów Prac Dyplomowych, Komisja ds. Oceny Prac Dyplomowych, Komisja Oceniająca, Instytutowy Opiekun Praktyk oraz cała społeczność akademicka. Nadzór nad funkcjonowaniem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w Instytucie Ekonomii i Zarządzania sprawuje Dyrektor Instytutu, który wdraża uchwały i zalecenia ogólnouczelniane, a także Rady Instytutu w zakresie polityki jakości. Skład osobowy Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia na lata 2015-2019 reguluje decyzja Dyrektora Instytutu nr 11/2015 z dn. 27.10.2015 r. Zakres kompetencji Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia oraz Uczelnianej Komisji ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia określa uchwała Senatu nr 4/XII/16 z dn. 21.12.2016 r. Posiedzenia Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia są zwoływane w zależności od potrzeb, zgodnie z przyjętym harmonogramem prac. Spotkania są protokołowane. Do prac Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia włączono czterech przedstawicieli studentów, którzy reprezentują każdy z prowadzonych w Instytucie kierunków studiów, w tym *bezpieczeństwo wewnętrzne*. W ocenie ZO PKA powyższe rozwiązanie umożliwia studentom oddziaływanie na proces kształcenia oraz kwestie związane z jakością kształcenia, ponadto usprawnia przepływ informacji. Reprezentanci studentów delegowani do Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia są desygnowani przez Samorząd Studencki. Zakres obowiązków oraz uprawnień gremiów i osób działających na rzecz zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia zostały formalnie określone, a przydzielone kompetencje w ramach struktury zarządzania procesem dydaktycznym uznać należy za jasne i zrozumiałe. Identyfikuje się również przejrzystość procesu podejmowania decyzji w sprawach związanych z monitorowaniem, oceną i doskonaleniem jakości procesu kształcenia, w tym programu kształcenia i osiągniętych efektów kształcenia. Oddziaływanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia umożliwia systematyczne podnoszenie poziomu jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów. Zauważalne jest systematyzowanie i rozwijanie przedsięwzięć dotyczących budowy kultury jakości kształcenia. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia podlega przeglądowi, który przeprowadzany jest cyklicznie i służy uszczegóławianiu oraz doskonaleniu procedur. Ponadto efektem samooceny jednostki z funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia są rekomendacje, które odnoszą się do istotnych dla jakości kształcenia obszarów Działanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w wizytowanej jednostce ma charakter ciągły i systematyczny, z zaangażowaniem w jego realizację całej społeczności akademickiej.

6.1.1.

Efekty kształcenia realizowane na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* zostały przyjęte Uchwałą Rady Instytutu Ekonomii i Zarządzania nr 11/12 z dn. 03.04.2012 r. oraz nr 5/15 z dn. 16.04.2015 r., a także zatwierdzone Uchwałą Senatu nr 4/IV/12 z dn. 25.04.2012 r. i nr 5/V/15 z dn. 06.05.2015 r. w sprawie określenia efektów kształcenia dla kierunków studiów prowadzonych w Instytucie Ekonomii i Zarządzania. Na wizytowanym kierunku studiów od roku akademickiego 2016/2017 dokonano zmiany profilu kształcenia z ogólnoakademickiego na praktyczny. Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia zawiera regulacje uwzględniające udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie kształcenia oraz określające ich wpływ na program i efekty kształcenia. Aktualne warunki tworzenia programów kształcenia dla studiów I i II stopnia określa Uchwała Senatu nr 18/XII/16 z dn. 21.12.2016 r., natomiast wzory dokumentacji

programów kształcenia na studiach I i II stopnia zawiera Zarządzenie Rektora nr 103/2016 z dn. 29.11.2016 r. Z wytycznych dotyczących tworzenia programów kształcenia jednoznacznie wynika, iż poszczególne grupy interesariuszy biorą udział w kształtowaniu programu i efektów kształcenia. Potwierdzeniem powyższego jest także struktura organizacyjna wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, która wskazuje, iż interesariusze wewnątrzni i zewnątrzni zostali formalnie włączeni do prac gremiów działających na rzecz zapewnienia jakości kształcenia, w tym mających na celu doskonalenie programu kształcenia. Działająca w strukturach systemu Instytutowa Komisja Dydaktyczna zgodnie z przydziałem kompetencji zajmuje się przeglądem i monitorowaniem programów kształcenia, szczególnie w oparciu o potrzeby i oczekiwania studentów, pracowników oraz absolwentów. W pracach Instytutowej Komisji Dydaktycznej uczestniczą przedstawiciele interesariuszy wewnętrznych, którymi są w szczególności nauczyciele akademicy, a zatem do prac w/w organu nie włączono przedstawicieli studentów. W toku wizytacji oraz w wyniku rozmów z osobami odpowiedzialnymi za funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia uzyskano informację, iż opinie studentów pozyskiwane są poprzez reprezentację studentów w Radzie Instytutu. Źródłem informacji są także badania ankietowe przeprowadzane wśród studentów oraz przedstawiciele Samorządu Studenckiego, który pełni rolę opiniodawczą programu kształcenia. Elementem wydziałowego systemu zapewnienia jakości kształcenia są liczne konsultacje programu kształcenia z interesariuszami wewnętrznymi, którymi są nauczyciele akademicy, w tym osoby stanowiące minimum kadrowe kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne*, studenci oraz Instytutowa Komisja Dydaktyczna. Programy kształcenia były przedmiotem dyskusji oraz konsultacji ze studentami, jak również z kadrą akademicką oraz Instytutową Komisją Dydaktyczną. Stąd w odpowiedzi na postulaty zgłoszone przez nauczycieli akademickich w roku akademickim 2013/2014 zwiększono o 15 liczbę godzin przeznaczonych na realizację w formie ćwiczeń przedmiotu „Zwalczanie terroryzmu”. Podobnie o 30 zwiększono liczbę godzin ćwiczeń i o 15 wykładów w przypadku przedmiotu „*Bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej*” oraz o 15 godzin wykładów z przedmiotu „*Współczesne zagrożenia terroryzmu*”. Ponadto o 30 godzin zwiększono liczbę godzin realizowanych w formie ćwiczeń na przedmiocie „*Stany nadzwyczajne w państwie*”. Co więcej zlikwidowano przedmioty takie jak: „*Zarządzanie jakością w instytucjach odpowiedzialnych za BW*”, „*Audyt i kontrola BW jednostek samorządu terytorialnego*”. Na wniosek nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe w roku akademickim 2013/2014 wprowadzono 3 nowe efekty kształcenia w zakresie wiedzy (K_W02, K_W09, K_W10); w zakresie umiejętności (K_U05); w zakresie kompetencji społecznych (K_K02, K_K05). Z kolei w roku akademickim 2014/2015 kadra akademicka zasugerowała zwiększenie o 15 liczby godzin realizowanych w formie ćwiczeń i wykładów na przedmiocie „*Ochrona danych osobowych i informacji niejawnych*” oraz o 9 liczby godzin ćwiczeń z przedmiotu „*Bezpieczeństwo infrastruktury krytycznej*”. W roku akademickim 2015/2016 w wyniku konsultacji programu kształcenia z nauczycielami akademickimi wprowadzono do realizacji przedmiot specjalizacyjny „*Finanse publiczne w kontekście BW*” oraz zdecydowano o zmianie profilu kształcenia na praktyczny od roku akademickiego 2016/2017, a w szczególności wprowadzenie do programu kształcenia przedmiotu „*Taktyka i technika kryminalistyczna*”. Na wniosek studentów wynikający z ankiet w roku akademickim 2014/2015 wprowadzono do programu kształcenia przedmioty takie jak: „*Podstawy strzelectwa*” oraz „*Podstawy samoobrony i technik interwencyjnych*”. Z kolei w roku akademickim 2015/2016 w odpowiedzi na postulat zgłoszony przez studentów zwiększono o 15 liczbę godzin laboratorium w przypadku przedmiotu „*Podstawy strzelectwa*” i o 30 liczbę z przedmiotu „*Podstawy samoobrony i technik interwencyjnych*”. W wyniku analizy ankiet studenckich kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* w cyklu kształcenia 2015/2016 wprowadzono do wyboru 3 specjalizacje: *Ochrona osób i mienia*, *Bezpieczeństwo granic państwa*, *Służby specjalne i policyjne*. W roku akademickim 2016/2017 na wniosek przedstawiciela studentów działającego w Radzie

Instytutu utworzono specjalność *Wojsko w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego*. W przypadku interesariuszy zewnętrznych przy Instytucie Ekonomii i Zarządzania utworzono *Radę Biznesu* oraz *Radę Praktyków dla kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne* w skład których wchodzi przedstawiciele podmiotów gospodarczych, instytucji państwowych i samorządowych oraz szkół ponadgimnazjalnych. Powyższe gremia zostały powołane jako ciała doradcze i opiniodawcze dla władz instytutu w zakresie tworzenia programów kształcenia oraz ich dostosowania do potrzeb rynku pracy, szczególnie w celu współpracy z otoczeniem zewnętrznym w obszarze procesu naukowego i dydaktycznego, a także wymiany myśli i doświadczeń pomiędzy wizytowaną jednostką a podmiotami gospodarczymi i organami administracji publicznej. Ponadto powołanie w/w organów szczególnie służy budowaniu wysokiej kultury jakości kształcenia, podnoszeniu atrakcyjności procesu dydaktycznego oraz rozwijaniu wzajemnej współpracy. Aktualnie w składzie osobowym Rady Biznesu oraz Rady Praktyków dla kierunku bezpieczeństwa wewnętrznego zasiadają przedstawiciele szkół, w szczególności posiadających klasy mundurowe, reprezentanci sektora bankowego, a także przedstawiciele szeregu firm globalnych, krajowych oraz lokalnych.

Zakres działalności powołanych w strukturach systemu organów określają stosowne Regulaminy, natomiast posiedzenia są protokołowane np. w roku akademickim 2015/2016 Rada Biznesu zajmowała się omówieniem tematyki związanej z: pozyskiwaniem wybitnych osobowości w obszarze lokalnego biznesu, opracowaniem projektu Regulaminu pracy Rady Biznesu, przedstawieniem aktualnych i potencjalnych kierunków kształcenia w Instytucie – opinia praktyków, opinią w sprawie przygotowania profilu praktycznego na kierunkach: bezpieczeństwo wewnętrzne, finanse i rachunkowość oraz zarządzanie, a także profilu ogólnoakademickiego na kierunku zarządzanie, opiniowaniem priorytetowych form współpracy między Radą Biznesu a Instytutem Ekonomii i Zarządzania, uruchomieniem strony internetowej dla upowszechniania działalności Rady Biznesu. W celu zapewnienia najwyższej jakości kształcenia program kształcenia kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* był konsultowany z interesariuszami zewnętrznymi. W wyniku konsultacji w roku akademickim 2016/2017 wprowadzono praktyczny profil kształcenia oraz nowy przedmiot do realizacji pt. „*Przeciwdziałanie przemocy*”. W odpowiedzi na postulat zgłoszony przez przedstawiciela firmy San-Pajda S.P z o. o w Jarosławiu, zajmującej się produkcją ciastek i pieczywa wprowadzono do programu kształcenia przedmiot „*Bezpieczeństwo żywności*”. Z kolei Prezes Banku Spółdzielczego w Jarosławiu zasugerował wprowadzenie przedmiotu „*Bezpieczeństwo ekonomiczne*”, co również zostało uwzględnione w programie kształcenia od roku akademickiego 2016/2017. W projektowaniu efektów kształcenia zasięga się także opinii absolwentów, jako interesariuszy zewnętrznych. Absolwenci są obejmowani wówczas badaniem ankietowym, którego wyniki analizuje Instytutowa Komisja Dydaktyczna oraz Dyrektor Instytutu, którzy odpowiadają za doskonalenie programu i efektów kształcenia. W toku wizytacji uzyskano informację, iż wykorzystywane są także opinie absolwentów pozyskiwane drogą nieformalną poprzez bezpośrednie kontakty nawiązane z kadrą akademicką wizytowanego kierunku. Dotychczas pozyskane opinie dotyczą procesu kształcenia o profilu ogólnoakademickim, dlatego też bezpośrednią odpowiedzią na zgłoszone przez absolwentów zapotrzebowanie na kształcenie umiejętności praktycznych jest przejście na praktyczny profil kształcenia oraz dobór specjalności na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne*, a także oferta studiów podyplomowych i kursów informatycznych.

Współpraca Instytutu Ekonomii i Zarządzania z otoczeniem zewnętrznym obejmuje także organizację prac dyplomowych, a zatem w oparciu o wyniki badań zleconych przez Komendę Wojewódzką Policji w Rzeszowie powstały prace dyplomowe na następujące tematy: „*Zwalczanie przestępczości nieletnich na terenie Przemysłu w latach 2012-2014*”; „*Przyczyny samobójstw w Przemysłu i powiecie przemyskim w latach 2012-2014*”; „*Oszustwa metodą „na wnuczka” jako przestępstwo i problem społeczny na terenie województwa podkarpackiego w roku 2014*”, „*Zjawisko*

handlu ludźmi na Podkarpaciu”. Z kolei w odpowiedzi na potrzeby zgłoszone przez Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej w Przemyślu studenci wizytowanego kierunku przygotowali prace dyplomowe na temat: „*Bezpieczeństwo wewnętrzne a nielegalna migracja na terenie województwa podkarpackiego*”, „*Przestępczość przemytnicza w świetle działań Izby Celnej w Przemyślu*”; „*Kontrola graniczna jako element ochrony granicy państwowej Polski*”.

W jednostce działa Instytutowy Zespół ds. Zapewniania i Oceny Jakości Kształcenia liczący 10 osób, w tym 4 studentów, z czego 1 reprezentujący oceniany kierunek studiów. Przedstawiciele do tego gremium są delegowani przez Prezydium Samorządu Studenckiego. Ciałem podległym pod Instytutowy Zespół ds. Zapewniania i Oceny Jakości Kształcenia jest Komisja Dydaktyczna, w której prace nie są włączeni studenci. Komisja Dydaktyczna zajmuje się projektowaniem i modyfikacją efektów kształcenia oraz programów i planów studiów. Raz do roku Komisja Dydaktyczna dokonuje przeglądu wszystkich sylabusów. Ewentualne zaproponowane przez to gremium zmiany są następnie procedowane w Instytutowym Zespole ds. Zapewniania i Oceny Jakości Kształcenia i w następnej kolejności poddawane pod głosowanie w czasie posiedzenia Rady Instytutu. Przy jednostce działa Rada Biznesu, której członkowie proponują jednostce efekty kształcenia pod kątem przydatności na rynku pracy. Studenci ocenianego kierunku swoje opinie dotyczące programu studiów wyrażają poprzez anonimowe ankiety studenckie. Na podstawie uwag studentów zawartych w tych właśnie ankietach, do programu studiów dodane zostały dwa przedmioty: „Podstawy strzelectwa” i „Podstawy samoobrony i technik interwencyjnych”. Studenci ocenianego kierunku, podczas spotkania z ZO PKA, poinformowali, że dostrzegają zmiany w funkcjonowaniu jednostki, zawarte w uwagach studentów w ankietach studenckich oraz nie dostrzegają aktualnie potrzeb korekty efektów kształcenia, ani programu studiów.

6.1.2.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia obejmuje ocenę realizacji efektów kształcenia, a zatem monitoring stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia obejmuje wszystkie rodzaje zajęć i jest prowadzony na każdym etapie kształcenia, w tym w procesie dyplomowania. Ocena realizacji efektów kształcenia dokonywana jest na podstawie Zarządzenia Rektora nr 25/2014 z dn. 01.04.2014 r. w sprawie systemu weryfikacji efektów kształcenia, jako elementu wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. Najważniejszym kryterium pomiaru realizacji efektów kształcenia jest analiza rozkładu ocen studentów, w tym celu przeprowadzany jest przegląd wyników sesji egzaminacyjnej. Wśród narzędzi umożliwiających dokonanie oceny poziomu realizacji efektów kształcenia wskazano mierniki ilościowe, które stanowią m.in.: ocena z zaliczeń i egzaminów; ocena z prac kolokwialnych, oceny uzyskane z egzaminu dyplomowego. Narzędzia wskazują także mierniki jakościowe, takie jak: wyniki z hospitacji zajęć; samoocena dokonywana przez studentów; zgodność pytań egzaminacyjnych i kolokwialnych z efektami kształcenia; dostosowanie pytań na egzamin dyplomowy do weryfikacji założonych efektów kształcenia; przestrzeganie zasad pisania pracy dyplomowej; opinie pracodawców o studentach odbywających praktyki i o absolwentach; wyniki badań losów zawodowych absolwentów oraz ich samoocena. Sprawdzeniem poziomu realizacji wszystkich efektów kształcenia definiowanych w sylabusach poszczególnych przedmiotów zajmują się nauczyciele akademicy, a także władze Instytutu oraz Instytutowa Komisja Dydaktyczna, gdyż systematycznie co najmniej raz w roku dokonują oceny własnej, w tym pomiaru wyników uzyskanych przez studentów ze wszystkich przedmiotów, a także analizują opinie studentów na temat samooceny poziomu osiągnięcia efektów kształcenia. Wyniki te także analizy po zasięgnięciu opinii osób stanowiących minimum kadrowe przedstawiane są w formie sprawozdania i prezentowane przez Dyrektora Instytutu Ekonomii i Zarządzania na posiedzeniu Rady Instytutu. Z kolei przedstawiciel Instytutowego Zespołu ds. Zapewniania i Oceny

Jakości Kształcenia referuje sprawy związane z oceną realizacji efektów kształcenia na posiedzeniu Uczelnianej Komisji ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia. Z przeprowadzonej w toku wizytacji analizy dokumentacji wynika, iż miernikami oceny poziomu osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia są: *analiza rozkładu ocen uzyskanych przez studentów, z uwzględnieniem praktyk studenckich i procesu dyplomowania, analiza wyników ankietyzacji studentów i nauczycieli, analiza wybranych losowo prac dyplomowych*. Z przeprowadzonych rozmów z osobami odpowiedzialnymi za realizację procesu dydaktycznego na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* wynika, że oceny uzyskane przez studentów z poszczególnych przedmiotów zachowują rozkład normalny i są zróżnicowane, co potwierdzają także protokoły zaliczeniowe udostępnione do wglądu ZO PKA podczas wizytacji. Powyższe potwierdzono także na spotkaniu z osobami odpowiedzialnymi za wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, w tym przedstawicielem Instytutowej Komisji Dydaktycznej, podczas którego podkreślono, iż dotychczas stosowana przez prowadzących zajęcia skala ocen jest zróżnicowana, stąd nie zaistniała potrzeba podejmowania działań doskonalących w tym obszarze. Kolejnym narzędziem wykorzystywanym do oceny stopnia realizacji zakładanych efektów kształcenia są hospitacje zajęć dydaktycznych. Osoby hospitujące zajęcia dydaktyczne zostały zobowiązane do zwrócenia uwagi na omawiane podczas zajęć treści kształcenia, czy umożliwiają realizację efektów kształcenia, które ostatecznie uznano za prawidłowe, zgodne z sylabusem przedmiotu oraz odnoszące się do efektów kształcenia. Monitoring realizacji efektów kształcenia obejmuje praktyki zawodowe zgodnie z Zarządzeniem Rektora nr 18/2016 z dn. 05.03.2016 r. w sprawie monitorowania realizacji efektów kształcenia w ramach praktyk zawodowych jako elementu wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w PWSTE w Jarosławiu, jak również proces dyplomowania. W wyniku przeprowadzonej analizy dokumentacji z praktyk stwierdzono, że realizacja praktyk jest prawidłowa i umożliwia realizację założonych efektów kształcenia szczególnie w odniesieniu do umiejętności praktycznych. Przegląd procesu dyplomowania, w tym prac dyplomowych wykazał, iż za niezbędne uznano sformułowanie zaleceń dla opiekunów i recenzentów w zakresie zwrócenia szczególnej uwagi na strukturę pracy, aktualność literatury, uzasadnienie oceny pracy przez opiekuna i recenzenta. Zastosowaną skalę ocen uzyskanych z egzaminu dyplomowego uznano za zasadną. Wyniki oceny realizacji efektów kształcenia są gromadzone przez Dział Kształcenia, Instytutową Komisję Dydaktyczną, Instytutowy Zespół ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia oraz Radę Instytutu. Analizowane są przez nauczycieli akademickich, władze jednostki, a także gremia działające na rzecz zapewnienia jakości kształcenia. Upowszechnianie wyników odbywa się poprzez ich omówienie z poszczególnymi grupami interesariuszy. Studenci mają możliwość zapoznania się z wynikami teże oceny poprzez swoich przedstawicieli w Samorządzie Studenckim, Instytutowym Zespole ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia oraz Radzie Instytutu. Istotnym elementem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia jest badanie poziomu osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia wśród studentów i absolwentów, którzy poprzez bezpośrednie kontakty oraz ankietę wypełnianą w ramach oceny jakości procesu dydaktycznego (studenci) oraz monitorowania losów zawodowych absolwentów wypowiadają się na temat poziomu nabycia przekazanej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych oraz ich przydatności na rynku pracy. Studenci w ramach ankietyzacji nie wskazali większych trudności z osiągnięciem zakładanych efektów kształcenia i pozytywnie wypowiedzieli się na temat wykładowców, zasad oceniania, kryteriów zaliczania przedmiotów, a także programu kształcenia. Podobne zadowolenie z poziomu osiągniętych efektów kształcenia wskazują aktualne wyniki z badania losów zawodowych absolwentów.

Instytutowy Zespół ds. Zapewniania i Oceny Jakości Kształcenia dokonuje analizy ankiet studenckich, protokołów egzaminacyjnych i statystyk sesji egzaminacyjnej. Na podstawie tych analiz dokonywane są korekty w efektach kształcenia oraz w programach studiów. Poprzez członkostwo w tym gremium, studenci są włączani w omawiany proces, co potwierdzili

przedstawiciele Samorządu Studenckiego podczas spotkania z ZO PKA.

6.1.3.

W ramach rozwiązań systemowych Zarządzeniem Rektora nr 25/2014 z dn. 01.04.2014 r. w sprawie systemu weryfikacji efektów kształcenia, jako elementu wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia określono dobór metod weryfikacji efektów kształcenia w zależności od kategorii, a zatem uznano, iż efekty kształcenia w zakresie wiedzy są sprawdzalne przez: egzamin pisemny lub ustny, udział w dyskusji, prezentację, eseje; umiejętności praktyczne poprzez: pokaz umiejętności praktycznych, raport z badań, projekt, symulacja; umiejętności kognitywne: analiza, synteza, case study, portfolio, natomiast kompetencje społeczne przez: dyskusje, warsztaty, symulacje, obserwacje bezpośrednie lub obserwacje wzajemne. W celu prawidłowej weryfikacji efektów kształcenia realizowanych w ramach modułu/przedmiotu w Instytucie Ekonomii i Zarządzania został opracowany Instytutowy System Weryfikacji Osiągnięcia Zakładanych Efektów Kształcenia (Uchwała Rady Instytutu Ekonomii i Zarządzania nr 18/2014 z dnia 03.07.2014 r.). W ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia dokonuje się weryfikacji osiąganych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć. Identyfikuje się także działania mające na celu wykrywanie i zapobieganie plagiatom. Przyjęte formy realizacji efektów kształcenia oraz metody ich weryfikacji poddawane są systematycznej ocenie przez kadrę akademicką, w tym Instytutową Komisję Dydaktyczną, Instytutowy Zespół ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia, studentów w procesie ankietyzacji, którzy mają możliwość udzielenia odpowiedzi na pytanie dotyczące sposobu zaliczenia przedmiotu, czy kryteriów weryfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych pod kątem ich jasności i zgodności z określonymi w sylabusie przedmiotu. Powyższe weryfikuje także osoba hospitująca zajęcia dydaktyczne. Z analizy dokumentacji przedłożonej do wglądu ZO PKA podczas wizytacji, a także rozmowy z osobami odpowiedzialnymi za funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz władzami wizytowanej jednostki wynika, iż przyjęte formy realizacji efektów kształcenia oraz metody ich weryfikacji uznawane są za adekwatne w stosunku do zakładanych efektów kształcenia. Podkreślono także, iż w ramach rozwiązań systemowych dokonuje się przeglądu prac etapowych (zaliczeniowych i egzaminacyjnych) w celu sprawdzenia czy ostatecznie zastosowane przez prowadzących metody weryfikacji efektów kształcenia w pełni umożliwiły zweryfikowanie wszystkich zakładanych efektów kształcenia zdefiniowanych w sylabusie danego przedmiotu; działania te nie są jednak protokołowane. Weryfikację form realizacji i metod weryfikacji efektów kształcenia przeprowadzili także eksperci ZO PKA poprzez ocenę prac etapowych oraz przegląd kart przedmiotów, która wykazała szereg nieprawidłowości w zakresie doboru i stosowania form realizacji i metod weryfikacji efektów kształcenia, a zatem w ocenie ZO PKA działanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w obszarze weryfikacji efektów kształcenia oraz dokonywany przegląd programu kształcenia, w tym przegląd prac etapowych, jako narzędzia systemu nie są w pełni skuteczne. W wyniku przeprowadzonych hospitacji zajęć dydaktycznych hospitujący nie formułowali uwag na temat nieprawidłowości w przyjętych formach i metodach realizacji i weryfikacji efektów kształcenia. Zgodnie z określonym przez wizytowaną jednostkę zakresem działania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia prowadzony jest nadzór nad procesem dyplomowania, a zatem dbając o właściwą jakość prac dyplomowych w Instytucie Ekonomii i Zarządzania opracowano standardy dotyczące przygotowania, składania, oceny oraz obrony pracy dyplomowej. W ramach weryfikacji efektów kształcenia prace dyplomowe podlegają analizie w systemie antyplagiatowym OSA, który stosowany jest kompleksowo. Weryfikacja efektów kształcenia odbywa się w ramach seminarium dyplomowego, a także podczas egzaminu dyplomowego. Ponadto w ramach dobrych praktyk

Dyrektor Instytutu Ekonomii i Zarządzania na podstawie Zarządzenia Rektora nr 20/2016 z dn. 05.09.2016 r. decyzją nr 5/2015 z dn. 09.10.2015 r. powołał na kadencję 2015-2019 Komisję ds. Oceny Prac Dyplomowych na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne*, która odpowiedzialna jest za przeprowadzenie wybiórczej weryfikacji prac dyplomowych. W Instytucie przeprowadza jest także analiza tematów prac dyplomowych, którą przeprowadza Komisja ds. Oceny Tematów Prac Dyplomowych. Zgodnie z procedurą przegląd prac dyplomowych obejmuje minimum 10 wybranych losowo prac dyplomowych kierunku studiów z każdego roku akademickiego, a jego wyniki omawiane są na zebraniach władz Instytutu z pracownikami, w tym z opiekunami i recenzentami, ponadto są zamieszczane w raporcie dotyczącym oceny realizacji efektów kształcenia, który sporządza Dyrektor Instytutu. Komisja ds. Oceny Prac Dyplomowych zobowiązana jest do przedłożenia wyników oceny Dyrektorowi Instytutu oraz Uczelnianej Komisji ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia. W wyniku przeglądu przeprowadzonego na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* za ostatnie dwa lata, w tym za rok akademicki 2015/2016 Komisja ds. Oceny Prac Dyplomowych stwierdziła, że udoskonalenie należy strukturę prac dyplomowych, gdyż poszerzenia wymaga wstęp pracy, wraz z ujęciem jej celu, hipotezy, przeglądu literatury oraz zakończenie pracy, gdyż te, które poddano oglądowi nie zawierały skonkretyzowanych wniosków, spostrzeżeń lub zaleceń. Ponadto za niezbędne uznano zawarcie w strukturze pracy badań, w tym części empirycznej, jako formalnego wymogu prac dyplomowych. Z kolei we wstępie zasugerowano określenie przedmiotu i metod badawczych. Szczególną uwagę Komisji zwrócił wykaz literatury, który w niektórych przypadkach należałoby poszerzyć oraz zaktualizować. W odniesieniu do recenzji prac dyplomowych sporządzanych przez opiekuna recenzenta wskazano uszczegółowienie uzasadnienia oceny w większym zakresie niż dotychczas. W wyniku przeglądu prac dyplomowych zidentyfikowano także recenzje charakteryzujące się zbyt dużym poziomem ogólności. Weryfikacja prac dyplomowych wykazała jednocześnie pozytywne aspekty procesu dyplomowania, w którym za prawidłową uznano zgodność tematu pracy z kierunkiem i specjalnością studiów, adekwatność treści zawartych w pracy w odniesieniu do tematu pracy, sekwencję rozdziałów, poprawnie sformułowany cel pracy. W toku wizytacji przeglądu prac dyplomowych dokonał także ZO PKA, który powyżej sformułowane zastrzeżenia uznał za zasadne, jednakże w jego ocenie zwrócić należy szczególną uwagę na fakt, iż cykliczny charakter uwag sformułowanych przez Komisję ds. Oceny Prac Dyplomowych świadczy o tym, że działania doskonalące podjęte w wizytowanej jednostce w tym zakresie nie są w pełni skuteczne. Formą potwierdzania efektów kształcenia są także praktyki zawodowe. Opiekun praktyk zawodowych kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne*, na podstawie analizy dokumentacji praktyk, monitoruje realizację efektów kształcenia. Wyniki analiz są przekazywane władzom Instytutu.

Studenci ocenianego kierunku mają możliwość oceny stosowanych zasad oceniania poprzez anonimowe ankiety studenckie, w których znajdują się pytania, zarówno otwarte, jak i zamknięte, dotyczące sposobów weryfikacji efektów kształcenia przez nauczycieli. Wypełnione ankiety studenckie są analizowane przez Instytutowy Zespół ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia. Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, iż zauważają zmiany na różnych płaszczyznach funkcjonowania, które sami zaproponowali w ankietach.

W jednostce funkcjonuje system antyplagiatowy, który jest wykorzystywany w procesie dyplomowania.

6.1.4.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia nie określa procedur dotyczących zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów. Powyższe reguluje Uchwała Senatu nr 5/VI/15 z dnia 24.06.2015 r. w sprawie *potwierdzenia efektów uczenia*

się zdobytych poza edukacją formalną w PWSTE w Jarosławiu. W powyższym zakresie Rektor Uczelni wydał także Zarządzenie nr 36/2016 z dnia 28.04.2016 roku w sprawie *Regulaminu potwierdzenia efektów uczenia poza edukacją formalną w PWSTE w Jarosławiu* oraz nr 38/2016 z dnia 05.05.2016 roku w sprawie *ogłoszenia listy kierunków studiów, na których będą potwierdzane efekty uczenia się oraz terminu rekrutacji dla wnioskodawców ubiegających się o uznanie efektów kształcenia nabytych w drodze uczenia się pozaformalnego i nieformalnego w PWSTE w Jarosławiu*. Na wizytowanym kierunku studiów dotychczas nie korzystano z tejsze procedury ze względu na brak stosownych uprawnień. Procedura nie została objęta nadzorem WSZJK.

6.1.5.

W ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia prowadzone jest monitorowanie losów zawodowych absolwentów, które realizowane jest w wizytowanej Uczelni od 2013 roku. Aktualnie zasady badania losów absolwentów reguluje Zarządzeniem Rektora nr 1/2015 z dnia 05.01.2015 r. w sprawie *wprowadzania zasad prowadzenia badań karier zawodowych absolwentów PWSTE*. Badanie przeprowadzane jest w dwóch etapach, a mianowicie do 9 miesięcy od ukończenia studiów oraz po 3 latach. Monitoring ma formę elektronicznej, anonimowej i dobrowolnej ankiety. Ankieta stosowana w ramach WSZJK służy ocenie procesu dydaktycznego oraz przydatności na rynku pracy osiągniętych przez absolwentów efektów kształcenia. Kwestionariusz ankiety wykorzystywany w badaniu zawiera pytania dotyczące m.in. sytuacji zawodowej absolwenta i jej związku z ukończonym kierunkiem studiów, przez co stwarza możliwość uzyskania cennych informacji dla ewaluacji procesu kształcenia. Zamieszczone w ankiecie pytania odnoszą się do tego czy studenci podjęliby ponownie studia na kierunku w PWSTE, czy wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne zdobyte w trakcie studiów pomogły znaleźć pracę. Za przeprowadzenie badania oraz opracowanie wyników z monitorowania losów zawodowych absolwentów odpowiedzialny jest Zespół Badawczy ds. Monitorowania Losów Absolwentów PWSTE w Jarosławiu powołany Zarządzeniem Rektora nr 2/2015 z dnia 05.01.2015 r. w sprawie *powołania Zespołu Badawczego ds. Monitorowania Losów Zawodowych Absolwentów PWSTE w Jarosławiu*. Zespół Badawczy ds. Monitorowania Losów Absolwentów PWSTE w Jarosławiu przekazuje do Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia cyklicznie raporty na temat „*Badania Losów Zawodowych Absolwentów Instytutu Ekonomii i Zarządzania*”. Uzyskane wyniki prezentowane są w ujęciu ogólnym dla Instytutu, z podziałem na poszczególne kierunki studiów - aktualnie instytut prowadzi 4 kierunki. Wyniki z przeprowadzonych badań wskazują, iż dotychczas realizowany program kształcenia raczej spełnił oczekiwania absolwentów, aczkolwiek z analizy wyników badań losów zawodowych absolwentów, którzy ukończyli studia w 2015 roku na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* wynika, iż zdaniem absolwentów w planach studiów należałoby uwzględnić więcej zajęć praktycznych, warsztatów, kursów oraz wprowadzić specjalności. Wobec powyższego uwzględniając również sugestie studentów w planach studiów na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* na rok akademicki 2015/2016 wprowadzono specjalności takie jak: *Służby specjalne i policyjne, Ochrona osób i mienia, Ochrona granic państwa*. Ponadto odpowiedzią na zgłoszone zapotrzebowanie absolwentów jest zmiana od roku akademickiego 2016/2017 profilu kształcenia z ogólnoakademickiego na praktyczny. Zgodnie z potrzebami absolwentów uruchamiane są studia podyplomowe np. *Resocjalizacja i profilaktyka społeczna*. W celu doskonalenia programów kształcenia Instytut Ekonomii i Zarządzania zasięga opinii absolwentów w sposób nieformalny, za pomocą różnych kanałów przepływu informacji, np. przez nauczycieli akademickich czynnych zawodowo, absolwentów kontynuujących naukę w Uczelni, szczególnie na poziomie studiów II stopniu na kierunku *zarządzanie* na specjalności *Zarządzanie bezpieczeństwem* lub na

kierunku *pedagogika* na specjalności *Resocjalizacja*. Ponadto w oparciu o wyniki monitorowania losów zawodowych absolwentów dla studentów kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* organizowane są obozy szkoleniowe, strzelanie z broni sportowej i bojowej oraz ćwiczenia np. na terenie Komendy Powiatowej Policji w Jarosławiu, Komendy Państwowej Straży Pożarnej w Jarosławiu lub na terenie Wojskowej Komendy Uzuppełnień w Jarosławiu.

6.1.6.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia obejmuje prowadzoną politykę kadrową, stąd wdrożono procedury służące monitorowaniu kadry prowadzącej i wspierającej proces kształcenia. W ramach systemu dokonywana jest systematyczna i kompleksowa ocena kadry naukowo-dydaktycznej, w tym ocena okresowa nauczycieli akademickich. WSZJK posiada także narzędzia służące ocenie kadry wspierającej proces kształcenia, którą stanowią pracownicy administracji. Nadzór nad rozwojem kadry naukowo - dydaktycznej na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* sprawuje Dyrektor Instytutu, który monitoruje kwalifikacje i kompetencje pracowników. W trosce o stałe podnoszenie jakości kształcenia prowadzona jest weryfikacja kadry, m. in. poprzez: obowiązkową ewaluację pracownika przez władze Instytutu, hospitacje zajęć dydaktycznych oraz ankietyzację zajęć dydaktycznych wśród studentów. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych odbywa się poprzez badania naukowe i publikacje, udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach naukowych, uzyskiwanie stopni naukowych, kursy i szkolenia. W roku akademickim 2014/2015 w Instytucie Ekonomii i Zarządzania zorganizowano dla nauczycieli akademickich kursy/szkolenia rozwijające umiejętności dydaktyczne, które dotyczyły sporządzania sylabusów oraz nauczania na odległość (e-learning). W Raporcie samooceny zamieszczono informacje, iż *w celu ciągłego rozwoju kadry naukowej, Instytut Ekonomii i Zarządzania stwarza pracownikom możliwość wyjazdów naukowo- badawczych do zagranicznych instytucji i ośrodków badawczych. Ponadto pracownicy naukowo-dydaktyczni mogą ubiegać się o dofinansowanie wyjazdów na konferencje lub seminaria naukowe ze środków Jednostki, co sprzyja intensyfikacji umiędzynarodowienia badań naukowych oraz wymianie doświadczeń dydaktycznych.* Z kolei ze spotkania ZO PKA z kadrami naukowo-dydaktyczną, realizującą zajęcia na wizytowanym kierunku studiów wynika, iż prowadzona w jednostce polityka kadrowa nie w pełnym stopniu motywuje kadrę do podnoszenia kwalifikacji i rozwoju naukowego pomimo, iż zauważalne są działania wspierające w tym zakresie. Na spotkaniu podkreślono także, iż niejasny dla pracowników jest przyjęty przez władze jednostki system awansowania. W ocenie ZO PKA wskazane jest podjęcie działań wyjaśniających zaistniałą sytuację. Z danych zamieszczonych w Raporcie samooceny, dotyczących rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej w jednostce prowadzącej oceniany kierunek studiów za okres ostatnich 6 lat wynika, iż w latach 2011-2016 stopień naukowy doktora uzyskały 3 osoby, jednakże żadna z nich nie prowadzi zajęć na wizytowanym kierunku studiów. Stopień naukowy doktora habilitowanego otrzymały: w 2012 roku 1 osoba i w 2013 roku 2 osoby z Instytutu, które także nie prowadzą zajęć na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* oraz w 2015 roku 1 nauczyciel akademicki, który realizuje zajęcia na w/w kierunku. W okresie 2011-2016 żaden z pracowników Instytutu Ekonomii i Zarządzania nie uzyskał tytułu naukowego profesora. Powołane przy Instytucie Ekonomii i Zarządzania na mocy Zarządzenia Rektora Centrum Edukacji i Promocji dla Bezpieczeństwa poprzez konsultacje, organizację seminariów, konferencji naukowych, kursów doskonalących, wykładów, warsztatów oraz szkoleń stanowi wsparcie dla nauczycieli akademickich w zakresie doradztwa metodycznego oraz opracowań naukowych z edukacji obronnej i bezpieczeństwa wewnętrznego. W ramach rozwiązań systemowych cyklicznie badana jest efektywność prowadzonej polityki kadrowej w zakresie zatrudniania, oceny oraz doskonalenia i rozwoju pracowników. W związku z powyższym przeprowadzany jest przegląd rozwoju kwalifikacji pracowników, a także ocena dorobku

naukowego, rozwoju zawodowego oraz kwalifikacji i kompetencji do realizacji przydzielanych zajęć dydaktycznych, które umożliwiają weryfikację czy na wizytowanym kierunku zapewniana jest właściwa realizacja programu nauczania, obsada zajęć dydaktycznych oraz minimum kadrowe. Powyższe odbywa się także zgodnie z wewnętrzną procedurą Instytutu. Wyniki przeglądu zasobów kadrowych wskazują, iż kadra naukowo-dydaktyczna związana z ocenianym kierunkiem studiów oraz prowadzonymi badaniami naukowymi stanowi mocną stronę jednostki. W przeciwieństwie do ZOPKA dorobek naukowy nauczycieli akademickich, w tym osób stanowiących minimum kadrowe uznano za adekwatny do zapewnienia jakości kształcenia na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne*. Za w pełni odpowiadającą wymogom prawa uznano strukturę kwalifikacji kadry. Ponadto podkreślono organizację autorskich wykładów do wyboru obejmujących indywidualne zainteresowania pracowników oraz bogate doświadczenie praktyczne pracowników dydaktycznych z zakresu *bezpieczeństwa wewnętrznego*, a szczególnie osób z minimum kadrowego. Organizację i obsadę zajęć dydaktycznych reguluje Zarządzenie Rektora nr 24/2016 z dnia 04.04.2016 r. w sprawie określenia zasad planowania zajęć dydaktycznych w Państwowej Wyższej Szkole Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu. Funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w obszarze zasobów kadrowych przyczyniło się do podjęcia działań doskonalących, które usprawniły prowadzoną politykę kadrową, a zatem wprowadzono obowiązek systematycznego przedkładania przez wszystkich nauczycieli akademickich informacji dotyczących posiadanego dorobku naukowego i doświadczenia zawodowego oraz cykliczną ocenę składu minimum kadrowego na poszczególnych kierunkach studiów, którą przeprowadzają: Instytutowy Zespół ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia oraz Uczelniana Komisja ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia. Kluczowym czynnikiem wspierającym Dyrektora Instytutu w doborze kadry jest systematycznie przeprowadzana ocena okresowa nauczycieli akademickich, której podlegają wszyscy pracownicy. Ocena okresowa nauczycieli akademickich jest elementem działań pro jakościowych, służącym zapewnianiu jakości kadry dydaktycznej i poziomu naukowego jednostki, obejmuje aktywność naukową, organizacyjną i dydaktyczną. Oceny okresowej nauczycieli akademickich dokonuje Komisja Oceniająca, zgodnie z zasadami i trybem określonymi przez Statut Uczelni oraz Zarządzenie Rektora nr 100/2016 z dn. 24.11.2016 r. Z informacji przekazanych podczas wizytacji wynika, iż uzyskane przez nauczycieli akademickich oceny wypadają na ogół pozytywne. Elementem prowadzonej polityki kadrowej są także narzędzia stosowane w ramach systemu zapewnienia jakości kształcenia takie jak: cykliczna ewaluacja zajęć dydaktycznych, skutkująca weryfikacją kompetencji merytorycznych kadry i ich kwalifikacji (wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych) do prowadzenia poszczególnych przedmiotów, jak również hospitacje zajęć dydaktycznych. Procedurę przeprowadzania hospitacji zajęć dydaktycznych w Państwowej Wyższej Szkole Techniczno-Ekonomicznej im. ks. Bronisława Markiewicza w Jarosławiu reguluje Zarządzenie Rektora nr 56/2014 z dn. 01.09.2014 r. w sprawie procedur przeprowadzania hospitacji zajęć dydaktycznych w PWSTE w Jarosławiu. Z zapisów procedury oraz wykazu hospitacji wynika, iż są one przeprowadzane systematycznie. Arkusz hospitacyjny jest skonstruowany poprawnie, bowiem zawiera szerokie spektrum oceny czynników wpływających na jakość prowadzonych zajęć m.in. formę zajęć, ocenę warunków kształcenia (wyposażenie sali), frekwencję studentów, ocenę zgodności tematyki i treści zajęć z programem przedmiotu i założonymi efektami kształcenia w sylabusie, ocenę stosowanych metod kształcenia i aktywizacji studentów, ocenę organizacji zajęć (przebieg zajęć, rozłożenie czasu, dodatkowe wyjaśnienia prowadzącego), ocenę merytorycznego poziomu i aktualności wiedzy przekazywanej studentom, wykorzystanie nowoczesnych technik i pomocy dydaktycznych, ocenę aktywności studentów na zajęciach, ocenę komunikatywności i poprawności językowej prowadzącego, a także jego kultury osobistej. Ponadto kwestionariusz zawiera wolne miejsce przeznaczone na wypowiedź otwartą hospitującego, w tym sformułowanie dodatkowych uwag i zaleceń oraz na zgłoszenie uwag

hospitowanego do wyrażonych ocen, w tym poświadczenie zapoznania się z wynikami hospitacji. Wyniki z przeprowadzonych hospitacji zajęć dydaktycznych są ujmowane w okresowej ocenie pracowników, ponadto są brane pod uwagę przy podejmowaniu decyzji dotyczących polityki awansowej i obsady zajęć dydaktycznych. Analizowane w toku wizytacji protokoły z hospitacji zajęć zawierają szczegółowe zalecenia pohospitacyjne, które stanowią dla osoby hospitowanej przydatne wskazówki pozwalające na doskonalenie zidentyfikowanych niedoskonałości w procesie dydaktycznym. Ze sprawozdania Instytutu Ekonomii i Zarządzania za rok akademicki 2015/2016 wynika, iż przeprowadzono łącznie 8 hospitacji zajęć dydaktycznych, w wyniku których pracownicy uzyskali pozytywne oceny, zarówno co do merytorycznego przygotowania do zajęć, jak i zgodności nauczanych treści, stosowanych metod i środków z zamierzonymi efektami kształcenia. Z rozmowy z władzami jednostki wynika, iż w efekcie przeprowadzonych hospitacji zwrócono uwagę na zbyt małą aktywność studentów podczas zajęć, stąd na spotkaniu z kadrą akademicką władze Instytutu zaleciły bardziej skuteczne stosowanie metod aktywizujących studentów. Ponadto zwrócono uwagę także na maksymalne wykorzystywanie czasu z uwzględnieniem podsumowania i wniosków w zakresie realizacji efektów kształcenia na danym przedmiocie. W ramach WSZJK ocenie podlega także kadra wspierająca proces kształcenia, co potwierdzają badania przeprowadzane wśród studentów, którzy mają możliwość dokonania oceny organizacji obsługi studentów i pracy pracowników administracji. Z oceny jakości pracy pracowników administracyjnych, przeprowadzanej wśród studentów Instytutu Ekonomii i Zarządzania w roku akademickim 2015/2016 wynika, iż pracownicy niebędący nauczycielami akademickimi są pozytywnie postrzegani przez studentów. Średnia ocena uzyskana przez pracowników Sekretariatu Instytutu w skali 2-5 wyniosła 5,0; Działu Toku Studiów i Jakości Kształcenia oraz Sekcji Współpracy z Zagranicą- 4,7 oraz Działu Spraw Osobowych- 5,0, stąd uznano, że pracownicy administracji właściwie wspierają proces dydaktyczny. Efektem powyższej oceny oraz konsultacji ze studentami jakości obsługi studentów przez pracowników Biblioteki jest wydłużenie czasu pracy Biblioteki oraz Centrum Obsługi Studentów.

6.1.7.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia zawiera narzędzie w postaci ankietyzacji, która służy studentom do oceny nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia dydaktyczne. Badanie przeprowadzane jest na poziomie ogólnouczelnianym. Badania ankietowe opinii studentów przeprowadzane są dwa razy w roku akademickim w celu uzyskania informacji o poziomie zajęć i przygotowaniu kadry dydaktycznej. Za realizację badań odpowiada Przewodniczący Uczelnianej Komisji ds. Zapewniania i Oceny Jakości Kształcenia, natomiast w Instytucie Dyrektor Instytutu oraz Przewodniczący Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia. System oceny jest kompleksowy, dobrowolny i anonimowy, gdyż sposób realizacji badań ankietowych gwarantuje pełną poufność odpowiedzi. Studenci mają również możliwość bezpośredniego formułowania opinii do władz jednostki oraz poprzez przedstawicieli w poszczególnych gremiach. Podczas badania studenci mają możliwość oceny w skali 1-5 i udzielenia odpowiedzi na pytania dotyczące umiejętności przedstawienia przez prowadzącego treści przedmiotu w stosunku do założonych efektów kształcenia, motywowania studentów do aktywności, zgodności zajęć oraz konsultacji z obowiązującym harmonogramem, poziomu kultury językowej oraz kultury osobistej prowadzącego zajęcia. Kwestionariusz ankiety daje również studentom możliwość wyrażenia swobodnej opinii i uwag o prowadzącym oraz umożliwia wypowiedzenie się na temat jakości kształcenia, a zatem na pytanie *co wpłynęło na poprawę jakości kształcenia?*, studenci Instytutu Ekonomii i Zarządzania kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* wskazali: kwalifikacje naukowe wykładowców oraz ich doświadczenie zawodowe, prowadzenie zajęć w sposób interesujący,

organizację szkoleń, kursów oraz dodatkowych zajęć np. strzelnica. Z kolei do negatywnych czynników wpływających na jakość kształcenia studenci zaliczyli: zbyt dużą ilość zajęć przed egzaminem dyplomowym. Na pytanie *jakimi dodatkowymi zajęciami byłby Pan/Pani zainteresowany/a?* studenci z Instytutu Ekonomii i Zarządzania wskazali zajęcia praktyczne, strzelanie, skoki spadochronowe, obozy, interwencję humanitarną, naukę o zawodach mundurowych, prawo karne oraz laboratorium kryminalistyczne. Sprawozdanie z badań ankietowych przeprowadzonych w semestrze letnim w roku akademickim 2015/2016 wśród studentów kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* wskazuje, że nauczyciele akademicki zostali pozytywnie ocenieni przez studentów uzyskując ogólną średnią 4,49. Ankietowani studenci pozytywnie wypowiedzieli się na temat: doboru nauczycieli akademickich do realizacji wyznaczonych przedmiotów; gotowości kadry do pomocy i konsultacji dla studentów; motywowania studentów do aktywności; poziomu zgodności konsultacji z obowiązującym harmonogramem konsultacji. W incydentalnych przypadkach studenci wskazali słabsze elementy procesu kształcenia, do których zaliczyć należy punktualność rozpoczynania i kończenia zajęć dydaktycznych. W rozmowie z Dyrektorem Instytutu powyższa informacja została potwierdzona, co więcej Dyrekcja Instytutu mając świadomość o braku dyscypliny w tym zakresie przeprowadziła rozmowę dyscyplinującą, a w ramach działań naprawczych zleciła w kolejnym semestrze przeprowadzenie ponownej ankietyzacji. Uzyskane wyniki ankietyzacji wykazały poprawę i skuteczność działań podjętych w tym zakresie. W rozmowie z Dyrekcją Instytutu wskazano także inne działania naprawcze podjęte w obszarze wykorzystywania opinii studentów do doskonalenia jakości kształcenia w oparciu o mechanizmy wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia np. brak kontynuacji zatrudnienia. Wyniki z ankietyzacji są opracowywane z zachowaniem zasad poufności przez Instytutowy Zespół ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia, a następnie przekazywane Dyrektorowi Instytutu, Kierownikom zakładów oraz Przewodniczącemu Uczelnianej Komisji ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia. Wyniki z ankietyzacji są omawiane z każdą grupą studentów przez Przewodniczącego Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia, natomiast ocenianych nauczycieli akademickich o wynikach ankietyzacji informuje Kierownik zakładu, który zobowiązany jest do ich omówienia z podległymi mu pracownikami. Ponadto wyniki z ankietyzacji w formie zestawień zbiorczych upowszechniane są na stronie internetowej Uczelni, a zatem poszczególni nauczyciele akademicki mają dostęp do wyników przeprowadzanych ankiet, które służą studentom i kandydatom na studia oraz dostarczają informacji na temat warunkach kształcenia. Ankieta oceny zajęć dydaktycznych spełnia dodatkową rolę, a mianowicie stanowi informację zwrotną zarówno dla prowadzącego jak i władz Instytutu na temat jakości prowadzonych zajęć. Wykładowca dowiaduje się, jakie obszary prowadzenia zajęć są dobrze oceniane przez studentów, a jakie wymagają poprawy. Dzięki poznaniu swoich ocen zbiorczych pracownik ma możliwość podjęcia odpowiednich działań samodoskonalących. Ankiety wspierają prowadzenie polityki kadrowej, gdyż służą planowaniu hospitacji zajęć dydaktycznych na kolejny rok akademicki oraz brane są pod uwagę podczas przydziału zajęć, nagród, w tym nagród Rektora za osiągnięcia dydaktyczne. Ponadto są jednym z elementów oceny działalności dydaktycznej pracownika, która weryfikowana jest podczas oceny okresowej nauczyciela akademickiego, stąd ocena studentów ma znaczący wpływ na ostateczną ocenę okresową pracownika i dalsze działania podejmowane na jej podstawie.

Studenci ocenianego kierunku dokonują oceny pracy nauczycieli akademickich poprzez anonimowe ankiety studenckie przeprowadzane pod nieobecność ocenianego nauczyciela. Kwestionariusz ankiety jest inny do oceny nauczyciela akademickiego prowadzącego zajęcia w formie wykładu, a inny w przypadku pozostałych form zajęć. Wyniki badania są przekazywane do Kierownika Zakładu zatrudniającego danego nauczyciela. W ankiecie studenci odpowiadają na 10 lub 13 pytań

zamkniętych, w zależności od rodzaju zajęć, w skali od 1 do 5. Mają także możliwość wyrażenia innych uwag dotyczących ocenianego nauczyciela w pytaniu otwartym. Ocena studentów jest brana pod uwagę w okresowej ocenie nauczyciela akademickiego. Zgodnie z Zarządzeniem nr 100/2016 Rektora PWSTE w Jarosławiu z dnia 24 listopada 2016 r. na ocenę pozytywną składa się ocena studentów – wyniki ankietyzacji od 5 do 3,9, na ocenę pozytywną warunkową – od 3,8 do 3,0, a na ocenę negatywną – poniżej 3,0. W ostatnim badaniu przeprowadzonym w jednostce, wszyscy nauczyciele uzyskali oceny studenckie pozwalające na wystawienie oceny pozytywnej.

6.1.8.

Wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia obejmuje ocenę zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej oraz działań wspierających studentów. Ocena infrastruktury dydaktycznej obejmuje ocenę sal dydaktycznych, pracowni oraz ich wyposażenia, dostępu dla studentów, Biblioteki, a także wszelkie wsparcie oferowane studentom w sferze materialnej, socjalnej, dydaktycznej, jak również warunki do rozwoju naukowego. W ocenie warunków studiowania uczestniczą także interesariusze wewnętrzni (studenci i nauczyciele akademicy hospitujący zajęcia). W ramach WSZJK wykorzystywane są narzędzia do badania tego aspektu procesu kształcenia w postaci hospitacji zajęć dydaktycznych oraz ankietyzacji przeprowadzanej wśród studentów. Studenci, jako interesariusze wewnętrzni mają możliwość zgłoszenia swoich postulatów poprzez przedstawicieli w Samorządzie Studenckim, Instytutowym Zespole ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia, jak również studentów delegowanych do Rady Instytutu lub Senatu, a także bezpośrednio nauczycielom akademickim podczas zajęć. W ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia prowadzony jest bieżący monitoring jakości i dostępności infrastruktury, w tym zasobów bibliotecznych, w efekcie którego diagnozuje się aktualny stan oraz potrzeby poszczególnych grup interesariuszy. Dotychczasowe badania dotyczące oceny zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej oraz środków wsparcia dla studentów wskazują, iż wizytowana jednostka posiada bardzo dobrze zorganizowaną infrastrukturę dydaktyczną i naukową, dostosowaną do potrzeb studentów, w tym również osób niepełnosprawnych (windy, podjazdy, toalety).

Ważną kwestią w ocenie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych jest fakt, iż baza dydaktyczna Uczelni, w tym Instytutu Ekonomii i Zarządzania zlokalizowana jest w centrum Jarosławia. W ramach działań doskonalących sukcesywnie podejmowane są starania mające na celu pozyskanie dodatkowego wyposażenia. Na wniosek studentów oceniających bazę dydaktyczną podjęto działania zmierzające do utworzenia laboratoriów wykorzystywanych do realizacji zajęć praktycznych- np. częściowo wyposażono w materiały dydaktyczne laboratorium kryminologii i kryminalistyki. Doposażono w sprzęt audiowizualny sale dydaktyczne. W przeciwieństwie do oceny Zespołu PKA poprawnie w przeglądzie wypadają zasoby biblioteczne. W ocenie jednostki biblioteka wspiera proces dydaktyczny i naukowo-badawczy Uczelni poprzez zapewnienie dostępu do źródeł informacji, a także udział w kształtowaniu i rozwijaniu umiejętności studentów w zakresie wyszukiwania i korzystania z wszelkiego rodzaju potrzebnych informacji.

Bez zastrzeżeń prezentują się także środki wsparcia oferowanego studentom, gdyż studenci mają oferowaną pomoc w sferze finansowej i materialnej, a także stwarzane są im warunki do rozwoju naukowego poprzez: programy mobilnościowe; działalność w kołach naukowych, udział w konferencjach, publikacje wspólne z wykładowcami w wydawnictwie uczelnianym. Wsparcie w zakresie adaptacji na rynku pracy oferuje studentom Akademickie Biuro Karier; osoby niepełnosprawne są otoczone opieką Pełnomocnika Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych.

Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że ich opinia jest uwzględniana, co odczuli np. poprzez wydłużenie czasu przyjmowania studentów w Centrum Obsługi Studentów, a uwagi do

jego funkcjonowania były zgłaszane właśnie w tych ankietach. Studenci poinformowali, że badania ankietowe w jednostce są prowadzone cyklicznie – przynajmniej raz do roku i mają charakter powszechny – ankietyzacja odbywa się w czasie trwania obowiązkowych zajęć dydaktycznych.

6.1.9.

Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia obejmuje działania mające na celu sprawdzenie czy sposób gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia jest właściwy. Z przeprowadzonych podczas wizytacji rozmów wynika, iż na bieżąco omawiane są z poszczególnymi grupami interesariuszy sprawy związane z funkcjonowaniem systemu zapewnienia jakości kształcenia, monitorowaniem jakości kształcenia oraz jego wynikami. Sposób przeprowadzania badań ankietowych wśród studentów i absolwentów umożliwia gromadzenie, wykorzystanie oraz dokumentowanie działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia. Dokumentacja WSZJK oraz wyników z przeprowadzonych badań i analiz przechowywana jest w Dziale Toku Studiów, Rekrutacji i Jakości Kształcenia. Dodatkowo w Sekretariacie Instytutu prowadzona i przechowywana jest pozostała dokumentacja. Są to np. protokoły, notatki ze spotkań, analizy i raporty z ankietyzacji prowadzonej zarówno wśród nauczycieli akademickich, jak i studentów, arkusze z hospitacji zajęć dydaktycznych. Ponadto na stronie internetowej Uczelni: <http://www.pwste.edu.pl/studia/jakosc-ksztalcenia> systematycznie zamieszczane są informacje związane z monitorowaniem jakości kształcenia, w szczególności z funkcjonowaniem wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, jego strukturą organizacyjną. Na powyższej stronie gromadzone i upowszechniane są informacje na temat Regulaminu i harmonogramu pracy Uczelnianej Komisji ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia, sprawozdań z jej działalności oraz z badań ankietowych, a zatem ich treść jest upowszechniana wszystkim grupom interesariuszy- *aktualnie na stronie od 2012 roku widnieją siedem sprawozdań z badań ankietowych.* Zakładka „*Jakość kształcenia*” zawiera także opis funkcjonujących w Uczelni i w Instytucie Ekonomii i Zarządzania procedur jakości kształcenia oraz coroczne sprawozdania dotyczące jakości kształcenia- *aktualnie pod adresem <http://www.pwste.edu.pl/studia/jakosc-ksztalcenia/2066-jk-sprawozdania> widnieją cztery sprawozdania z okresu 2011/2012 -2014/2015, które potwierdzają, że funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia podlega systematycznej ocenie.* W przeglądzie zasobów informacyjnych związanych z jakością kształcenia uwzględnia się także opinie interesariuszy wewnętrznych (studentów i kadry), a także zewnętrznych takich jak absolwenci, którzy współpracują z Uczelnią i są obejmowani procesem ankietyzacji. Interesariusze mają możliwość zgłoszenia uwag dotyczących funkcjonowania systemu informacyjnego. W przypadku studentów dodatkowe źródło informacji stanowią spotkania, konsultacje i dyżury odbywane przez kadrę akademicką. Przegląd sposobu gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia jest kompleksowy, obejmuje funkcjonujący system upowszechniania informacji dotyczących polityki projakościowej, wyników monitorowania jakości procesu kształcenia, w tym uzyskiwanych efektów kształcenia, a także wprowadzanych zmian.

6.1.10.

Instytut Ekonomii i Zarządzania dokonuje systematycznych przeglądów wykorzystywanych źródeł informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach, którymi są: strona internetowa Uczelni, strona internetowa Instytutu oraz gabloty. W ramach rozwiązań systemowych sprawdzeniu podlega sposób upowszechniania informacji, w tym dostęp do nich poszczególnych grup interesariuszy, a w szczególności czy właściwie zapewnia się studentom

dostęp do informacji na temat programów kształcenia, opisu efektów kształcenia, sylabusów, zmian w planach zajęć, terminów zaliczeń i egzaminów, konsultacji i dyżurów nauczycieli akademickich itp. Obsługa studentów Instytutu w zakresie procesu dydaktycznego prowadzona jest w formie tradycyjnej przez Dziekanat oraz Centrum Obsługi Studentów, informacje na temat godzin urzędowania pracowników administracji są na bieżąco zamieszczane na stronie internetowej Instytutu pod adresem [http://www.pwste.edu.pl/uczelnia /instituty/ institut-ekonomii-i-zarzadzania/dziekanat](http://www.pwste.edu.pl/uczelnia/instituty/institut-ekonomii-i-zarzadzania/dziekanat). Informacje na temat kształcenia takie jak: programy kształcenia, w tym efekty kształcenia, plany zajęć, terminy sesji, a także sprawy organizacyjne są udostępniane studentom poprzez stronę internetową Uczelni, Instytutu oraz zamieszczenie w gablotach budynku. Oferta dydaktyczna Uczelni, w tym Instytutu Ekonomii i Zarządzania zaprezentowana jest na stronie <http://studiuj.w.pwste.edu.pl/pl/>. Studenci rozpoczynający naukę na I roku studiów za pomocą w/w strony internetowej mają zapewniony dostęp do informacji dotyczących prowadzonych kierunków studiów, zasad rekrutacji oraz dokumentów regulujących wysokości opłat, a także programu stypendialnego. Informacje o możliwości przyjęcia na dany kierunek studiów w trybie potwierdzenia efektów uczenia się podawane są na stronie internetowej Uczelni pod adresem <http://efekty.pwste.edu.pl/>. Studenci mają dostęp do druków umożliwiających obsługę w zakresie pomocy materialnej i innych spraw administracyjnych w formie elektronicznej. Ponadto studenci w ramach pierwszych zajęć otrzymują informacje od prowadzącego na temat sylabusu przedmiotu zawierającego opis efektów kształcenia, liczbę punktów ECTS, formy zaliczenia oraz szczegółowe wskazanie literatury obowiązkowej i uzupełniającej. Informacje dotyczące poszczególnych studentów i wykładowców, takie jak oceny uzyskane z zaliczeń i egzaminów, udostępniane są elektronicznie lub przez pracowników administracji. Informacje związane z procesem dyplomowania znajdują się pod adresem: [http://www.pwste.edu.pl/uczelnia/instituty/institut-ekonomii-i-zarzadzania#kadra](http://www.pwste.edu.pl/uczelnia/instituty/institut-ekonomii-i-zarzadzania#dziekanat-bezpieczenstwo>wewnętrzne. Informacje na temat terminów i godzin dyżurów i konsultacji kadry akademickiej są udostępniane za pomocą strony internetowej Instytutu pod adresem <a href=), a także przez pracowników administracji. Informacje o formach wsparcia studentów- rodzajach stypendiów; możliwości korzystania z programów mobilnościowych, działalności organizacji studenckich, w tym Kół Naukowych, Samorządu Studenckiego (<http://www.pwste.edu.pl/ludzie/sprawy-studenckie/organizacje-studenckie>), Biura Karier ([http://www.pwste.edu.pl/misja-spoeczna/ akademickie-biuro-karier](http://www.pwste.edu.pl/misja-spoeczna/akademickie-biuro-karier)) są udostępniane na stronie internetowej Uczelni i Instytutu. W ramach WSZJK opracowano także regulacje dotyczące sposobu dokumentowania i przechowywania dokumentacji potwierdzającej osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia, a zatem zgodnie z Zarządzeniem Rektora nr 107/2014 z dn. 17.12.2014 r. w sprawie zasad archiwizacji dokumentacji związanej z realizacją zajęć dydaktycznych na studiach wyższych oraz studiach podyplomowych jako element systemu weryfikacji efektów kształcenia dokumentacja jest gromadzona i przechowywana przez nauczycieli akademickich. Czas przechowywania prac zaliczeniowych i egzaminacyjnych ustalono umownie na okres co najmniej 3 lat dla studiów I stopnia oraz 2 lata dla studiów II stopnia, jednak nie dłużej niż przez 1 rok po zakończeniu cyklu kształcenia. Studenci mają możliwość zgłoszenia uwag i nieprawidłowości w zakresie dostępu do informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach bezpośrednio prowadzącym zajęcia, pracownikom administracji, władzom Instytutu oraz poprzez przedstawicieli w Samorządzie Studenckim, Instytutowym Zespole ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia lub Radzie Instytutu. Ponadto Opiekun roku/grupy powołany spośród nauczycieli akademickich przez Dyrektora Instytutu na cały cykl kształcenia wspiera studentów w wyrażaniu opinii w sprawach dotyczących organizacji procesu dydaktycznego, a także w zakresie świadczeń socjalnych. Informacja o powołanych opiekunach zamieszczana jest na stronie internetowej Instytutu <http://www.pwste.edu.pl/uczelnia/instituty/institut-ekonomii-i-zarzadzania#studia>.

Zgodnie z przydziałem kompetencji Opiekun roku jest zobowiązany do zorganizowania na początku pierwszego roku studiów spotkania ze studentami, mającego na celu: przedstawienie podstawowych informacji na temat organizacji roku akademickiego, toku studiów, systemu pomocy materialnej, Regulaminu Studiów i innych przepisów obowiązujących w Uczelni, a także rozmieszczenie obiektów dydaktycznych; zapoznanie studentów ze strukturą organizacyjną Uczelni; poinformowanie studentów o kompetencjach władz nadzorujących proces dydaktyczny na Uczelni; (Prorektor ds. dydaktycznych, Prorektor ds. studentów, dyrektor Instytutu, kierownik Zakładu); przedstawienie zasad wypełniania indeksów. Do obowiązków opiekuna roku/grupy należy także reprezentowanie studentów w kontaktach z nauczycielami akademickimi i z władzami Instytutu; nawiązanie współpracy i utrzymywanie regularnego kontaktu z pracownikiem prowadzącym obsługę administracyjną danego roku; przeprowadzenie wyborów starosty roku/grupy oraz udzielanie pomocy w rozdawaniu umów o świadczenie usług edukacyjnych, decyzji stypendialnych dla studentów, dostarczanie w wyznaczonym terminie do pracownika sekretariatu prowadzącego obsługę administracyjną danego roku podziału studentów na grupy ćwiczeniowe, seminaryjne i inne. Na uwagę zasługuje także fakt, iż Opiekun roku jest w stałym kontakcie ze starostą roku wybranym z grona studentów, co umożliwia właściwy przepływ informacji. W przeglądzie zasobów informacyjnych uczestniczą interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni. Studenci w ramach procesu ankietyzacji oceniają dostęp do zasobów informacyjnych, w szczególności zawartości stron internetowych, który jak wskazuje sprawozdanie za rok ak. 2015/2016 wypada pozytywnie. W zakresie przepływu informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach studenci oceniają nauczycieli akademickich. Oceny tej studenci dokonują w ramach ankietyzacji dotyczącej oceny zajęć dydaktycznych. Aktualne wyniki z powyższych badań wskazują, iż kadra akademicka właściwie wywiązuje się z powierzonych obowiązków, jednakże na ich podstawie za niezbędny uznano zakup systemu informatycznego USOS, którego zadaniem będzie usprawnienie przepływu informacji pomiędzy Uczelnią a studentami i nauczycielami akademickimi. W chwili obecnej trwa przebudowa strony internetowej, aby informacje tam zamieszczane były bardziej przejrzyste dla studentów, którzy o to wnioskowali.

W wyniku uzyskanych w toku wizytacji informacji na temat bieżących przeglądów zasobów informacyjnych stwierdza się iż w wizytowanej jednostce prawidłowo funkcjonuje system upowszechniania informacji o programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach.

Podczas spotkania z ZO PKA, studenci poinformowali, że mają swobodny dostęp do informacji o programie i procesie kształcenia, głównie poprzez stronę internetową uczelni, oraz Biuletyn Informacji Publicznej PWSTE w Jarosławiu. Informacje tam zawarte, zdaniem studentów, są aktualizowane na bieżąco i zrozumiałe dla nich. Funkcjonowanie strony internetowej uczelni, oraz dostępność i przejrzystość różnych informacji studenci oceniają poprzez anonimowe ankiety studenckie.

6.2.

Instytut Ekonomii i Zarządzania dokonuje systematycznej oceny skuteczności wewnętrznego systemu zapewniania jakości i jego wpływu na podnoszenie jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także wykorzystuje jej wyniki do doskonalenia systemu. Potwierdzeniem powyższego są opinie wyrażone podczas spotkań ZO PKA z członkami Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia oraz z przedstawicielem Uczelnianej Rady ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia, Instytutowej Komisji Dydaktycznej, a także sprawozdania z działalności Uczelnianej Komisji ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia oraz raporty na temat oceny jakości kształcenia w Instytucie Ekonomii i Zarządzania, które obejmują przegląd i

ocenę funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia w Uczelni i wizytowanej jednostce. Szczegółowej analizie podlegają wyniki ankietyzacji przeprowadzanych wśród studentów i absolwentów oraz struktura ocen z egzaminów i zaliczeń. Opinie sformułowane przez interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych są uwzględniane przy tworzeniu i doskonaleniu programów kształcenia, z kolei informacje pochodzące od studentów także w ocenie kadry. Procedury objęte wewnętrznym systemem zapewnienia jakości kształcenia są uporządkowane i systematycznie doskonalone np. dokonując oceny funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia w obszarze sposobu gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia zwrócono uwagę na sposób pozyskiwania informacji dotyczących osiągnięć nauczycieli akademickich w danym roku akademickim, który nie uwzględniał całokształtu działań pracownika dydaktycznego, stąd w ramach działań doskonalących ujednolicono „Indywidualną kartę pracownika dydaktycznego”. W wyniku przeglądu systemu uznano, iż w systemie opracowano poprawnie procedury, które wyznaczają sprawne funkcjonowanie wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia oraz umożliwiają samodoskonalenie systemu. Pozytywnie w przeglądzie postrzegana jest także współpraca z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi, których zaangażowanie i opinie wykorzystuje się do poprawy jakości kształcenia; dobrze funkcjonujący system wsparcia studentów oraz infrastruktura dydaktyczna. Ocena funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia przeprowadzona w ostatnich latach usystematyzowała działania podejmowane w ramach systemu, a szczególnie zasady współpracy z otoczeniem zewnętrznym oraz umożliwiła doskonalenie stosowanych narzędzi w postaci ankiet i hospicacji. Ocena własna Instytutu Ekonomii i Zarządzania jest zadaniem Instytutowego Zespołu ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia, który przeprowadza ją systematycznie i kompleksowo. Opracowane raporty z oceny systemu przedstawiają mocne i słabe strony Instytutu oraz zawierają plany i kierunki działań służące wyeliminowaniu niepożądanych zjawisk, poprawie procesów dydaktycznych i doskonaleniu jakości kształcenia. Wyniki z oceny są właściwie gromadzone w formie raportu i upowszechniane poprzez udostępnienie Uczelnianej Radzie ds. Zapewnienia i Oceny Jakości Kształcenia, omówienie z poszczególnymi grupami interesariuszy oraz zamieszczenie na stronie internetowej. Interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni mają możliwość wypowiedzenia się na temat zasad funkcjonowania, wdrożonych procedur, stosowanych narzędzi i przyjętych mechanizmów w ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia. ZO PKA zweryfikował skuteczność działań podejmowanych w ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, która stanowi wypadkową ocen poszczególnych kryteriów zamieszczonych w powyższej części raportu. W ocenie ZO PKA na kierunku *bezpieczeństwo wewnętrzne* wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia nie jest w pełni skuteczny w istotnych dla jakości kształcenia obszarach, a szczególnie w obszarze przeglądu i projektowania efektów i programów kształcenia. Za nieskuteczną pod kątem stosowanych metod weryfikacji efektów kształcenia należy uznać rewizję sylabusów przedmiotów oraz prac przejściowych i dyplomowych. Powyższe spostrzeżenia uzasadniają uwagi sformułowane przez ekspertów ZO PKA w poszczególnych punktach raportu. W obszarze monitorowania stopnia osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia oraz weryfikacji osiąganych przez studentów efektów kształcenia dokonano przeglądu sylabusów oraz wybiórczo wybranych prac etapowych i dyplomowych wraz z dokumentacją z procesu dyplomowania, którą stanowią recenzje oraz protokoły z egzaminu dyplomowego. W wyniku oglądu w/w dokumentacji stwierdzono istotne nieprawidłowości stanowiące o kulturze jakości kształcenia, a zatem w niektórych przypadkach określone w sylabusach metody weryfikacji efektów kształcenia nie umożliwiają w pełni zweryfikowania wszystkich założonych do realizacji efektów kształcenia, co więcej pojawiła się niespójność pomiędzy określonymi w sylabusie a stosowanymi przez prowadzącego metodami weryfikacji efektów kształcenia; część recenzji prac dyplomowych uznano za nieczytelną; w jednym

przypadku zidentyfikowano niezgodność tematu pracy dyplomowej z protokołem z egzaminu dyplomowego; w niektórych przypadkach zdiagnozowano niejasny dobór pytań zadanych na egzaminie dyplomowym. W ocenie jakości prac dyplomowych sformułowane przez ZO PKA zastrzeżenia są zbieżne z cyklicznymi opiniami Komisji ds. Oceny Prac Dyplomowych, stąd także działania doskonalące podejmowane w wyniku przeglądu prac dyplomowych nie są w pełni skuteczne. W toku wizytacji za nie transparentną uznano prowadzoną polityką kadrową w zakresie awansowania oraz wspierania rozwoju naukowego pracowników.

Uzasadnienie:

- a) Na pozytywną uwagę ZO PKA zasługuje opis wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, jego wdrożenie wraz z ukształtowaniem procedur i struktury organizacyjnej, choć w pracach Instytutowej Komisji Dydaktycznej nie uczestniczą przedstawiciele studentów, jako interesariusze wewnętrzni.
- b) Jednostka zapewnia interesariuszom wewnętrznym i zewnętrznym udział w procesie określania efektów kształcenia. Samorząd Studencki opiniuje efekty kształcenia i program studiów. Przedstawiciele studentów oraz nauczycieli akademickich uczestniczą w posiedzeniach gremiów działających na rzecz zapewnienia jakości kształcenia, co zapewnia im wpływ na podejmowane decyzje w tymże zakresie.
- c) W ramach wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia prowadzone są działania zwyczajowo przyjęte, które świadczą o monitorowaniu poziomu osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia.
- d) Systematycznie podejmowane są działania umożliwiające ocenę przyjętych form realizacji i metod weryfikacji osiągniętych przez studentów efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia i w odniesieniu do wszystkich zajęć. W celu zapobiegania plagiatom wdrożono kompleksową weryfikację prac dyplomowych w systemie antyplagiatowym OSA.
- e) Z otrzymanych w toku wizytacji informacji wynika, iż na wizytowanym kierunku studiów nie potwierdzano efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów ze względu na brak uprawnień, jednakże jednostka posiada opracowaną procedurę, której nie objęto nadzorem WSZJK.
- f) Uczelnia monitoruje losy zawodowe swoich absolwentów, natomiast wyniki badania wykorzystuje do doskonalenia oferty dydaktycznej.
- g) Wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia obejmuje prowadzoną politykę kadrową dotyczącą nauczycieli akademickich oraz kadry wspierającej proces kształcenia, jednakże nie jest w pełni skuteczny w zakresie oceny minimum kadrowego.
- h) Ocena jakości kadry realizującej proces kształcenia dokonywana przez studentów, jako narzędzie wewnętrznego systemu zapewniania jakości prowadzona jest w sposób kompleksowy, a jej wyniki umożliwiają doskonalenie procesu dydaktycznego.
- i) W ramach WSZJK prowadzona jest ocena zasobów materialnych, w tym infrastruktury dydaktycznej, zasobów bibliotecznych oraz środków wsparcia studentów.
- j) WSZJK obejmuje przegląd zasad gromadzenia, analizowania i dokumentowania działań dotyczących zapewniania jakości kształcenia, a także dostępności i aktualności informacji o programach studiów, zakładanych efektach kształcenia, organizacji i procedurach toku studiów.
- k) Podejmowane działania umożliwiają budowanie kultury jakości, jednakże kluczową rolę w ocenie kryterium 6 pełni skuteczność podejmowanych działań oraz wdrożonych procedur w ramach systemu zapewnienia jakości kształcenia, który powinien być zorientowany na ocenę realizacji efektów kształcenia i doskonalenie programu kształcenia, a także podniesienie

jakości kształcenia. Wskazane nieprawidłowości w zasadniczy sposób odzwierciedlają jakość prowadzonego kształcenia, natomiast przyjęte rozwiązania i procedury systemowe ich nie identyfikują, co świadczy o tym, iż nie działa skutecznie wewnętrzny system zapewniania jakości kształcenia w kluczowych obszarach.

Zalecenia:

- a) Zwiększenie skuteczności działania WSZJK, w tym w zakresie działań naprawczych i inicjujących nowe kierunki rozwoju.
- b) Stosowanie odpowiednich form realizacji i metod weryfikacji efektów kształcenia.
- c) Zwiększenie skuteczności merytorycznego nadzoru nad procesem dyplomowania oraz zaliczania etapowego.
- d) Włączenie polityki kadrowej oraz naukowej do szeroko pojmowanego projakościowego zarządzania jednostką cechującego się transparentnością zasad i kryteriów oraz systemowym wsparciem.
- e) Objęcie procesu potwierdzania efektów uczenia się nadzorem WSZJK.
- f) Rozważenie włączenia studentów w prace Komisji Dydaktycznej.

Odniesienie się do analizy SWOT przedstawionej przez jednostkę w raporcie samooceny, w kontekście wyników oceny przeprowadzonej przez zespół oceniający PKA

1. Za walor można uznać system KRRK oraz wybrane składowe wpływające na jakość kształcenia (oferta kursów, specjalności, kadra dydaktyczna dysponująca umiejętnościami praktycznymi, infrastruktura), jednakże trwałe doskonalenie nauczania ograniczają: kształcenie językowe, poziom umiędzynarodowienia, wykorzystywanie nowych technologii w procesie kształcenia oraz nie działający na jego rzecz WSZJK.
2. Zasoby kadrowe pozostają na poziomie niezbędnego minimum i dlatego wymagają silniejszego długofalowego wsparcia w ramach polityki kadrowej oraz zmiany profilu kształcenia.
3. Jako niewykorzystane szanse należy widzieć niską obecność kadry akademickiej w szerszym środowiskowym obiegu naukowym krajowym i międzynarodowym.
4. Za należyte należy uznać dostrzeżenie szansy w instytucjonalizacji relacji naukowych i dydaktycznych oraz realizowanych w procesie wdrażania wyników badań naukowych, a także promocji studentów w fazie wejścia na rynek pracy.
5. Uważane za zagrożenie „trudności we współpracy na styku nauka – praktyka gospodarcza” powinny stymulować do poszukiwania nisz dydaktycznych i naukowych wchodzących w przestrzeń regionalną i transgraniczną.
6. Uczelnia stanowi niewątpliwie centralny ośrodek nie tylko naukowy i dydaktyczny, ale także kulturalny regionu. Relacje z interesariuszami zewnętrznymi sprzyjać będą rozbudowie profilu praktycznego. W tym należy widzieć szanse rozwoju kierunku i profilu studiów.
7. Wzrost popularności kierunku u studentów zagranicznych powinien stymulować do większej troski o jakość kształcenia wśród osób o specyficznych potrzebach edukacyjnych.

Dobre praktyki

Brak dobrych praktyk w rozumieniu nauk o zarządzaniu.

Sporządził na podstawie raportów cząstkowych

Dr hab. Krzysztof Szewior

Wrocław, w dniu 13 marca 2017 roku.